

ODSJEK ZA POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM
STUDIJA POVIJESTI**

Diplomski studij

Zagreb, siječanj – veljača 2005.

1. UVOD

Nastava i studij povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu izvodi se od samog početka moderne sveučilišne nastave 1874. godine. Od kraja pedesetih godina 20. stoljeća na Fakultetu postoji zaseban Odsjek za povijest, organiziran u nekoliko katedri, na kojemu se do sada izvodio četverogodišnji jedno- i dvopredmetni studij povijesti i poslijediplomski znanstveni studij hrvatske povijesti. Na tom su se studiju obrazovale brojne generacije nastavnika/profesora povijesti u osnovnim i srednjim školama, povjesničara znanstvenika i povjesničara stručnjaka na različitim poljima kulturne, javne i administrativne djelatnosti u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

Preddiplomski i diplomski studij povijesti po novom programu, usklađenom s novim Zakonom o visokom školstvu, Bolonjskom deklaracijom i ostalim dokumentima vezanim uz znanost i visoko školstvo, kao i poslijediplomski doktorski studij, omogućit će nastavak ove dugogodišnje tradicije te omogućiti školovanje dostatnog broja visokoobrazovanog kadra za potrebe nastave povijesti u Republici Hrvatskoj, za potrebe znanstvenog razvoja na polju historiografije i za potrebe na širokom polju javne, kulturne i administrativne djelatnosti. Zsigurno će dovesti do snažnijeg povezivanja između hrvatskih povjesničara i povjesničara i drugih znanstvenika u svijetu. Pretpostavljivo je da će dio diplomanata (prvostupnika i magistara povijesti) pronaći radno mjesto u privatnom sektoru u Republici Hrvatskoj, osobito u novinstvu, izdavaštvu, turizmu i na poslovima kulturnog menadžmenta.

Studij povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu izvode vrsni znanstvenici/povjesničari i znanstveni novaci koji se pripremaju za znanstveni rad pod njihovim vodstvom. Stoga je taj studij izravno povezan sa suvremenim znanstvenim spoznajama i na njima temeljenim vještinama. Program studija povijesti usporediv je s programima nekih uglednih inozemnih sveučilišta

Na Filozofskom fakultetu danas postoje 22 odsjeka, 110 katedri i preko 30 studijskih grupa. Velike su stoga mogućnosti organizacije interdisciplinarnosti studija na tom Fakultetu. Studij povijesti na Fakultetu organizirat će se tako da omogući multidisciplinarnost: poticati će izbornost nastavnih predmeta i područja i tema kako u okviru Odsjeka za povijest, tako i izvan uže struke, u okviru Filozofskog fakulteta i Sveučilišta u cjelini.

Temeljni dokumenti na kojima počiva nastavni plan i program studija povijesti jesu:

- Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju (Pariz, 1998.)
- Zajednička deklaracija o harmonizaciji struke visokog školstva u Europi (Pariz, 1998.)
- Zajednička deklaracija europskih ministara obrazovanja (Bolonja, 1999.)
- Odluke i preporuke Fakultetskog vijeća Filozofskog fakulteta u Zagrebu (2003./4.)
- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Hrvatska 2003.

Ovaj studij povijesti treba osigurati osposobljavanje povjesničara/intelektualca suvremenog profila, koji će kvalificirano, kreativno i djelatno obnašati sve stručne poslove bez kojih je nezamislivo suvremeno školstvo, sve osnovne i srednje škole, i uz to da se kompetentno snalazi na brojnim radnim mjestima u suvremenom društvu.

Cilj je studija povijesti obrazovanje i primjereno radno osposobljavanje povjesničara na onim područjima suvremenog društva gdje postoji potreba za njegovim radom i doprinosom kako za daljnji razvoj Republike Hrvatske, tako i za razvoj međunarodne zajednice i suvremenog svijeta u cjelini. Stručni profil povjesničara/intelektualca pretpostavlja samostalni rad i/ili kao člana stručnog tima u školama, arhivima, bibliotekama, stručnim službama,

različitim ustanovama, te u diplomaciji, raznim ustanovama, centrima kulture, vojnim učilištima, muzejima, savjetovalištima, znanstvenim i istraživačkim organizacijama itd.

Studij povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu otvoren je prema pokretljivosti studenata, i unutar Sveučilišta u Zagrebu, i unutar visokoškolskog obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj, kao i na međunarodnom planu. I dosad je na studiju povijesti bio čest slučaj boravka stipendista iz različitih zemalja. Tijekom posljednjih nekoliko godina Odsjek za povijest bio je uključen u mrežu međunarodnog programa CEEPUS zajedno sa sveučilištima u Pilicsabi (Mađarska), Beču (Austrija), Pragu (Češka), Lublinu (Poljska), Trnavi (Slovačka), Cluj-Napoci (Rumunjska).

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta i Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta već nekoliko desetljeća uspješno izvode zajednički dvopredmetni studij povijesti i geografije. I u ovom nastavnom planu i programu predviđena je mogućnost nastavka te suradnje, odnosno jedan od mogućih smjerova i u preddiplomskom i u diplomskom studiju jest zajednički studij povijesti i geografije nastavnčkog usmjerenja. Ova je kombinacija važna i zbog tržišnih razloga, lakše mogućnosti zapošljavanja nastavnika povijesti i geografije u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj.

Također, Odsjek za povijest ima i svoj dislocirani studij na Odjelu za humanističke znanosti Sveučilišta u Splitu.

Na Odsjeku za povijest danas djeluju brojni istaknuti hrvatski povjesničari. Trenutno je na Odsjeku za povijest zaposleno devet znanstvenika u znanstveno-nastavnom zvanju redovnog profesora, četiri u zvanju izvanrednog profesora i tri u zvanju docenta. Osim toga, na Odsjeku i njegovu Zavodu za hrvatsku povijest rade dvije znanstvene suradnice, troje viših asistenata, jedan asistent s doktoratom znanosti, četvoro asistenata s magisterijem znanosti i petnaest asistenata/znanstvenih novaka, dvije kolegice u statusu predavača i dvije bibliotekarke. Kao stalni vanjski suradnici djeluje nekoliko osoba u znanstveno-nastavnim zvanjima, dok je devetnaest nastavnika/profesora povijesti uključeno kao mentori u metodici nastave povijesti.

2. OPĆI DIO

Naziv studija

STUDIJ POVIJESTI

Budući da će se studij povijesti izvoditi u dva stupnja: preddiplomski (šest semestara; tri godine) i diplomski (četiri semestra; dvije godine), kao i da će se na preddiplomskom stupnju izvoditi jedno- i dvopredmetni program, on se tako i naziva:

- preddiplomski jednopredmetni studij povijesti
- preddiplomski dvopredmetni studij povijesti
- diplomski jednopredmetni studij povijesti
- zajednički preddiplomski i diplomski dvopredmetni studij povijesti i geografije s Geografskim odjelom Prirodoslovno-matematičkog fakulteta.

Nositelj i izvođač studija

Studij povijesti izvodi Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Trajanje studija

Studij povijesti izvodit će se u dva stupnja:

- preddiplomski studij traje šest semestara, odnosno tri godine
- diplomski studij traje četiri semestra, odnosno dvije godine.

Ukupno studij povijesti nakon kojeg se stječe magisterij povijesne struke traje deset semestara, odnosno pet godina.

Uvjeti upisa na studij

Uvjeti za upis na preddiplomski studij povijesti jesu: završena gimnazija ili četverogodišnja srednja škola u Republici Hrvatskoj, odnosno priznata svjedodžba o završenoj ekvivalentnoj školi u inozemstvu, i položen razredbeni ispit na Filozofskom fakultetu.

Uvjeti za upis na diplomski studij jesu završen trogodišnji preddiplomski studij povijesti ili preddiplomski studij nekog drugog humanističkog ili društvenog predmeta, uz posebno odobrenje Odsjeka za povijest.

Osposobljavanje studenata na studiju povijesti

1. - **Bakalaureat** - tri godine studija povijesti (prvi dio prema modelu 3+2)

Prve tri godine na studiju povijesti studentice/studenti mogu studirati kao jednopredmetan ili dvopredmetan program. Studentice/studenti koji završe **preddiplomski studij povijesti** u trajanju od tri (3) godine i postignu **bakalaureat (prvostupnik)**, osposobljeni su za rad gdje se traži **prvi stupanj visoke stručne spreme**:

- različiti oblici rada u novinstvu;
- različiti oblici rada u knjižnicama i bibliotekama;
- različiti oblici rada u turističko-agencijskim organizacijama;
- različiti oblici rada u diplomaciji, raznim ustanovama itd.

Studenti koji tijekom studija povijesti postignu samo bakalaureat (tri godine studija) **ne mogu** upisati i pohađati poslijediplomski doktorski studij.

2. - Magistar povijesne struke - pet godina studija povijesti (prvi i drugi dio prema modelu 3+2)

Diplomski studij povijesti isključivo je jednopredmetan. Traje četiri semestra (dvije godine) i završava izradom i obranom magistarskog rada. Osobe koje završe **studij povijesti** u trajanju od ukupno pet (5) godina prema modelu 3+2 i postignu diplomu **magistra povijesne struke**, osposobljene su za rad gdje se traži **visoka stručna sprema**:

- izvođenje nastave povijesti u školama:
  - osnovnim
  - gimnazijama (realnim i klasičnim)
  - svim stručnim i strukovnim školama
  - u vojnim učilištima, višim školama itd.
- planiranje i organizacija rada u prosvjetnim ustanovama;
- rad u stručno-razvojnim službama;
- rad u arhivima (gdje se traži povijesna struka);
- rad u muzejima (gdje se traži povijesna struka);
- rad u knjižnicama i bibliotekama;
- rad u novinstvu, na radiju i TV;
- rad u lokalnoj i državnoj upravi, diplomatskoj službi itd.

Magistrima povijesne struke diploma se priznaje u europskim zemljama.

Studenti koji tijekom studija povijesti postignu diplomu **magistra povijesne struke** (pet godina studija: 3+2) mogu upisati poslijediplomski doktorski studij.

DIPLOMSKI STUDIJ – četvrta i peta godina

Na diplomskom studiju povijesti nudi se mogućnost odabira između nastavničkog i istraživačkog usmjerenja, a moguće su i međusobne kombinacije nastavničkog i nekog od modula istraživačkoga usmjerenja, kao i nastavnički studij povijesti i geografije (u suradnji s Geografskim odjelom Prirodoslovno-matematičkog fakulteta).

Usmjerenja su sljedeća:

- istraživačko usmjerenje:
  - o modul Stara povijest
  - o modul Srednji vijek
  - o modul Rani novi vijek
  - o modul Moderna i suvremena povijest (19-20. stoljeće)
- nastavničko usmjerenje
- zajednički nastavnički studij povijesti i geografije.

Studenti su dužni pohađati nastavu i prikupiti ukupno 120 ECTS bodova tijekom četiri semestra. Ukupno 15 ECTS bodova studenti dobivaju u magistarskoj radionici za izvršavanje svojih seminarskih obveza, prikupljanje i sređivanje građe te pisanje završnog rada.

Studenti mogu izabrati kombinaciju nekog od istraživačkih usmjerenja i nastavničkog usmjerenja, ali u tom slučaju imaju obvezu pohađanja dodatnih predmeta/kolegija. Studenti koji se odluče za ovakvu kombinaciju, dužni prikupiti 15 ECTS bodova više od ostalih u ukupnom zbiru diplomskog studija, dakle ukupno 135 ECTS bodova.

U nastavku slijede detaljni opisi pojedinih usmjerenja.

NASTAVNIČKO USMJERENJE

Voditelj usmjerenja: prof. dr. Damir Agičić

Zamjenik voditelja: Snježana Koren

ZAJEDNIČKI KOLEGIJI ZA NASTAVNIČKU KOMPETENCIJU

Psihološki modul	Pedagoški modul	Didaktički modul	Sociološki modul	Filozofski modul	Informatički modul	Komunikacijski modul
Obvezatni (4 ECTS)	Obvezatni (3)	Obvezatni (3)	Obvezatni (2)	Obvezatni (2)	Obvezatni (3)	Obvezatni (3/5)
Izborni (2)	Izborni (2)	Izborni (2)	-	-	Izborni (2)	Izborni (2)

Ukupno – 30 ECTS bodova

Studenti su dužni odslušati navedene zajedničke kolegije tijekom diplomskog studija.

Ukupno 30 ECTS bodova student dobiva u didaktičkom bloku NASTAVA POVIJESTI (Didaktika povijesti, Radionica kreativne nastave povijesti, Praksa u školi)

Ukupno 45 ECTS bodova student je dužan prikupiti na predmetima/kolegijima koji se nude u modulima diplomskoga istraživačkog usmjerenja (od toga najviše 10 bodova može biti izvan studija povijesti) – predmete/kolegije student bira slobodno prema vlastitim interesima

Ukoliko na preddiplomskom studiju nije odslušao Pomoćne povijesne znanosti I. i Pomoćne povijesne znanosti II, student je dužan to učiniti tijekom diplomskog studija

Ukupno 15 ECTS bodova student dobiva za pohađanje Magistarske radionice u kojoj će raditi na svome završnom radu (5 bodova za pohađanje i rad u Magistarskoj radionici u 7. ili 9. semestru, 10 bodova pohađanje i rad u Magistarskoj radionici u 10. semestru)

UKUPNO: 120 ECTS

Napomena:

Student može pohađati istovremeno nastavničko i istraživačko usmjerenje na diplomskom studiju povijesti uz dopuštenje Odsjeka i dodatno opterećenje od 15 ECTS bodova koje mora prikupiti na predmetima istraživačkog usmjerenja za koje se opredijelio. Dakle, u tom slučaju student je dužan tijekom diplomskog studija prikupiti ukupno 135 ECTS bodova.

OPIS NASTAVNIČKOG STUDIJA I PREDMETA IZ DIDAKTIKE POVIJESTI

Nastavnički studij na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu jednopredmetni je studij koji obrazuje buduće nastavnike povijesti u osnovnim i srednjim školama. U kombinaciji sa studijem geografije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, nastavnički je studij dvopredmetan. Nastava na ovom usmjerenju izvodi se na hrvatskom jeziku. Studij traje četiri semestra, od sedmog do desetog ili dvije akademske godine, četvrtu i petu. Nastava se izvodi u obliku predavanja, seminara, praktikuma, terenske nastave i nastavno-pedagoške prakse. Uvjet za upis je završen trogodišnji studij povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu ili neki drugi slični studij povijesti. Poželjno je dobro poznavanje jednog stranog jezika, prvenstveno engleskog jezika.

Nastavnički je studij moguć u dvije kombinacije. Studenti mogu odabrati isključivo nastavničko usmjerenje te kombinirano nastavničko i znanstveno usmjerenje. Minimalna nastavnička kompetencija tijekom dvije godine studija iznosi 120 bodova. Općoj odgojno-obrazovnoj skupini predmeta (pedagogija, didaktika, psihologija odgoja i obrazovanja, sociologija obrazovanja, dva izborna pedagoška kolegija) namijenjeno je 25 bodova, metodici nastave povijesti 20 bodova, nastavno-pedagoškoj praksi 10 bodova, te 5 bodova jezično-komunikacijskom području. Nadalje, 45 bodova namijenjeno je izbornim predmetima iz povijesti, te 15 bodova za magistarski rad. Nastavnički studij ima naglašeno praktično obilježje usmjereno razvijanju nastavničkih kompetencija. Ono se očituje u intenzivnoj nastavno-pedagoškoj praksi, radu s nastavnicima-mentorima, radu u seminarima i radionicama, te magistarskom radu koji se može izrađivati ili u sklopu predmeta Didaktika povijesti ili na bilo kojem drugom predmetu nekog usmjerenja na diplomskom studiju povijesti. Naročito se u okviru metodike ispituju aktualna pitanja i različite ideje o učenju i poučavanju povijesti, a studenti se kroz čitanje, diskusiju, promatranje, praktično nastavno iskustvo i refleksiju potiču na formuliranje vlastitih odgovora i razvijanje vlastitog stila poučavanja.

DIDAKTIKA POVIJESTI I.

Snježana Koren, predavač
Dunja Modrić-Blivajs, predavač

ECTS bodovi: 8

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (60 sati)

Status: obvezni predmet, VIII. semestar

Oblik nastave: predavanja (2 sata tjedno) i seminar (2 sata tjedno)

Sadržaj predmeta:

Temeljna pitanja o nazivlju, zadacima i povijesnom razvoju didaktike povijesti i nastave povijesti. Povijesna svijest i povijesna kultura u društvu kao novo područje istraživanja? Stjecanje znanja i vještina te razvoj povijesnog razumijevanja (kronologija, kauzalnost, promjena, dokaz, istraživanje, interpretacija) u nastavi povijesti. Povijest i jezik. Nastava povijesti i nastavni planovi i programi u osnovnoj i srednjim školama: značajke, odgojno-obrazovni ciljevi i zadaci, sadržaji, odnosi i veze s

drugim predmetima. Diferencijacija i individualizacija u nastavi povijesti. Europska dimenzija nastave povijesti.

Praktični dio predmeta započinje s ispitivanjem studentskih zamisli o povijesti, učenju i poučavanju. Također obuhvaća didaktičko-metodičko osposobljavanje studenata za izvođenje nastave povijesti (didaktičko-metodičke karakteristike priprema za nastavu i planiranje nastavnog sata), korištenje udžbenika i ostalih priručnika te rad s izvorima (pisanim, slikovnim, predmetnim) u nastavi povijesti. U praktični dio uključeni su posjeti školama.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Studenti stječu uvid u temeljnu problematiku predmeta, te procese učenja i izgrađivanja povijesnog razumijevanja u nastavi povijesti. Upoznaju odgojno-obrazovne ciljeve suvremene nastave povijesti i znaju ih odrediti prilikom planiranja nastave i pripremanja pojedinih nastavnih sati. Upoznaju elemente pripreme za nastavu povijesti i znaju izraditi plan nastavnog sata. Povezujući didaktičko-metodička teoretska znanja i primjere dobre prakse osposobljavaju se za kreativan pristup pripremanju nastave, uporabu raznovrsnih nastavnih strategija i medija komuniciranja, uključujući i informacijsko-komunikacijsku tehnologiju. Navikavaju se na svestran pedagoški rad i razvijaju smisao za human i poticajan odnos s učenicima.

Oblici provođenja nastave: Predavanja, seminar, posjete školama.

Način provjere znanja i polaganja ispita: Tijekom semestra sustavno se prate i vrednuju studentski radovi i aktivno sudjelovanje u nastavi. Pismeni ispit polaže se na kraju IX. semestra (na temelju obvezne literature u VIII. i IX. semestru). Zaključna ocjena se izvodi se na temelju ispunjavanja obveza (radova i vježbi) i aktivnog sudjelovanja u nastavi tijekom oba semestra (60%), te ocjene iz pismenog ispita na kraju IX. semestra (40%).

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Anketa o sadržaju predmeta i načinu rada na predavanju i seminaru.

Bodovna vrijednost predmeta: 8 bodova (predavanja 60 radnih sati ili 2 boda; seminar i vježbe 120 radnih sati ili 4 boda, praćenje literature i konzultacije 60 radnih sati ili 2 boda)

Literatura:

Popis literature potrebne za polaganje ispita:

R. Stradling, *Nastava europske povijesti 20. stoljeća*, Srednja Europa, Zagreb, 2003., str. 1-97, 107-123, 135-155, 193-205, 227-247, 257-265

Nastavni planovi i programi iz povijesti za osnovnu školu (5.-8. razred) i srednje škole (gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje srednje strukovne škole)

Dodatak Preporuci Vijeća Europe R(2001) 15 o nastavi povijesti u 21. stoljeću, Povijest u nastavi 1/2003, str. 7-13

Popis dopunske literature (izbor):

- Časopis *Povijest u nastavi*, odabrani tekstovi
- M. Vrbetić, *Nastava povijesti u teoriji i praksi*, Školska knjiga, Zagreb, 1968. ili *Kako poučavati – kako učiti istoriju*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983 – odabrana poglavlja
- H. Klippert, *Kako uspješno učiti u timu: zbirka praktičnih primjera*, Educa, Zagreb, 2001. – odabrana poglavlja
- H. E. Carr, *Što je povijest?*, Srednja Europa, Zagreb, 2004 – odabrana poglavlja
- T. Haydn, J. Arthur, M. Hunt, *Learning to Teach History in the Secondary School*, RoutledgeFarmer, 2001, str. 67-153 (poglavlja *Learning strategies and the use of language i Developing historical understanding*)

- Geschichts-Didaktik: Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II, Cornelsen Verlag, Berlin 2003, str. 11-48 (poglavlja *Geschichtsdidaktik*, *Geschichtskultur*, *Geschichtswissenschaft* i *Historisches Lernen und Wissenserwerb*)

DIDAKTIKA POVIJESTI II.

Snježana Koren, predavač
Dunja Modrić-Blivajs, predavač

ECTS bodovi: 7

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (45 sati)

Status: obvezni predmet, IX. semestar

Oblik nastave: predavanja (1 sat tjedno), seminar (2 sata tjedno)

Sadržaj predmeta:

Predmet obuhvaća sljedeće teme: Interkulturalizam i nastava povijesti. Osjetljiva i kontroverzna pitanja i multiperspektivni pristup povijesnim sadržajima. Građanski odgoj i nastava povijesti. Zavičajna povijest. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje u nastavi povijesti. Matura. Rad s učenicima s posebnim potrebama u nastavi povijesti. Temeljna nastavna umijeća i osobni razvoj nastavnika povijesti: odgojno-obrazovna komunikacija u razredu, pripravnčki staž i stručni ispit, stručno usavršavanje i napredovanje u zvanju. Akcijska istraživanja nastave.

Praktični dio predmeta uključuje: Osposobljavanje studenata za multimedijalni pristup nastavi povijesti (uporaba AV medija te informacijsko-komunikacijske tehnologije). Film i televizija u nastavi povijesti. Usmena povijest, simulacije i igrokazi. Izvođenje različitih oblika alternativne nastave. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u nastavi povijesti: povijesna skupina, dodatna nastava, natjecanja, povijesna ekskurzija, posjeti muzeju, arhivu itd. Izrada izvedbenih planova. U okviru seminara planira se i terenska nastava.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Na ovoj razini studenti povezuju i primjenjuju didaktičko-metodičko teoretsko znanje s praktičnim pedagoškim radom u osnovnoj i srednjoj školi. Osposobljavaju se za uporabu raznovrsnih nastavnih sredstava i pomagala koja čine suvremeno opremljenu povijesnu učionicu i kabinet, uključujući informacijsko-komunikacijsku tehnologiju. Osposobljavaju se za praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učeničkih dostignuća. Upućuju se u kritičko procjenjivanje i vrednovanje nastavnog procesa i vlastitog rada, razvijajući potrebu za permanentnim stručnim usavršavanjem i poboljšavanjem nastavno-pedagoškog rada.

Oblici provođenja nastave: Predavanje, seminar, terenska nastava u okviru seminara.

Način provjere znanja i polaganja ispita: Tijekom semestra sustavno se prate i vrednuju studentski radovi i aktivno sudjelovanje u nastavi. Pismeni ispit polaže se na kraju IX. semestra (na temelju obvezne literature za VIII. i IX. semestar). Zaključna ocjena se izvodi se na temelju ispunjavanja obveza (radovi i vježbe) i aktivnog sudjelovanja u nastavi u oba semestra (60%), te ocjene iz pismenog ispita na kraju IX. semestra (40%). Pismeni ispit polaže se na temelju obvezne literature u VIII. i IX. semestru.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Anketa o sadržaju predmeta i načinu rada na predavanju i seminaru.

Bodovna vrijednost predmeta: 7 bodova (predavanja 45 radnih sati ili 1,5 bod, seminar i vježbe 120 radnih sati ili 4 boda, praćenje literature i konzultacije 45 radnih sati ili 1,5 bod)

Popis literature

Popis literature potrebne za polaganje ispita

- R. Stradling, *Nastave europske povijesti 20. stoljeća*, Srednja Europa, Zagreb, 2003., str. 97-107, 123-135, 155-193, 205-227, 247-257, 265-290
- R. Stradling, *Multiperspektivnost u nastavi povijesti: priručnik za nastavnike*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, 2004. (objavljen na web stranici MZOS-a www.mzos.hr)
- Danijela Trškan, *Provjera i ocjenjivanje znanja u nastavi povijesti*, Srednja Europa, Zagreb, 2005.

Popis dopunske literature (izbor):

Časopis *Povijest u nastavi*

M. Vrbečić, *Nastava povijesti u teoriji i praksi*, Školska knjiga, Zagreb, 1968. ili *Kako poučavati – kako učiti istoriju*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983 – odabrana poglavlja

Ivo Rendić-Miočević, *Didaktičke inovacije u nastavi povijesti: transfer povijesnog znanja u školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1989. – odabrana poglavlja

Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.

Temeljni međunarodni dokumenti iz područja odgoja i obrazovanja za ljudska prava, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.

RADIONICA KREATIVNE NASTAVE POVIJESTI

Snježana Koren, predavač
Dunja Modrić-Blivajs, predavač

ECTS bodovi: 5

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (30 sati)

Status: obvezatni predmet, X. semestar

Oblik nastave: praktikum (2 sata tjedno)

Sadržaj predmeta: *Radionica kreativne nastave povijesti* zamišljena je kao praktikum za studente povijesti nastavničkog usmjerenja. Studentima omogućava praktičnu primjenu znanja i vještina koje su usvojili tijekom VIII. i IX. semestra, te razmjenu dobrih ideja i uspješne nastavne prakse s drugim studentima. Radionica je također zamišljena kao pomoć u oblikovanju nastave u pedagoškoj praksi. Pojedini dijelovi radionice mogu biti tematski usmjereni s temama poput zavičajne povijesti, filma kao izvora za nastavu povijesti, žena u povijesti, pomoćnih povijesnih znanosti za nastavnike, terenska nastava uz uporabu povijesnih nalazišta, akcijska istraživanja nastave itd. U okviru praktikuma planira se i višednevna ekskurzija. Radionica kreativne nastave otvorena je za suradnike koji mogu ponuditi zanimljive teme budućim nastavnicima povijesti.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Studenti povezuju i primjenjuju didaktičko-metodičko teoretsko znanje s praktičnim nastavnim radom u osnovnoj i srednjoj školi. Osposobljavaju se za kreativan pristup pripremanju nastave, uporabu raznovrsnih nastavnih strategija i medija komuniciranja.

Oblici provođenja nastave: Studentski praktikum. Ekскурzija.

Način provjere znanja i polaganja ispita: Tijekom semestra sustavno se prati i vrednuje aktivno sudjelovanje u nastavi, pojedinačni studentski doprinosi i izrada pismenih radova.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Anketa o sadržaju predmeta i načinu rada na predavanju i seminaru.

Bodovna vrijednost predmeta: 5 bodova (nastava 60 radnih sati ili 2 boda, studentski radovi 30 radnih sati ili 1 bod, konzultacije i praćenje literature 30 radnih sati ili 1 bod, višednevna ekskurzija 30 radnih sati ili 1 bod)

Izbor dopunske literature (kao dio pripreme za nastavu i izradu samostalnih radova):

- *Nastavni planovi i programi* iz povijesti za osnovnu školu (5.-8. razred) i srednje škole (gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje srednje strukovne škole)
- Udžbenici i ostali priručnici za učenike i nastavnike
- Časopis *Povijest u nastavi* – odabrani tekstovi.
- *Djetinjstvo u prošlosti – 19. i 20. stoljeće: dodatni nastavni materijal za srednje škole*, Udruženje za društvenu istoriju, Beograd, 2001.
- *Žene i muškarci u prošlosti – 19. i 20. stoljeće: dopunski nastavni materijal za srednje škole*, Međunarodni seminar za balkanske studije i usavršavanje i Jugozapadno sveučilište, Blagoevgrad, 2002.
 Dominique Chansel, *Europe on-screen: cinema and the teaching of history*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2001
 Ruth Tudor, *Teaching 20th century women's history: a classroom approach*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2000
- Jean-Michel Lecomte, *Teaching about the Holokaust in the 21st century*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2001

NASTAVNO-PEDAGOŠKA PRAKSA

Cilj: Razviti praktične aspekte nastavničke kompetencije kroz osobno iskustvo poučavanja nastave povijesti u osnovnoj i srednjoj školi; povezati teorijske spoznaje iz relevantnih kolegija s konkretnim primjerima nastave prakse; razviti osjećaj profesionalnosti i profesionalne odgovornosti; razviti sposobnost za samoprocjenu nastavničke kompetencije.

Struktura: Nastavna se praksa realizira kroz hospitiranje i držanje nastave u školama, individualni samostalni rad studenta, te praktikum i obvezne individualne konzultacije predmetnim nastavnikom na Filozofskom fakultetu.

Broj bodova: 10

	Opterećenje studenta u radnim satima
Praktikum i individualne konzultacije	30 radnih sati
Hospitacije	120 radnih sati

Držanje nastave	150 radnih sati
Sastavljanje portfolija	10 radnih sati

Praktikum se održava jednom tjedno po 1 sat u IX. semestru (ukupno 15 nastavnih sati), te unutar radionice kreativne nastave povijesti u X. semestru. Cilj mu je osposobiti studenta za ciljano i reflektivno promatranje nastave, procjenu efekata različitih nastavnih strategija, te osvještavanje određenih aspekata nastavničke kompetencije koje student treba posebno razvijati. Rad u praktikumu uključuje analizu dnevnika nastavno-pedagoške prakse, analizu video snimaka nastave, simulaciju sekvenci nastave, samoanalizu vlastite nastave, izradu nastavnih materijala. Student/ica je također dužan/na tijekom prakse pohađati individualne konzultacije. Ukupno studentovo opterećenje u ovom dijelu prakse iznosi 30 radnih sati.

Hospitacije (50 nastavnih sati u osnovnim i srednjim školama) uključuju promatranje nastave koju izvode nastavnici u školama-vježbaonicama, te drugi studenti koji školsku praksu izvode u određenoj školi. Svakom satu prethodi uvodni razgovor i analiza nakon promatrane nastave. Također uključuju studentov uvid u cjelokupni pedagoški život škole (upoznavanje škole, prisustvovanje sjednicama, upoznavanje različitih nastavničkih zaduženja, rad s učenicima s posebnim potrebama, upoznavanje s radom povijesne skupine itd.), što iznosi dodatnih 10 nastavnih sati. Student tijekom hospitacija vodi dnevnik nastavno-pedagoške prakse. Ukupno studentovo opterećenje u ovom dijelu prakse iznosi 120 radnih sati.

Samostalno održavanje nastave. Student/ica tijekom školske prakse održava ukupno 30 nastavnih sati: 15 sati u osnovnoj školi i 15 sati u srednjim školama (gimnazije i srednje strukovne škole), kako bi stekao/la iskustvo poučavanja povijesti na različitim razinama i u različitim uvjetima odgojno-obrazovnog procesa. Barem 5 sati treba realizirati u istom odjeljenju kako bi stekao/la uvid u razvojne aspekte procesa nastave i učenja te razvio/la osjećaj profesionalne odgovornosti za učenike koje poučava. Studentovo održavanje nastave sustavno nadgleda i ocjenjuje mentor, a ocjena je dio ukupne ocjene predmeta. Student će na pripremu i analizu jednog sata kojeg samostalno izvodi trošiti u prosjeku pet radnih sati. Ukupno studentovo opterećenje u ovom dijelu prakse iznosi 150 radnih sati.

Sastavljanje portfolija podrazumijeva studentovo prikupljanje dokumenata o razvijanju vlastite nastavničke kompetencije, što uključuje primjerke priprema za nastavne sate s popratnim nastavnim materijalima, mentorove procjene kvalitete studentove nastave, samoevaluaciju postignute nastavničke kompetencije, dnevnik prakse te, kao neobavezan dio, video snimku samostalne nastave. Ukupno studentovo opterećenje u ovom dijelu prakse iznosi 10 radnih sati.

DODATAK: ZAJEDNIČKI DIO STUDIJA NASTAVNIČKOG USMJERENJA**Sadržaj**

Obrazloženje koncepcije nastavničkog usmjerenja	
Struktura zajedničkog dijela studija nastavničkog usmjerenja	
Opisi kolegija	
Psihološki modul	
Pedagoški modul	
Didaktički modul	
Sociološki modul	
Filozofski modul	
Informatički modul	
Hrvatski jezik u nastavničkoj komunikaciji	
Životopisi	

OBRAZLOŽENJE KONCEPCIJE NASTAVNIČKOGA USMJERENJA

Prijedlog programa nastavničkoga usmjerenja koncipiran je tijekom mnogobrojnih radnih sastanaka *Odbora za nastavu* Filozofskoga fakulteta. *Odbor za nastavu* konzultirao je cijeli niz programa na stranim sveučilištima i nastojao doći do optimalnog omjera potrebnih kolegija koji bi našim studentima diplomskih nastavničkih studija omogućili mobilnost, tj. djelomično studiranje i zapošljavanje u drugim zemljama, te im osigurali usporedivost diploma s diplomama stečenima na drugim europskim sveučilištima.

U ovom prijedlogu programa polazi se od činjenice da u području obrazovanja budućih nastavnika na razini Europe već postoje jasne naznake standardizacije u koncepciji te u opsegu i sadržaju obrazovanja. Ponuđeni program temelji se na uvidu u komparativne podatke o europskim modelima obrazovanja budućih nastavnika koji su javno dostupni putem obrazovne informacijske mreže Europske komisije i zemalja članica Europske unije *Eurydice*, na izvješćima projektnih grupa o efikasnosti različitih modela obrazovanja budućih nastavnika i o strukturi temeljne nastavničke kompetencije (npr. projekti *OECD*-a iz 1990, 1994. i 1999, projekt Europske komisije *SIGMA*) i u skladu je s trendovima opisanima u relevantnim dokumentima (npr. *Green Paper on Education and Training in Europe*, *White Paper on Education and Training*).

Navedeni, u Europi prihvaćeni principi, mogu se rezimirati na sljedeći način:

- tijekom sveučilišnog obrazovanja budućemu nastavniku osigurava se stjecanje temeljne nastavničke kompetencije
- tijekom sveučilišnog preddiplomskog i diplomskog obrazovanja, koje najčešće traje ukupno pet godina, na predmete kojima se omogućuje stjecanje temeljne nastavničke kompetencije odvaja se najmanje 20% ukupnog opsega studija (60 ECTS bodova), a europski je prosjek 25%
- stjecanje temeljne nastavničke kompetencije podrazumijeva stjecanje znanja, vještina i kompetencija u trima glavnim područjima: općem obrazovno-odgojnom području, metodičkom području i nastavnoj praksi. Omjer zastupljenosti navedenih triju područja uglavnom je ravnomjerno raspoređen.

Radi orijentacije prilažemo u tablici pregled opsega i raspodjele ECTS bodova u nekoliko europskih zemalja:

Zemlja	Ukupni ECTS	Opći obrazovno-odgojni dio	Metodički dio	Nastavna praksa
Španjolska	67	24	21	22
Finska	70	24	24	22
Švedska	60 (kao zadani minimum)	20	40 (navedeni ukupni bodovi za metodiku i nastavnu praksu)	

(podaci preuzeti s informacijske mreže *Eurydice*).

Uvažavajući specifičnost i tradiciju našega dosadašnjeg sustava obrazovanja budućih nastavnika, u predloženoj koncepciji nastavničkih studija nastojali smo se približiti tim standardima iako ih nismo do kraja slijedili (npr. za nastavnu praksu umjesto jedne trećine, tj. 20 ECTS bodova, odvojili smo samo 10 ECTS bodova, a također smo smatrali da je budućim nastavnicima nužno omogućiti razvijanje njihove govorno-jezične komunikacijske kompetencije te sposobnosti primjene informacijskih tehnologija u nastavi).

U koncepciji se polazi od stava da temeljna nastavnička kompetencija koja se stječe tijekom diplomskog nastavničkog studija predstavlja neophodan temelj za cjeloživotno obrazovanje budućega nastavnika i dobivanje licence za rad u školi.

Neki aspekti programa će se usklađivati s prirodom pojedinih studija i doradivati kroz iskustvo u radu.

Opseg od 60 ECTS bodova, na kojem se temelji ovaj program, zadan je i odlukom Vijeća Filozofskog fakulteta donešenoj na izvanrednoj sjednici 22. ožujka 2004.: «Na diplomskom studiju za nastavničko usmjerenje izdvaja se 60 bodova za psihološko-pedagoško-didaktičke predmete i za metodiku nastave».

NAPOMENA:

U ovom 'paketu' nalaze se opisi kolegija koji su zajednički za sve nastavničke diplomske studije na Filozofskom fakultetu. Opisi kolegija metodičkoga bloka i prakse sastavni su dio diplomskih nastavničkih studija pojedinih odsjeka.

STRUKTURA ZAJEDNIČKOG DIJELA STUDIJA NASTAVNIČKOG USMJERENJA

Naziv modula	Status	Naziv kolegija	Satnica	ECTS
PSIHOLOŠKI MODUL	Obv.	Psihologija obrazovanja i odgoja	2+0+2	4
	Izb.	Rad s naprednim učenicima	2+0+0	2
		Komunikacijske vještine	2+0+2	
		Okolinski čimbenici razvoja	2+0+0	
		Uvod u psihologiju roditeljstva	2+0+0	
		Uvod u teorije ličnosti	2+0+0	
		Psihologija osoba s posebnim potrebama	1+2+0	
Evaluacija tretmana	2+1+0			
PEDAGOŠKI MODUL	Obv.	Opća pedagogija	2+1+0	3
	Izb.	Komunikacija u nastavi	1+1+0	2
		Pedagogija adolescencije	1+1+0	
		Osnove specijalne pedagogije	1+1+0	
		Obrazovanje darovitih	1+1+0	
Pedagoško savjetovanje i profesionalna orijentacija	1+1+0			
DIDAKTIČKI MODUL	Obv.	Opća didaktika	2+1+0	3
	Izb.	Interesi u nastavi	1+1+0	2
		Alternativne pedagoške ideje i škole	1+1+0	
		Temeljna nastavna umijeća	1+1+0	
		Pedagoška dijagnostika	1+1+0	
Didaktičke teorije	1+1+0			
SOCIOLOŠKI MODUL	Obv.	Sociologija obrazovanja	1+1+0	3

FILOZOFSKI MODUL	Obv.	Filozofija odgoja	2+0+0	3
INFORMATIČKI MODUL	Obv.	Informacijske tehnologije u obrazovanju	1+0+1	3
	Izb.	Primjena računala u nastavi jezika	1+0+1	2
HRVATSKI JEZIK U NASTAVNIČKOJ KOMUNIKACIJI	Obv.	Hrvatski jezik za nastavnike	1+1+0	2
		Govorništvo za nastavnike	0+1+1	1,5
		Jezična interakcija i jezični varijeteti	1+0+0	1,5
	Izb.	Fonetska korekcija	0+1+1	1,5
		Govorna proizvodnja	0+1+1	
		Njega glasa	0+1+1	
		Ortoepske vježbe	0+1+1	
		Dvojezičnost	1+1+0	

OPISI KOLEGIJA

PSIHOLOŠKI MODUL**OBAVEZNI KOLEGIJ:**

PSIHOLOGIJA OBRAZOVANJA I ODGOJA

Okvirni sadržaj predmeta

Tjelesni, motorički, perceptivni, kognitivni, govorni, emocionalni i socijalni razvoj tijekom srednjeg i kasnog djetinjstva te adolescencije. Najčešća odstupanja i problemi u razvoju u dječjoj i adolescentnoj dobi.

Odnos teorija učenja i učenja u školskom okruženju. Individualne razlike važne u poučavanju. Učenici s posebnim potrebama. Motivacija za učenje i kako je povećati. Upravljanje razredom i razredna disciplina. Odnos učenja i poučavanja. Procjenjivanje i mjerenje ishoda poučavanja.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznavanje s promjenama u ponašanju i sposobnostima koje se događaju u razdoblju djetinjstva i adolescencije, te uzrocima i procesima koji se nalaze u podlozi tih promjena. Studenti će se osposobiti za razumijevanje ponašanja djece i adolescenata te kompetentnu interakciju s njima. Razumijevanje primjene teorija učenja u školskom radu i odnosa između procesa poučavanja i ishoda učenja. Studenti će razumjeti ulogu motivacijskih, socijalnih procesa i školskog okruženja u procesu učenja i poučavanja te će moći primijeniti prikladne postupke za suradnju s učenicima i roditeljima u rješavanju obrazovnih problema.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

Ukupno 60 sati nastave kroz predavanja i vježbe (30 + 30). Znanje se provjerava kolokvijem i pismenim ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Vasta, R., Haith, M .M. & Miller, S.A. (1998. ili kasnija izdanja). Dječja psihologija: suvremena znanost. *Naklada Slap, Jastrebarsko.*

Vizek Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović-Štetić, V., Miljković, D. (2003.) Psihologija obrazovanja, Zagreb: IEP.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Grgin, T. (2001.) Školsko ocjenjivanje znanja. *Jastrebarsko: Naklada Slap*

Papalia, D.E. & Wendkos-Olds, S. (1989 ili kasnija izdanja). Human development. McGraw-Hill.

Zarevski (ur.) (2003.). Učitelji za učitelje, *Zagreb:IEP*

Bodovna vrijednost predmeta

4 ECTS

Način polaganja ispita

Ispit se polaže pismeno, a konačna ocjena je kombinacija rezultata na kolokviju i završnog ispita.

IZBORNI KOLEGIJI:**RAD S NADARENIM UČENICIMA*****Okvirni sadržaj predmeta***

Karakteristike darovite djece (kognitivne i socio-emocionalne osobine darovitih). Identifikacija darovitih učenika i uloga učitelja u tom procesu. Posebnosti rada s darovitima unutar školskog sustava. Uloga učitelja u akceleraciji. Obogaćenje programa (sadržaji i metode rada). Rad učitelja na izradi i provedbi programa, suradnja u timu. Rad s roditeljima nadarenih učenika.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će upoznati karakteristike darovite djece, načine identifikacije darovitih i mogućnosti rada s njima u okviru školskog sustava. Moći će planirati svoj rad u praksi. Studenti će biti pripremljeni za timski rad na planiranju i izvedbi programa rada s darovitim učenicima.

Oblici provođenja nastave i načini provjere znanja

Nastava se provodi kroz predavanja u jednom semestru (2+0). Znanje se provjerava pismenim ispitom.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Čudina-Obradović, M. (1991.). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Školska knjiga, Zagreb.

Koren, I. (1989.). *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*. Školske novine, Zagreb

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Heller, K.A., Monks, F.J., Sternberg R.J., Subotnik, R.(2000.). *International handbook of giftedness and talent*. Oxford: Elsevier Science Ltd.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pisano.

KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE

Okvirni sadržaj predmeta

Komunikacijski proces. Verbalna komunikacija. Neverbalna komunikacija. Priroda interpersonalne komunikacije. Važnost komunikacije za interpersonalne odnose. Prepreke za uspješnu komunikaciju. Vještine uspješne komunikacije s pojedincem. Samootkrivanje. Asertivnost. Aktivno slušanje. Empatičko razumijevanje. Pravila komunikacije. Usklađena konverzacija. Komunikacija u maloj grupi. Vođenje grupne diskusije. Debata. Predstavljanje grupe i iznošenje grupnih zaključaka. Govorenje pred publikom. Korištenje prezentacijskih vještina tijekom izlaganja. Različite svrhe i odgovarajući oblici obraćanja publici. Kritičko slušanje i postavljanje pitanja govorniku.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Osvještavanje i razumijevanje osnova uspješne komunikacije i usvajanje tehnika i vještina potrebnih za uspješnu komunikaciju s pojedincima, u grupi i s publikom.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

2 sata predavanja i 2 sata vježbi tjedno tijekom jednog semestra.

Provjera znanja i svladavanje vještina provodi se tijekom nastave kroz različite individualne i grupne zadatke, te usmenim ispitom nakon odslušanog predmeta.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Pearson, J. C., Spitzberg, B. H. (1990). *Interpersonal communication: concepts, components and contexts*. Dubuque: Wm. C. Brown Publishers.

Egan, G. (1977). *You and me: the skills of communicating and relating to others*. Monterey: Brooks/Cole Publishing Company.

Bolton, R. (1986). *People skills*. New York: Touchstone.

Lucas, S. E. (1998). *The art of public speaking*. New York: McGraw-Hill.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Stewart, J. (Ed.) (1999). *Bridges, not walls: a book about interpersonal communication*. McGraw-Hill.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Usmeno.

OKOLINSKI ČIMBENICI RAZVOJA***Okvirni sadržaj predmeta***

Ekološki model razvoja. Utjecaj mikrosustava na razvoj: obitelji, vršnjaci, škola. Utjecaj mezosustava na razvoj djeteta: odnos škole i obitelji. Utjecaj egzozustava na razvoj: radno mjesto i zaposlenost roditelja, socijalna mreža, socioekonomski status, zakonodavstvo i socijalna politika, sredstva masovnih komunikacija. Utjecaj makrosustava na razvoj: kulturalni i subkulturalni utjecaji.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će se upoznati s različitim modelima o mehanizmima djelovanja socijalnih ekoloških sustava na razvoj. Po završetku kolegija studenti će razumjeti kako socijalni konteksti, promjene u njima i interakcije između njih i djeteta utječu na razvoj te će moći prepoznati i razlikovati okolnosti i uvjete u različitim kontekstima koji pogoduju kao i one koji narušavaju optimalan djetetov razvoj.

Oblici provođenja nastave i načini provjere znanja

2 sat predavanja jedno tijekom jednog semestra. Znanje će se provjeravati putem kolokvija.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (1998). The ecology of developmental processes. In W. Damon (Series Ed.) & R. M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (5th ed., pp. 993-1028). New York: John Wiley.

Demo, D.H., Ganong, L.H. (1994). Divorce. U knjizi McKenry, P.C. i Price S.J. (Eds.) (1994). *Families and Change* (str. 197-218).

Walsh, F. (Ed.) (1993). *Normal family processes*. New York: The Guilford Presss. (pogl. 1-12)

Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001). *Djeca i mediji*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i IDIZ.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Stewart, A.J., Copeland, A. P., Chester, N.L., Malley, J.E., Barenbaum, N.B. (1997). *Separating together: How divorce transforms families*. New York: The Guilford Press.

Balter, L., Tamis-leMonda (Eds.) (1999). *Child psychology: A handbook of contemporary issues*. New York: Psychology Press. (pogl. 16, 18, 19)

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Ispit se polaže pismeno.

UVOD U PSIHOLOGIJU RODITELJSTVA

Okvirni sadržaj predmeta

Determinante roditeljskog ponašanja (karakteristike roditelja, karakteristike djeteta, kontekstualni činitelji). Individualne razlike u roditeljskom ponašanju (dimenzije i stilovi roditeljskog ponašanja). Tranzicija u roditeljsku ulogu i faze roditeljstva (roditeljstvo s djetetom dojenačke, predškolske, rane školske i adolescentne dobi; roditeljstvo i odrasla djeca). Utjecaj roditeljskog ponašanja na dječje ponašanje i razvoj. Roditeljska uloga i osobni razvoj. Odnosi između roditeljske i drugih životnih uloga. Neplodnost i život bez djece. Roditeljstvo u specifičnim okolnostima (maloljetni roditelji, jednoroditeljske i rekonstituirane obitelji, roditelji djece s posebnim potrebama, udomiteljstvo i posvojenje). Edukacija roditelja.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznavanje s psihologijom roditeljstva i razumijevanje složenosti i važnosti uloge majke i oca u suvremenim društvenim okolnostima. Poznavanje utjecaja roditeljskog ponašanja na dječji razvoj te utjecaja roditeljstva na razvoj u odrasloj dobi. Kroz sadržaje kolegija studenti će se osposobiti za promoviranje optimalnih roditeljskih ponašanja u budućem profesionalnom radu.

Oblici provođenja nastave i načini provjere znanja

2 sata predavanja tjedno tijekom jednog semestra. Po završetku nastave znanje se provjerava pismenim ispitom.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Martin, C.A. & Colbert, K.K. (1997). *Parenting: A life span perspective*. NY: McGraw-Hill.
 Delač Hrupelj, J., Miljković, D. i Lugomer Armano G. (2000). *Lijepo je biti roditelj*. Zagreb: Creativa.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Hoghugh, M. & Long, N. (Eds.). (2005). *Handbook of parenting: Theory, research and practice*. SAGE.
 Bornstein, M.H. (2002). *Handbook of parenting*. Vol. 1-5. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
 Brooks, J.B. (2001). *Parenting* (3rd ed). Mountain View, CA: Mayfield Publishing Co.
 Muzi, M.J. (2000). *The experience of parenting*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
 Maccoby, E.E. (2000). *Parenting and its effects on children: On reading and misreading behavior genetics*. Annual Review of Psychology, 51, 1-27.
 Golombok, S. (2000). *Parenting: What really counts?* Philadelphia, PA: Routledge.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Ispit se polaže pismeno.

UVOD U TEORIJE LIČNOSTI

Okvirni sadržaj predmeta

Uloga i važnost teorije u psihologiji ličnosti; Povijesni razvoj teorija ličnosti; Uvjeti koje bi morala zadovoljavati dobra teorija ličnosti; Kriteriji za vrednovanje različitih teorija ličnosti; Strukturalne i procesne teorije ličnosti; Razlikovanje teorija i modela u psihologiji ličnosti; Osnovni teoretski pristupi u psihologiji ličnosti (Osobinski pristup; Psihoanalitički pristup; Kognitivni pristup; Pristup teorija učenja; Humanistički pristup); Detaljan prikaz najvažnijih teorija ličnosti; Moguća aplikacija pojedinih teorija u obrazovnom kontekstu; Usporedba različitih teorija ličnosti i kritički osvrt na njih.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Cilj kolegija je stjecanje znanja o različitim teorijama ličnosti. Omogućiti studentima stjecanje znanja za kritičku evaluaciju različitih teorija. Osim prikazivanja pojedinih teorija ličnosti, posebna pažnja će se posvetiti aplikacijama teorija ličnosti u obrazovnom kontekstu.

Oblici provođenja nastave i načini provjere znanja

2 sata predavanja na tjedan tijekom jednog semestra

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

John, O.P., Cervone, D., Pervin, L.A. (2005). Personality: Theory and Research, 9th Ed. Wiley

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Fulgosi, A.(1985). Psihologija ličnosti: Teorije i istraživanja. Zagreb: Školska knjiga

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni i usmeni

PSIHOLOGIJA OSOBA S POSEBNIM POTREBAMA

Okvirni sadržaj predmeta

Društveni, obiteljski i individualni činitelji u nastanku razvojnih teškoća. Mentalna retardacija. Tjelesni invalidi. Slijepa djeca. Gluha djeca. Djeca s poremećajima u ponašanju. Djeca oboljela od cerebralne paralize. Psihološka podrška obiteljima čiji član ima posebne potrebe. Stigma i stavovi društva prema osoba s posebnim potrebama. Etička pitanja brige o ljudima s posebnim potrebama.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznat će različite etiološke činitelje u nastanku razvojnih teškoća. Studenti će usvojiti znanja o specifičnim skupinama ljudi s posebnim potrebama. Raspravljat će o stigmatizaciji i stavovima društva prema osoba s posebnim potrebama. Studenti će naučiti specifičnosti ophođenja s ljudima s posebnim potrebama.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 2 sata seminara. Seminari će uključivati prikaz poteškoća i način rada s osobama s određenim posebnim potrebama, te rasprave o etičkim pitanjima. Provjera znanja provodi se tijekom nastave kroz seminare i na kraju nastave pismenim ispitom.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Batshaw, M. L. (2002). *Children with Disabilities*. New York: Paul H Brookes Pub Co.

Blackbourn, J. M., Patton, J. R. i Trainor, A. (2003). *Exceptional children in focus*. London: Prentice Hall.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Ribić, K. (1991.). *Psihofizičke razvojne teškoće*. ITP Forum: Zadar

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Ispit se polaže pismeno.

EVALUACIJA TRETMANA

Okvirni sadržaj predmeta

Osnovni pojmovi u evaluaciji tretmana; Vrste psihosocijalnih intervencija i smisao njihove evaluacije; Teorijski, metodološki i praktični aspekti evaluacije programa; Logika evaluacijskih postupaka; Glavne vrste evaluacije programa; Modeli evaluacije; Nacrti evaluacijskih istraživanja; Planiranje evaluacijskih postupaka (definiranje ciljeva, kriterija i standarda za ocjenu djelotvornosti programa, izbor nacrt istraživanja, izvori i načini prikupljanja evaluacijskih podataka, postupci analize podataka); Izvještavanje o rezultatima evaluacije (elementi i struktura izvještaja, prilagodba korisnicima).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Osposobiti polaznike da mogu (a) samostalno ili kao član tima sudjelovati u planiranju i kreiranju nacrt evaluacijskog istraživanja, (b) provesti evaluaciju programa unutar pojedinih domena, (c) adekvatno opisati i interpretirati prikupljene podatke te prikazati rezultate u formi pisanog evaluacijskog izvješća.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

2 sata predavanja i 1 sat seminara tjedno unutar jednog semestra. Provjera znanja provodi se kontinuirano tijekom semestra - kroz izlaganja seminarских radova i rasprave tijekom nastave te ispitom nakon odslušanog kolegija.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Kulenović, A. (1996). *Evaluacija psihosocijalnih intervencija*. U: Pregrad, J. (Ur.) *Stres, trauma, oporavak* (269-291). Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.

Posavac, E. J., & Carey, R. G. (2003). *Program Evaluation - Methods and Case Studies*. (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Rossi, P. H., & Freeman, H. F. (2003). *Evaluation*. London: Sage.

Rosekrans, F. (1990). Psihoterapija s gledišta nespecifičnih rezultata i uvjeravanja. *Primijenjena psihologija*, 11, 36-46.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeno.

PEDAGOŠKI MODUL

OBAVEZNI KOLEGIJ¹:

OPĆA PEDAGODIJA

Okvirni sadržaj predmeta

Predmet Opće pedagogije. Diferencijalna pedagogija ili sustav pedagoških disciplina. Odnos pedagogije i drugih znanosti. Temeljni pedagoški pojmovi i kategorije. Temeljni oblici pedagoškog djelovanja. Oblici znanja i spoznaja o odgoju (slike, koncepti, modeli i teorije). Obrazovne institucije i sustavi obrazovanja. Suvremena pedagogija i kurikulum. Profesionalne kompetencije nastavnika. Suvremeni izazovi pedagogiji (primjerice: alternativne i/ili anti pedagogije; interkulturalni odgoj; globalizacija).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će se upoznati s predmetom, subdisciplinama i kategorijalnim aparatom Opće pedagogije te steći elementarna umijeća u ophođenju s pedagoškim teorijama i razviti umijeća glede temeljnih oblika pedagoških djelovanja.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

2 sata predavanja i 2 sata seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom po završetku nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Mijatović, A. (ur.) (1999), *Osnove suvremene pedagogije* (Odabrana poglavlja). Zagreb: HPKZ.

König, E./Zedler, P. (2001), *Teorije znanosti o odgoju*. Zagreb: Educa.

Gudjons, H. (1994), *Pedagogija. Temeljna znanja* (Odabrana poglavlja). Zagreb: Educa.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Schulz von Thun, F. (2001), *Kako međusobno razgovaramo* 1. Smetenje i razjašnjenja. Zagreb: Erudita

---

¹ **Obvezanti i izborni kolegiji u okviru pedagoškog i didaktičkog modula za studente ALU, MA, PMF i druge nastavničke fakultete uvažavat će posebnosti matičnih struka i razvijati se u dogovoru sa svakim fakultetom posebno.**

Bodovna vrijednost predmeta

3 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni.

IZBORNI KOLEGIJI²:

KOMUNIKACIJA U NASTAVI

Okvirni sadržaj predmeta

Metakomunikacijska razina: Što je komunikacija?. Verbalna i neverbalna; digitalna i analogna komunikacija. Obilježja nastavne komunikacije. Uloga učitelja kao agensa i modela komunikacijskog ponašanja učenika. Komunikacijska razina: Metode i tehnike uspješne komunikacije: aktivno slušanje, vođenje razgovora, igranje uloga, pedagoška psihodrama, moderirana rasprava. Oblici podučavanja: monološki i dijaloški. «Komunikacijski profili» učitelja i etika komunikacije. Neverbalna komunikacija u nastavi (značenje poruka tijela, pokreta, gesta). Aktualne teme: Interkulturalna komunikacija u nastavi. – Komunikacija na daljinu.- Virtualna komunikacija.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Steci osnovna znanja o nastavnoj komunikaciji i ulozi učitelja kao agensa i modela komunikacijskog ponašanja učenika i osvijestiti odnos komunikacijskog ponašanja učitelja, oblika komunikacije između učenika i razvijanja komunikacijske kompetencije učenika; upoznati i vježbati metode i tehnike uspješne nastavne komunikacije

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Langer, I., Schulz von Thun, F., Tausch, R.(2003): Kako se razumljivo izražavati. Zagreb: Erudita.

Heinz Klippert (1996): Kommunikations-Trening.-Muenchen.

Schulz von Thun, F. (2002): Kako međusobno razgovaramo (1-3), Zagreb:Erudita.

Hans Juergen Apel (2003): Predavanje uvod u akademski oblik poučavanja. Zgareb:Erudita.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Brajša, P. (1994): *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školske novine.

---

² Izborni predmeti u okviru ovog modula mogu biti u načelu svi kolegiji preddiplomskog/diplomskog studija pedagogije. Za ovu akademsku godinu predlažemo navedene kolegije kao izborne.

Bratanić, M. (1993) *Mikropedagogija - Interakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja* (3.izd.). Zagreb:Školska knjiga.

Neill, S. (1994). *Neverbalna komunikacija*. Zagreb:Educa.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni ispit i portfolio.

PEDAGOGIJA ADOLESCENCIJE

Okvirni sadržaj predmeta

Pojam i razvojne karakteristike. Genetski i vanjski činitelji razvoja u djetinjstvu i mladenaštvu. Razvojne osobine i funkcije: tjelesne, kognitivne, emocionalne i socijalne. Tipologija i diferencijacija u formiranju identiteta: zrenje, razvoj, socijalizacija, odgoj. Odgojno-obrazovno značenje, mogućnosti i načini pedagoške intervencije. Dijete i djetinjstvo; mladi i mladenaštvo: okolinski i životni svijet. Socijalno-ekološki činitelji i odgojni utjecaji u kasnom djetinjstvu i mladenaštvu: obitelj, škola, crkva, slobodno vrijeme, mediji, vršnjačke skupine. Kultura, subkultura, kontrakultura, alternativna kultura i životni stilovi mladih kao polje pedagoškog djelovanja. Razvojne-pedagoške teškoće, smetnje i intervencije. Pedagoška povijest djetinjstva i mladenaštva. Pedagogija djetinjstva i mladenaštva: predmet, sadržaj, istraživanje i polje praktičnog djelovanja.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznati razvojne osobine i (ne)tipično ponašanje u kasnom djetinjstvu i mladenaštvu. Shvatiti prirodne oblike reakcija i uzroke osobito karakteristične za pubertetsku i adolescentsku dob te mogućnosti i načine odgojno-socijalnog djelovanja na tijek razvoja.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Baacke, D. (1984), Die 6- bis 12 jährigen. Beltz, Weinheim – Basel.

Baacke, D. (1986), Die 13- bis 18 jährigen. Urban – Schwarzenberg, Munchen - Berlin.

Gudjons, H. (1994), Pedagogija – temeljna znanja. Educa, Zagreb.

Key, E. (2000), Stoljeće djeteta. Educa, Zagreb.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Perasović, B. (2001), Urbana plemena. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.

Sander, U., Vollbrecht, R. (1985), Zwischen Kindheit und Jugend. Juventa, Weinheim – Munchen.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Usmeni ispit.

OSNOVE SPECIJALNE PEDAGOGIJE

Okvirni sadržaj predmeta

- Specijalna pedagogija kao znanstvena disciplina: predmet, područje, sadržaj, zadaci i metode.
- Individualne sličnosti i razlike u razvoju djece i mladeži (intravarijabilitet i intervarijabilitet), vrste odstupanja u razvoju i područja razvojnih teškoća: osnovne osobine djece s teškoćama u razvoju, poremećajima u ponašanju i darovite djece.
- Pedagoški postupci u zadovoljavanju posebnih potreba djece i mladeži s mentalnim, vidnim, slušnim, tjelesnim i kombiniranim razvojnim teškoćama i promjenama u osobnosti uvjetovanih organskim i socijalno-emocionalnim čimbenicima.
- Značaj i oblici integracije/inkluzije djece i mladeži u redovni odgojno-obrazovni sustav.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Osposobiti studente, da putem samostalnog i kritičkog proučavanja literature te raspravama na seminarima i terenskoj nastavi ovladaju temeljnim spoznajama u područje specijalne pedagogije, utemeljenja, osnovnih pojmovnih određenja i neposrednog odgojnog djelovanja.

Ostvarivanje sadržaja kolegija treba osigurati cjelovit i sistematiziran uvid u pedagoške postupke s djecom posebnih potreba, kao i njihovoj integraciji/inkluziji.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Hrvatić, N. (2004), *Udžbenici za učenike s posebnim potrebama*, u: Halačev, S. (ur.), Udžbenik i virtualno okruženje, Zagreb, Školska knjiga.

Jensen, E. (2004), *Različiti mozgovi, različiti učenici*, Educa, Zagreb.

Kostelnik, M., Onaga, E., Rohde, B., Whiren, A. (2004), *Djeca s posebnim potrebama*, Educa, Zagreb.

Sekulić-Majurec, A. (1988), *Djeca s teškoćama u razvoju u vrtiću i školi*. Školska knjiga, Zagreb.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Cvetković-Lay, J., Sekulić-Majurec, A. (1998), *Darovito je, što ću s njim?*, Alinea, Zagreb.

Mijatović, A. (ur.) (1999), *Osnove suvremene pedagogije (pog. Djeca s izuzetnim potrebama)*, Zagreb, HPKZ.

Stakes, R., Hornby, G. (1997), *Change in Special Education*, Cassell, London.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni i ismeni ispit.

OBRAZOVANJE DAROVITIH**Okvirni sadržaj predmeta**

- *Proučavanje darovitosti kao društvenog i pedagoškog fenomena. (Povijesni pregled brige za darovite i uloge darovitih pojedinaca u društvu; Pristup darovitosti u suvremenom društvu.*
- *Suvremena istraživanja darovitosti. Studije blizanaca i dr.*
- *Otkrivanje i identificiranje darovitosti (Problem kriterija u određivanju darovitosti /intelektualne, specifične i kreativne sposobnosti/. Pojavni oblici darovitosti . Potencijalna i produktivna darovitost.*
- *Suvremene koncepcije darovitosti i njihove implikacije za pedagošku praksu.*
- *Poticanje razvoja darovitosti (općenito i po pojedinim područjima)*

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznati studente s novim pristupima društva i struke fenomenu darovitosti i osnovnim načinima prepoznavanja i identificiranja darovite djece. Osposobiti ih da u odnosu na vrstu i stupanj darovitost darovitoj djeci prilagođavaju obrazovni program i druge obrazovne aktivnosti, te tako poticajno djeluju na razvoj njihovih potencijala.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Cvetković-Lay, J., Sekulić-Majurec, A.: *Darovito je, što ću s njim?* Alinea, Zagreb 1998.

Čudina-Obradović, M. (1990): *Nadarenost: Razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Koren, I. (1989.): *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*. Zagreb: Školske novine.

Sekulić-Majurec, A. (2002.): *Što je novo u pedagoškom pristupu darovitoj djeci i učenicima*. U: Poticanje darovite djece i učenika. Zagreb: HPKZ, str. 46-57

Sekulić-Majurec, A. (2002.): *Novi pogledi na darovitost i rad s darovitim učenicima*. U: Unapređivanje rada s darovitim učenicima u srednjoškolskom odgoju i obrazovanju. Ministarstvo prosvjete i športa, Zavod za unapređivanje školstva, Zagreb 2002. str. 53-64.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Sekulić-Majurec, A. (1997): *Poticanje stvaralačkog mišljenja u školi*. U: Škola i stvaralaštvo – Stvaralaštvo u školi (ur. M. Pavlinović-Pivac) Zagreb, : OŠ Matije Gupca, str. 53-66.

Sekulić-Majurec, A. (2001.): *Kako provoditi postupak preskakanja razreda*. Zrno, 41-42(66-67): 52-55.

Sekulić-Majurec, A. (1995.): *Mogućnost razvijanja produktivne darovitosti potencijalno darovitih srednjoškolaca*. Napredak, 136 (1):15-22

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Usmeni ispit.

PEDAGOŠKO SAVJETOVANJE I PROFESIONALNA ORIJENTACIJA

Okvirni sadržaj predmeta

Savjetovanje i pedagoške dimenzije savjetodavnog rada
 Odnos pedagoškog savjetodavnog rada, pedagoškog vođenja i terapijskih postupaka
 Suština, specifičnosti i pretpostavke pedagoškog savjetodavnog rada
 Mogućnosti i ograničenja pedagoškog savjetodavnog rada
 Znanja i vještine potrebne za pedagoško savjetovanje
 Faze savjetodavnog rada , pedagoška dijagnoza
 Put pronalaženja rješenja problema
 Aktivnosti i uloge povezane s pedagoškim savjetovanjem
 Individualni pedagoški savjetodavni rad
 Grupni pedagoški savjetodavni rad, autoritet i odgovornost
 Odnosi u procesu pedagoškog savjetovanja
 Direktivni i nedirektivni savjetodavni rad
 Metode i tehnike savjetodavnog rada
 Specifičnosti pedagoškog savjetovanja s djecom i odraslima
 Pedagog i pedagoško savjetovanje
 Profesionalna orijentacija – obvezni dio obrazovnog djelovanja škole
 Profesionalno informiranje, profesionalno savjetovanje
 Profesionalno praćenje

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Poznavanje ključnih pojmova, teorija i teorijskih postavka pedagoškog savjetodavnog rada te razumijevanje i prihvaćanje savjetodavnog rada kao dijela preventivnog rada pedagoga.
 Razvoj analitičkih vještina i vještina kritičkog mišljenja; ovladavanje vještinama individualnog i grupnog savjetodavnog rada s učenicima, roditeljima i drugim odraslim osobama u odgojno-obrazovnoj ustanovi; stjecanje vještina informiranja i savjetovanja u profesionalnoj orijentaciji.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Janković, J. (1997) *Savjetovanje - nedirektivni pristup*. Zagreb: Alinea.

Juul, J. (1995) *Razgovori s obiteljima – perspektive i procesi*. Zagreb: Alineja.

Resman, M. (2000) *Savjetodavni rad u vrtiću i školi*. Zagreb: HPKZ.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Geldard, K.; Geldard, D. (1998) *Counselling children*. London: Sage Publication.

Manthei, R. (1997) *Counselling: The skills of finding solutions to problems*. London: Routledge.

Reardon, K.K. (1998) *Interpersonalna komunikacija*. Zagreb: Alinea.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni i usmeni ispit.

DIDAKTIČKI MODUL

OBAVEZNI KOLEGIJ:

OPĆA DIDAKTIKA

Okvirni sadržaj predmeta

Didaktika i Curriculum. Sustavi znanja i obrazovanje. Odnos Opće didaktike i predmetnih didaktika (metodika). Podjela opće didaktike (teorijska, empirijska i pragmatička). Didaktika kao teorija obrazovanja. Didaktički modeli i/ili teorije. Temeljni didaktički pojmovi (i njihovi odnosi), modeli i operacije. Didaktička rekonstrukcija, redukcija i transformacija. Profesionalne kompetencije nastavnika. Koncepti planiranja, organiziranja i izvođenja nastave. Kriteriji dobre nastave. Nastava kao akt uravnoteženja. Modeli diagnostike i evaluacije u općoj didaktici. Suvremeni trendovi u Općoj didaktici.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će se upoznati s predmetom Opće didaktike i praktičnim pitanjima pripreme, realizacije i (samo)evaluacije nastave koje tematizira didaktika, steći elementarna umijeća u ophođenju s didaktičkim teorijama i/ili modelima i razviti umijeća glede (reflektiranog) planiranja, izvođenja i evaluacije nastave.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

2 sata predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

- Terhart, E. (2001), *Metode poučavanja i učenja*. Zagreb: Educa.
 Meyer, H. (2002), *Didaktika razredne kvake*. Zagreb: Educa.
 Gudjons, H., Teske, R., Winkel, R., (ur.), *Didaktičke teorije*. Zagreb: Educa: 1994.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

- Kyriacou, K (1997), *Temeljna nastavna umijeća*, Zagreb: Educa.
 Apel, H. J. (2003), *Predavanje. Uvod u akademski oblik poučavanja*. Zagreb: Erudita.
 Peterßen, W. H. (2003). *Unterrichtsvorbereitung*. München: Ehrenwirth.
 Peterßen, W. H. (2001), *Lehrbuch Allgemeine Didaktik*. München: Ehrenwirth.

Bodovna vrijednost predmeta

3 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni ispit i portfolio.

IZBORNI KOLEGIJI:**INTERESI U NASTAVI*****Okvirni sadržaj predmeta***

Povijesna shvaćanja interesa u pedagogiji i pedagoške teorije interesa (Dewey, Kerschensteiner, Herbart). Minhenska teorija interesa (Krapp i Schiefele) i njen odnos s motivacijskom teorijom samoodređenja (Deci i Ryan). Vrste interesa. Životni interesi. Razvoj spoznajnih interesa tijekom cjeloživotnog obrazovanja. Interesi kao uvjet, cilj i rezultat nastavnog procesa. Interes i disciplina. Odgojna nastava i razvoj interesa. Poticanje i razvoj interesa i motivacije za učenje u nastavi.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će se upoznati s teorijama interesa i empirijskim istraživanjima interesa i steći bitna umijeća u poticanju i razvoju interesa i motivacije za učenje u nastavi.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Palekčić, M./ Müller, F. (2005), *Uvjeti i efekti interesa za studij i motivacije za učenje* (motivi za izbor studija i motivacijski regulacijski stilovi) kod hrvatskih i njemačkih studenata, *Pedagojska istraživanja*, 1, 2, 159-195.

Palekčić, M., Radeka, I., Petani, R. & Müller, F. (2004), *Interes za studij*, *Napredak*, 145(4), 389-404.

Deci, E. L. & R. M. Ryan (Eds.) (2002), *Handbook of self-determination research*. Rochester: University of Rochester Press.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Palekčić, M. (1985), *Unutrašnja motivacija i školsko učenje*. Sarajevo: Svjetlost.

Krapp, A. & M. Prenzel (Hrsg.) (1992), Interesse, Lernen, Leistung Münster: Aschendorff.

Hoffmann, L./A. Krapp/ K. A. Renniger (1998), Interest and learning. Kiel: IPN.

Dresel, Markus: *Motivationsförderung im schulischen Kontext*. Göttingen:Hogrefe 2004

Krapp, A. (1998). Entwicklung und Förderung von Interessen im Unterricht. Psychologie der Erziehung und Unterricht, 44. Jg., 185-201.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni ispit i portfolio.

ALTERNATIVNE PEDAGOŠKE IDEJE I ŠKOLE

Okvirni sadržaj predmeta

Društvena uvjetovanost, pojava, važnost i pregled alternativnih pedagoških ideja i škola. Pedagoški projekti i posljedice reformne pedagogije. Pedagoško-didaktičke koncepcije, organizacija i praksa važnijih alternativnih škola (Montessori, Waldorf, Freinet, Summerhil, Laborschule, Barbiana, Tvind). Današnje privatne škole kao alternativni pokušaji. Kurikularne osobitosti alternativnih škola. Pedagoški pluralizam suvremenih školskih sustava u obzorju alternativnih ideja. Znanstvena utemeljenost alternativnih pedagoških ideja i škola.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznati različite alternativne pedagoške ideje, pokrete i pravce koji su utjecali na pojavu, ustroj, organizaciju i rad alternativnih škola u svijetu i u nas. Studenti će steći znanja o pedagoškim, didaktičkim i metodičkim rješenjima u alternativnim, privatnim i slobodnim školama (osobito u odnosu prema državnima), i mogućnosti primjene nekih od alternativnih pokušaja u današnjim javnim školama.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Jakopović, S. (1984), *Pokret radne škole u Hrvatskoj*. NIRO Školske novine, Zagreb.

Matijević, M. (2001), *Aletrnativne škole*. Tipex, Zagreb.

Previšić, V. (1992), *Alternativne škole: teorijska polazišta i praktični dosezi*. U: Prema slobodnoj školi. Institut za pedagojska istraživanja, Zagreb.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Walford, G. (1992), *Privatne škole – iskustva u deset zemalja*. Educa, Zagreb.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Usmeni ispit i seminarske radne obaveze..

TEMELJNA NASTAVNA UMIJEĆA

Okvirni sadržaj predmeta

Modeli odnosa teorije i prakse u pedagogiji. Odnos (teorijskog) znanja praktičnih umijeća. Kriteriji dobre nastave. Temeljna nastavna umijeća. Profesionalne kompetencije nastavnika. Zdravlje nastavnika u obzoru salutogeneze. Izvori stresa u radu nastavnika i načini borbe protiv stresa. Pedagoški mediji. Razumljivost izražavanja i razumljivost tekstova. Interes za nastavu i motivacija za učenje i kako ih poticati. Implicitno znanje i djelovanje. Držanje nastavnika i takt u nastavi.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će se upoznati s modelima odnosa teorije i prakse u pedagogiji i didaktici i razviti temeljna nastavna umijeća, odnosno profesionalne kompetencije nastavnika, koje (pored ostalog) uključuju i držanje i takt u pedagoškom ophođenju sa učenicima (i) u nastavi.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Kyriacou, K. (1997). Temeljna nastavna umijeća. Zagreb: Educa.

Langer, I./Schulz von Thun, F./ Tausch, R. (2003), Kako se razumljivo izražavati. Zagreb: Erudita.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Hilbert, Andreas/Schmitz, Edgar (Hrsg.): Psychosomatische Erkrankungen bei Lehrerinnen und Lehrern. Ursache- Folgen-Lösungen. Stuttgart: Schatauer 2004.

Seibert, Norbert/Serve, Helmut/ J. (Hrsg.) (2003): Prinzipien guten Unterrichts. Kriterien einer zeitgemässigen Unterrichtsgestaltung. PimS. /. Auflage

Neill, S.(1994), Neverbalna komunikacija u razredu. Zagreb: Educa.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni ispit i praktični uradak.

PEDAGOŠKA DIJAGNOSTIKA***Okvirni sadržaj predmeta***

Modeli dijagnostike u pedagogiji i didaktici. Modeli pedagoško-psihološke dijagnostike (medicinski, interakcionistički i ekološko-fenomenološki). Funcije pedagoško-psihološke dijagnostike (selektivna, modifikacijska i poticajna). Obilježja pedagoške dijagnostike. Dijagnostička kompetencija nastavnika kao osnova pedagoškog djelovanja u nastavi. Razvoj mladih, pedagoška dijagnostika i process obrazovanja i nastave. Zona narednog razvoja kao dijagnostičko sredstvo. Taksonomije znanja i ocjenjivanje rada učenika. Sumativno i formativno ocjenjivanje. Kriterijski testovi. Evaluacija rada nastavnika. Kriteriji dobre nastave. Vrijednovanje postignuća škola. Internacionalna vrjednovanja znanja učenja i kvaliteta škole i nastave.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će se upoznati s predmetom, obilježjima i modelima pedagoške dijagnostike i steći elementarna dijagnostička umijeća.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Kleber, E. W. (1992), Diagnostik in pädagogischen Handlungsfeldern – Einführung in Bewertung, Beurteilung, Diagnose und Evaluation.

Leutner, D. (1998), Pädagogisch-psychologische Diagnostik. In: Rost, D. (Hrsg.) (1998), Handwörterbuch Pädagogische Psychologie. Weinheim: Beltz, 1998, S. 378-386.

Wild, K.-P. & Krapp, A. (2001), Pädagogisch-psychologische Diagnostik. In: Krapp, A. & Weidenmann, B., Pädagogische Psychologie., Weinheim: Beltz, S. 513-566.

Weinert, F. E. (Hrsg.) (2001), Leistungsmessungen in Schulen. Weinheim und Basel: Beltz.

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Mužić, V. (2002), Uvod u metodologiju odgoja i obrazovanja, Educa, Zagreb.

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Pismeni ispit i praktičan rad.

DIDAKTIČKE TEORIJE

Okvirni sadržaj predmeta

Razine refleksije obrazovne prakse na teorijske razine (didaktika, metodike, koncepcije izvedbe nastave).

Temeljni didaktički pojmovi. Didaktičke teorije i modeli nastave. Aktualizacija nastave i potreba teorijskog promišljanja. Didaktika kao teorija odgoja (Erich Weniger, Josef Derbolav; Wolfgang Klafki i Herwig Blankertz; didaktika obrazovnog profila (Hagen Kordes, Andreas Gruschka, Meinert Meyer); Didaktika kao teorija učenja (Paul Heimann, Gunter Otto i Wolfgang Schulz); opća didaktika na psihološkoj osnovici (Hans Aebli); Didaktika obraćanja pozornosti na fenomene (Martin Wagenschein); didaktika kao umijeće poučavanja (Theodor Schulze i Christoph Berg); Teorija obrazovanja u okviru kritičko-konstruktivne odgojne znanosti W. Klafkija; didaktika kao kibernetičko-informacijska teorija Felixa von Cubea, didaktika kao teorija kurikuluma Christine

Möller, didaktika kao kritička teorija nastavne komunikacije Reinera Winkela. Refleksije teorijskih modela nastave na nastavnu praksu. Razne orijentacije didaktika kao shvaćanje njenih polazišta.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Stjecanje uvodne orijentacije unutar polazišta i teorijskih okvira na kojima se zasnivaju pojedine didaktičke koncepcije. Razumijevanje elementarnog didaktičkog vokabulara i služenje njime u govoru. Uvoditi studente u raspravu o modelima nastave kao svrsishodnim obrascima učinkovitog učenja i poučavanja.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Bognar, L. i Matijević, M., (2002). *Didaktika*. Školska knjiga, Zagreb,

Gudjons, H., (1994). *Pedagogija – temeljna znanja*. Educa, Zagreb, (Poglavlja: Učenje i Didaktika, str. 171.-204.)

Klafki i dr., (1992.). *Didaktičke teorije*. Educa, Zagreb

Popis literature koja se preporuča kao dopunska

Jelavić, F. (1995). *Didaktičke osnove nastave*. Naklada Slap. Jastrebarsko

Kyriacou, Ch. (1991. i daljnja izdanja). *Temeljna nastavna umijeća*. Educa, Zagreb

Poljak, V. (1991. i daljnja izdanja). *Didaktika*. Školska knjiga, Zagreb

Terhart, E. (2001.). *Metode poučavanja i učenja*. Educa, Zagreb

Bodovna vrijednost predmeta

2 ECTS

Način polaganja ispita

Usmeni ispit.

SOCIOLOŠKI MODUL

OBAVEZNI KOLEGIJ:

SOCIOLOGIJA OBRAZOVANJA

Okvirni sadržaj predmeta

Društveni i povijesni kontekst obrazovanja; Sociologija obrazovanja – nastanak i razvoj (teorijska polazišta; funkcionalističko, konfliktno, liberalno, interakcionističko); Obrazovanje i socijalne promjene (društvena reprodukcija, mobilnost, konflikti); Institucionalni sustavi obrazovanja (obitelj i škola); Obrazovanje i kultura (tradicija, religija, mediji); Obrazovanje i razvoj (kulturni kapital, tržište rada i znanja); Globalizacija i obrazovne perspektive (tehnološke i socijalne promjene, ekološko obrazovanje); Budućnost obrazovanja i uloga nastavnika (ekološka kriza, modernizacija društva i obrazovanja).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Upoznavanjem sa sadržajima kolegija studenti/ce će steći osnovna, opća znanja iz područja studija te dodatna znanja i intelektualne vještine koje će pridonijeti kompetentnosti njihove nastavničke uloge.

Znanja: stjecanje dodatnih znanja o teoretskim polazištima i povezanosti suvremenog društva (kulture) i obrazovanja (škole), što će pripomoći boljem razumijevanju društvenih ciljeva i smisla odgoja i obrazovanja učenik/c/a.

Vještine: osposobljavanje za prepoznavanje utjecaja socijalnog sustava na život u obrazovnom sustavu i primjene strukovnih socioloških znanja u kontekstu odraza društvenih fenomena na one u odgoju i obrazovanju

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Durkheim, E. (1996). Obrazovanje i sociologija. Societas (Zavod za sociologiju), Zagreb.

Haralambos, M. (2002 ili kasnija izdanja). Sociologija – teme i perspektive (pogl. 11.

Obrazovanje, str. 737-882). Golden Marketing, Zagreb.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Ballantine, J. H. (1993). The Sociology of Education. Prentice-Hall, Inc, New Jersey.

Delors, J. (1998). Učenje: blago u nama. Educa, Zagreb.

Lesourne, J. (2000). Obrazovanje & društvo. Educa, Zagreb.

Pastuović, N. (1999). Edukologija (V pogl.). Znamen, Zagreb

Bodovna vrijednost predmeta

3 ECTS boda

Način polaganja ispita

Ispit se polaže pismeno.

FILOZOFSKI MODUL

OBAVEZNI KOLEGIJ:

FILOZOFIJA ODGOJA

Okvirni sadržaj predmeta

Nastavni program predmeta čine filozofske refleksije o odgoju i obrazovanju, koje razmatraju temeljne aspekte ljudskog nastojanja da, posredstvom učenja, razvije intelektualne i emocionalne dispozicije, rekonstruira iskustva i kulturno obnovi život. U središtu pozornosti su tri aspekta filozofije odgoja; a) analitički aspekt (problematiziranje pojmova odgoja, obrazovanja, učenja i poučavanja, nastavnog autoriteta i nastavnih očekivanja); b) kritički aspekt (kritika ideologija, obrana razboritoga vrijednosnog pluralizma, spoznajni i voljni čimbenici građanskih i državljanskih kompetencija); c) preskriptivni aspekt (radikalno umno preispitivanje života, kultiviranje humaniteta u univerzalnom poštovanju moralnih osoba, narativna imaginacija koja njeguje suosjećanje i odgovornost).

Predmet konceptijski povezuje istaknuta razumijevanja odgoja u okviru zapadne filozofske tradicije (Sokrat, Platon, Aristotel, stoici, Augustin, Toma Akvinski, renesansni filozofi, Descartes, Hobbes, Spinoza, Locke, Hume, Rousseau, Kant, Hegel, Nietzsche, Mill, Dewey) sa suvremenim problemima i izazovima, koje pred filozofiju odgoja postavljaju neizvjesna budućnost, rascjepkanost znanja, planetarna sudbina ljudskog roda, multikulturalnost, potreba odgajanja za razumijevanje i mir, konstitucija čovječanstva kao svjetske zajednice.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Osvijestiti i kritički propitati filozofijske pretpostavke odgoja i obrazovanja. To je prijeko potreban uvjet za refleksiju nastavnog djelovanja i raspravu o edukacijskih ciljevima. Studenti se posebno osposobljavaju za kontekstualno i kritičko propitivanje suvremenih curriculumna na temelju njihove utemeljenosti u etičkim vrednotama.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

2 sata predavanja tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

- Foucault, M. (1992) *Znanje i moć* (Zagreb: Globus)
- Nietzsche, F. (2003) *Schopenhauer kao odgajatelj* (Zagreb: Matica hrvatska).
- Morin, E. (2002) *Odgoj za budućnost* (Zagreb: Educa).
- Canivez, P. (1999) *Odgojiti građanina?* (Zagreb: Durieux).

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

- Platon, *Protagora*, u: Platon (1975) *Protagora. Sofist* (Zagreb: Naprijed).
- Aristotel, (1988) *Nikomahova etika, i Politika*, (Zagreb: Globus i SNL).
- Legrand, L. (1995) *Moralna izobrazba danas: Ima li to smisla?* (Zagreb: Educa).
- Hufnagel, E. (2002) *Filozofija pedagogike* (Zagreb: Demetra).
- Nussbaum, M. (1997) *Cultivating Humanity: A Classical Defence of Reform in Liberal Education* (Cambridge, MA: Harvard University Press).
- Gutmann, A. (1994) What's the use of going to school? The problem of education in utilitarianism and rights theories , in: Sen, A., Williams B. (ed.) *Utilitarianism and beyond* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Vuk-Pavlović, P., (1996) *Filozofija odgoja* (Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada).
- Polić, M. (1993) *K filozofiji odgoja*
- Polić, M (1997) *Čovjek, odgoj, svijest* (Zagreb: HFD)
- Blake, Smeyers, Smith, Standish (2003) *The Blackwell Guide to the Philosophy of Education* (Oxford: Blackwell Publishing)

Bodovna vrijednost predmeta

3

Način polaganja ispita

Usmeni ispit.

INFORMATIČKI MODUL

OBAVEZNI KOLEGIJ:

INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE U OBRAZOVANJU

Okvirni sadržaj predmeta

Prednosti i nedostaci primjene računala u nastavi. Tradicionalni model nastave u odnosu na suvremeni model budućnosti – informacijske tehnologije u obrazovanju. Učenje na daljinu - alati za učenje na daljinu. U vježbama: Praktična primjena i način funkcioniranja sustava za učenje na daljinu. Samostalan rad u odabranom sustavu za učenje na daljinu. PowerPoint: metode oblikovanja i izlaganja PowerPoint prezentacije u pripremi nastavnih jedinica (na temu: informacijske tehnologije u obrazovanju).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti trebaju naučiti mogućnosti suvremenih sustava za učenje te načine njihove primjene u nastavi.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Dryden, G., Vos, J. *Revolucija u učenju - kako promijeniti način na koji svijet uči*. Educa, Zagreb, 2001.

Marinković, R. *Inteligentni sustavi za poučavanje*. Hrvatska zajednica tehničke kulture, Zagreb, 2004.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Bitter, G. G., Pierson, M. E. *Using Technology in the Classroom*. Allyn&Bacon, 2004.

Gardner, H., *Multiple Intelligences: the Theory in Practice*. Basic Books, New York, 1993.

Lee, I. A Research Guide for Students. www.aresearchguide.com, (15. siječnja 2005.)

Porter, L. *Creating the Virtual Classroom: distance learning with the Internet*. Wiley Computer Publishing, New York, 1997.

PowerPoint in the Classroom is produced by ACT360 Media Ltd. in conjunction with Microsoft Corporation. Copyright ACT360 Media Ltd. 1998. www.actden.com/pp/ (15. siječnja 2005.)

Bodovna vrijednost predmeta

3

Način polaganja ispita

Izrada seminarskog rada. Oblikovanje i izlaganje PowerPoint prezentacije na osnovu napisanog seminarskog rada.

IZBORNI KOLEGIJ:

PRIMJENA RAČUNALA U NASTAVI JEZIKA

Okvirni sadržaj predmeta

Predmet “Primjena računala u nastavi jezika” (eng. Computer-Assisted Language Learning – CALL) predstavlja kombinaciju teorijskih postavki, kriterija za evaluaciju edukativnih programa i praktične primjene informatičke tehnologije. Osim teorije vezane uz razvoj i metodologiju primjene računala u nastavi jezika, uz jezične tehnologije, kriterije za procjenu i uz ulogu multimedijских elemenata, studenti će također razviti praktične vještine vezane uz primjenu računala neovisno o jeziku. Kroz praktičan rad prikazat će se mogućnosti primjene različitih izvora informatičke tehnologije (WWW resursi, edukativni programi za učenje jezika, zabavni softver, autorski alati, alati za obradu jezika, elektronski rječnici, strojno prevođenje) te metode integracije u klasičan oblik nastave. Kroz seminarski rad studenti će imati mogućnost prikazati primjenu informatičke tehnologije u nastavi jezika ili prikazati istraživanje vezano uz evaluaciju edukativnog softvera ili će sudjelovati u izradi web stranica vezanih za primjenu računala u nastavi jezika s integriranim kulturološkim elementima.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Studenti će steći znanja i vještine te primijeniti odgovarajuće metode u postupcima integracije informatičke tehnologije u nastavu jezika.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Chapelle, Carol. Computer applications for second language acquisition: Foundations for teaching, testing, and research. New York: Cambridge University Press, 2001.

Egbert, J; Hanson-Smith, E. (Eds.) CALL Environments: Research, practice, and critical issues. Alexandria, VA: TESOL, 1999.

Windeatt, S; Hardisty, D; Eastment, D. The Internet: Resource Books for Teachers. Oxford University Press, 2000.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Cameron, K. (Ed.) (1999) CALL: Media, Design & Applications. The Netherlands: Swets & Zeitlinger Publishers.

Chapelle, C. (1998) Multimedia CALL: Lessons to be learned from research on instructed SLA. Language Learning and Technology, 2(1), 22-34. LLT 2(1): 22-34.

European Commission Report (2005) The impact of the use of new technologies and the Internet on the teaching of foreign languages and on the role of teachers of a foreign language. (contribution of Graham Davies).

Kern, R.; Warschauer, M. (1997) Theory and practice of network-based language teaching// M.

Levy, M. Computer-assisted language learning: Context and Conceptualization. New York, New York: Clarendon Press.

Seljan, S; Berger, N; Dovedan, Z. (2004) Computer-Assisted Language Learning (CALL). Proceedings of the 27th International Convention MIPRO.

Warschauer & R. Kern (Eds.) (2000) Network-based language teaching: Concepts and practice. New York: Cambridge University Press.

Warschauer, M. (1996) [Computer-assisted language learning: An introduction](#). // S. Fotos (Ed.) Multimedia language teaching. Tokyo, Japan: Logos International.

Bodovna vrijednost predmeta

2

Način polaganja ispita

Pismeni ispit u obliku seminarskog rada/ praktična primjena/ usmeni

MODUL
HRVATSKI JEZIK U NASTAVNIČKOJ KOMUNIKACIJI

OBAVEZNI KOLEGIJI:

Predmet se sastoji od tri obavezna kolegija. Pojedini od njih nisu obavezni samo studentima filoloških grupa koji navedene sadržaje slušaju u okviru predmeta koji studiraju. Oni umjesto njih biraju izborne kolegije. HRVATSKI JEZIK ZA NASTAVNIKE *Okvirni*

sadržaj predmeta

Jezik i jezične djelatnosti. Jezične uloge. Komunikacija kao temeljna jezična uloga. Verbalna i neverbalna komunikacija. Odnos jezika i izvanjezičnoga svijeta. Osnovni jezikoslovni pojmovi i discipline. Funkcionalni i formalni pristup jeziku. Primijenjena lingvistika. Hrvatski jezik u funkciji struke. Jezik i komunikacija u nastavi. Pravogovor. Pravopis. Pregled i služenje hrvatskim jezikoslovnim djelima (gramatike, pravopisi, savjetnici...). Stilovi hrvatskoga standardnoga jezika. Pisane vrste. Nastavnikov govor i čitanje. Predavanje (izlaganje, tumačenje, opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Ovladavanje općim jezikoslovnim pojmovima nužnim za usvajanje znanja o jeziku i znanja o svijetu. Bolje vladanje hrvatskim jezičnim vještinama.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

(tri jedinice kao obavezni izvori seminarskoga rada): Babić, Z. (1986) Izlagači i slušači u vremenskom procjepu, *Jezik* 3/33, Zagreb, 7-78. Glovacki-Bernardi, Z. i sur. (2003) *Uvod u lingvistiku*, Zagreb, ŠK, 9-53, 191-249. Jelaska, Z. (2004) *Fonološki opisi hrvatskoga jezika*, Zagreb, HSN, str. 5-26. Katičić, R. (1992) *Novi jezikoslovni ogledi*, Zagreb, Školska knjiga, str. 7-75. Neill, S. (1994) *Neverbalna komunikacija*, Zagreb. Pandžić, V. (2001) *Govorno i pismeno izražavanje u srednjoj školi*, Zagreb. Pavličević-Franić, D. i M. Kovačević (ur.) (2003) *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini II*, Zagreb, Naklada Slap i Sveučilište u Zagrebu, str. 1-191. Silić, J. (1996) Polifunkcionalnost hrvatskoga standardnoga jezika, *Kolo*, Zagreb, Matica hrvatska, 244-248. Škiljan, D. (1994) *Pogled u lingvistiku*, Rijeka, Naklada Benja. Škiljan, D. (1979) *Osnove semiologije komunikacije*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu. Žic Fuchs, M. (1990) Kognitivna

semantika: konceptualno prototipne teoretske postavke, Zagreb, SOL 10/11, 95-106. Žic Fuchs, M. (1991) *Znanje o jeziku i znanje o svijetu*. Zagreb, SOL (str. 5-64)

Bodovna vrijednost predmeta

2

Način polaganja ispita

Pismeni, ocjena rada i izlaganja.

GOVORNIŠTVO ZA NASTAVNIKE (Govornička teorija i govorničke vještine) *Okvirni sadržaj predmeta*

Opis obilježja monoloških i dijaloških govorničkih vrsta (predavanja, referati, prigodni govori, debate, razgovori, grupno govorno rješavanje problema). Govorničke strategije. Priprema govora s isticanjem formiranja i testiranja središnje misli. Organiziranje govora prema klasičnim kanonima. Govornička argumentacija. Govornička elokvencija, što uključuje i repertoar retoričkih figura i modalnih izraza. Vještina pažljivoga i kritičkoga slušanja. Izvedbena izražajnost. Postizanje govorne glatkoće. Umješna uporaba uzgovornih znakova. Uklanjanje pretjeranoga govornoga straha. Vještina govorenja uz pomoć bilježaka, folija i drugih medija koji se koriste u nastavi, tj. odnos pripremljenoga teksta i govorne izvedbe. Usvajanje pravila slušačkoga i govornoga bontona.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Osposobiti buduće nastavnike za izrazito govorno zanimanje davanjem sustavnih znanja i uputa za stvaranje vještina radi uspješnijega govornoga djelovanja, međudjelovanja i prenošenja znanja učenicima. Pomoći im da osvijeste izgovorna odstupanja od standarda ili izgovorne mane, te važnost zdravoga i ugodnoga glasa kako bi bili i govorni uzor učenicima. Stoga im se kao izborni kolegij predlaže neki od izbornih kolegija na fonetici koji im mogu pomoći u ovoj govornoj profesiji.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat seminara i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Aristotel (1989) *Retorika*, Zagreb, NaprijedGračani, Đ. (1968) *Temelji govorničtva*, Nadbiskupski duhovni stol Škarić, I. (2000) *Temelji suvremenoga govorničtva*, Zagreb, Školska knjigaZadro, I. (ur.) (1999) *Glasoviti govori*, Zagreb, Naklada Zadro

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Beker, M. (1997) *Kratka povijest antičke retorike*, Artrezor, Zagreb
 Kvintilijan M.F. (1985) *Obrazovanje govornika*, Sarajevo, Veselin Masleša

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

Pismeni ispit i praktična izvedba.

JEZIČNA INTERAKCIJA I JEZIČNI VARIJETETI Okvirni sadržaj predmeta

Pragmalingvistički sadržaj: komunikacijsko djelovanje jezikom, različiti oblici komunikacijske interakcije, govorni činovi, funkcije teksta i dr., s posebnim obzirom na vidove jezičnoga djelovanja važne za razrednu situaciju. Sociolingvistički sadržaji: jezik kao odraz određene zajednice koja njime govori i kao sociokulturna pojava, s posebnim obzirom na komunikacijsku kompetenciju pojedinca i zajednice, jezične varijetete i njihovu primjerenost različitim komunikacijskim situacijama.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina). Osvješćivanje mogućnosti i doseg djelovanja jezikom i priprema za što svrhovitiju upotrebu jezika u nastavnoj situaciji.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat seminarara. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Davis, S. (1991) *Pragmatics, A Reader*, Oxford
 Gobber, G. (ur.), (1990) *La linguistica pragmatica (Atti convegno)*, Milano
 Hudson, R.A. (1980) *Sociolinguistics*, Cambridge University Press
 Ivanetić, N. (1994) *Govorni činovi*, Zavod za lingvistiku, Zagreb
 Jakobson, Roman (1960/1964/), *Linguistics and Poetics* u: T.A. Sebeok (ur.), *Style in Language*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press, 232-239
 Romaine, S. (2000) *Language in Society*, Oxford University Press
 Trudgill, P. (1989) *Sociolinguistics*, Penguin Books Ltd.
 Z. Glovacki-Bernardi (ur.) (2001), *Uvod u lingvistiku*, Školska knjiga, Zagreb
 Wunderlich, D. (ur.) (1972), *Linguistische Pragmatik*, Frankfurt/M.

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

Ispunjenjem seminarskih obaveza..

IZBORNİ KOLEGIJI:**GOVORNA PROIZVODNJA*****Okvirni sadržaj predmeta***

Kolegij *Govorna proizvodnja* usmjeren je na opis govora kao posebnog oblika komunikacijskog procesa te na mehanizme govorne proizvodnje. Opisuje se anatomja i fiziologija govornih organa. Objašnjavaju se upravljačka razina i tri izvršne razine proizvodnje govora (respiracija, fonacija i artikulacija) te njihovi međusobni odnosi. Govor se raslojava na sloj teksta i glasa te dijeli na govorne članke. Posebno se opisuju karakteristike hrvatskog govornog sustava na segmentalnoj (glasnici) i suprasegmentalnoj (prozodija) razini. ***Razvijanje općih i specifičnih kompetencija***

Cilj je pružiti nastavniku obavijesti o mehanizmima govorne proizvodnje, mogućnosti da njihovo djelovanje procjenjuje na vlastitom govoru te da poboljša govor u onim dijelovima koji su nedostatni a isto tako da i u učenikovom govoru otkriva dobre i loše strane govorne proizvodnje te da ga upućuje u načine njihovog poboljšavanja.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat seminara i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Horga, D., (1996.) Obrada fonetskih obavijesti, HFD Zagreb, 11-104 str. Škarić, I. (1991). Fonetika hrvatskoga književnog jezika. U: Babić, Brozović, Moguš, Pavešić, Škarić, Težak: Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika. HAZU i Globus, Zagreb, & 87-275 , & 683-935.

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika (1990). Gramatika hrvatskoga jezika. Zagreb, str. 9-46. Malmberg, B. (1974). Fonetika, Svjetlost, Sarajevo. ili Malmberg, B. (1995). Fonetika, IVOR, Zagreb

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

Usmeni ispit.

FONETSKA KOREKCIJA (praktikum iz korekcije izgovora)

Okvirni sadržaj predmeta 1. Teorijski uvod u fonetsku korekciju: Optimale (opće, korektivne), visinske karakteristike glasova, načela fonetske korekcije, o čemu treba voditi brigu prilikom fonetske korekcije, postupci fonetske korekcije, elektroakustička pomagala u fonetskoj korekciji. 2. Praktičan rad: Nakon vrlo kratkog teorijskog dijela prelazi se na praktičan rad – svaki student odabere jedan konkretan izgovorni problem (strani jezici, dijalekti) i ispitanika s kojim radi individualno: najprije pod nadzorom nastavnika, a potom samostalno, s ili bez pomoći elektroakustičkih aparata. Tijekom rada vodi se dnevnik korekcije koji je sastavni dio konačnog rada. Ispitanik se snima prije i poslije korekcije, a poboljšanja se analiziraju u grupi, na kraju semestra. Ocjena se temelji na uspješnosti korekcije, na prezentaciji i na pismenom uratku koji se sastoji od analize greške, dnevnika korekcije, analize postupka korekcije i konačnog rezultata, te materijala koji su u korekciji bili korišteni. **Razvijanje općih i specifičnih kompetencija** Osposobiti studente za uočavanje izgovornih grešaka koje treba ispraviti i za samostalan rad na njihovu ispravljanju sa i bez elektroakustičkih aparata.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat seminara i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Zbirka relevantnih članaka i poglavlja (dostupna u knjižnici Odsjeka za fonetiku) Pisani nastavni materijali koji se dobiju uz svaku nastavnu jedinicu.

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

Usmeni ispit.

NJEGA GLASA GOVORNIH PROFESIONALACA **Okvirni sadržaj predmeta** Dobit će se upute za pravilnu uporabu glasa u javnom nastavničkom govoru, o vokalnoj njezi i vokalnoj tehnici. Teorijsko znanje na seminaru će se praktički primjenjivati u obliku kratkih izlaganja studenata pred skupinom. Postavljat će se glas svakoga studenta (impostacija), usvojit će se *zaštitni glas*, vježbe ugrijavanja, fonetske vježbe za glas i izgovor, akcent metoda u saniranju disfonija. U kraćim predavanjima izlaganjima iz svoga područja studiranja, studenti će trebati praktički uključiti čimbenike respiracije, fonacije, artikulacije i rezonancije zdravoga glasa. **Razvijanje općih i specifičnih kompetencija**

Svrha je seminara da studenti usvoje teorijsko znanje o njezi glasa, samostalno usvoje vježbe za prevenciju vokalnoga zamora te da praktički nauče javno govoriti optimalno štedeći glas.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat seminara i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Benninger, M., Jacobson, B. H., Johnson, A. F. (1994). *Vocal Arts Medicine - The Care and Prevention of Professional Voice Disorders*. New York, Stuttgart: Thieme Medical Publishers, Georg Thieme Verlag. Berry, C. (1997). *Glumac i glas*. Zagreb: AGM. Škarić, I. (1977). Funkcionalno saniranje disfonija slušanjem. U: Problemi glasa i artikulacije glasova, Savez DDJ i SDS, Beograd, 1977, 197-202. Škarić, I. (ur.). *Govorne poteškoće i njihovo uklanjanje*. Zagreb: Mladost. Poglavlja: Poremećaji glasa, 151-162; Rehabilitacija glasa, 163-176. Škarić, I., Varošaneć - Škarić, G. (1999). Vježbe za glas i izgovor. U *Zbornik Ustvarjalnost v logopediji*, Nova Gorica: Aktiv logopedov Severno primorske regije, Vipava: Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, srt. 197-200. ***Popis literature koja se preporučuje kao dopunska***

Gotaas, S., Starr, C. D. (1993). Vocal fatigue among teachers. *Folia phoniatica*, 45, 120-129. Kotby, M. N. (1995). *The Accent method of voice therapy*. San Diego: Singular Publishing Group, Inc. Rantala, L., Paavola, L., Körkkö, P., Vilkmán, E. (1998). Working-day effects on the spectral characteristics of teaching voice. *Folia phoniatica et logop.*, 50, 205-211. Rantala, L., Vilkmán, E. (1999). Relationship between subjective voice complaints and acoustic parameters in female teachers' voices. *Journal of voice*, 13, 4, 484-495. Russell, A., oates, J., Greenwood, K. M. (1998). Prevalence of voice problems in teachers. *Journal of voice*, 12, 4, 467-479. Simberg, S., Laine, A., Sala, E., Rönnemaa, A.M. (2000). Prevalence of voice disorders among future teachers. *Journal of voice*, 14, 2, 231-235.

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

ismeni ispit i usmeno izlaganje.

ORTOEPSKE VJEŽBE ***Okvirni sadržaj predmeta*** Uvježbava se pravilan izgovor segmentalnih sastavnica govora kao što su izgovor suglasnika i samoglasnika te suprasegmentalnih prozodijskih čimbenika govora. Razlučuju se pojmovi standarda, prihvaćenog izgovora (RP), razgovornoga stila,

organskoga idioma. Usvaja se sustav bilježenja IPA za izgovor glasnika, fonema i alofona, prozodije i dijakritičkih znakova za hrvatski jezik. Uvježbava se izgovor riječi hrvatskoga podrijetla i posuđenica u fonetskim riječima i u povezanom govoru. Nadalje se ispituje sociofonetski odnos prema različitim naglasnim inačicama istih riječi. Također se određuje izgovorni status svakog studenta. **Razvijanje općih i specifičnih kompetencija**

Svrha je vježbi da studenti upoznaju, uvježbaju i usvoje prihvaćeni izgovor hrvatskog jezika .

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat seminara i 1 sat vježbi tjedno. Znanje se provjerava praktičnim radom.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Brozović, D. (1957/58). O normiranju književnih naglasaka. *Jezik*, 6, 65-72. Landau, E., Lončarić, M., Horga, D., Škarić, I. (1999). Croatian. U *Handbook of the International Phonetic Association*, Cambridge: Cambridge University Press, 66-69. Lončarić, M. i Vukušić, S. (1998). Fonologija. U M. Lončarić (ur.), *Hrvatski jezik*, 75-90, Opole: Uniwersytet Opolski - Instytut Filologii Polskiej. Silić, J. (1997). Razgovorni stil hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo*, 4, 483-495. Škarić, I. (1994) Hrvatski jezik danas. *Jezik*, 41, 4, 97-103. Škarić, I. (1999) Sociofonetski pristup standardnom naglašavanju. *Govor*, XV, 2, 117-137. Škarić, I. (2001). Razlikovna prozodija. *Jezik*, 48, 1, 11-19. Škavić, Đ. i Varošaneć - Škarić, G. (1999). Neke osobitosti hrvatskoga naglasnog sustava. *Govor/Speech*, VVI, 1, 25-31. Varošaneć-Škarić, G. (1995). Govorni stilovi u informativnim emisijama. *Govor/Speech*, XII, 1, 71-79. Varošaneć-Škarić, G. (2001). Poželjnost nekih kategorija izografnih naglasnih heterofona. *Govor/Speech*, XVIII, 1, 33-44. Vuletić, D. (1987). *Govorni poremećaji - Izgovor*. Zagreb: Školska knjiga

Popis literature koja se preporučuje kao dopunska

Škarić, I. (1977/78). Pleoaje za govor organski i govor standardni. *Jezik*, 2, 33-42. Škarić, I., Babić, Z., Škavić, Đ., Varošaneć, G. (1987) Silazni naglasci na nepočetnim slogovima riječi.

Govor/Speech, 4, 2, 139-151. Škarić, I. (1991) Fonetika hrvatskoga književnog jezika. U: Babić, S. et al. (R. Katičić, ur.) *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb:

HAZU, Globus, str. poglavlja Izgovor glasnika, 120-146, Govorni dijelovi 281-289, Intonacijska jedinica 309-315, Govorna riječ 315-327, Slog 327-337, Fonemski sloj 337-359.

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

Praktični rad.

DVOJEZIČNOST

Okvirni sadržaj predmeta

Određenje dvojezičnosti; povijesni pregled istraživanja dvojezičnosti; odnos i vrste individualne i društvene dvojezičnosti; dinamika dvojezičnoga razvoja (u prirodnome i institucionaliziranome kontekstu); jezična obrada kod dvojezičnih osoba; međujezični utjecaji u dvojezičnom sustavu; komunikacijska kompetencija dvojezičnih osoba; jednojezični i dvojezični modalitet; prebacivanje koda; odumiranje jezika; odnos dvojezičnosti i spoznaje; dvojezičnost i obrazovanje.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija

Stjecanje uvida u temeljne procese dvojezičnoga razvoja, posebitosti lingvističke i komunikacijske kompetencije dvojezičnih osoba te temeljna pitanja dvojezičnoga obrazovanja.

Oblici izvođenja nastave i način provjere znanja

1 sat predavanja tjedno. Znanje se provjerava ispitom nakon završetka nastave.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Hamers, J., Blanc, M. (2000). *Bilinguality and Bilingualism*. 2nd edition. Cambridge:

CUP. Romaine, S. (1995). *Bilingualism*. 2nd edition. Oxford: Blackwell Publishers.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in Development: Language, Literacy and Cognition*. Cambridge:

CUP. Dewaele, J.-M., Housen, A., Wei, L. (ur.) (2003). *Bilingualism: Beyond Basic Principles*.

Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney: Multilingual Matters Ltd. Hakuta, K. (1986). *Mirror of*

Language: The Debate on Bilingualism. New York: Basic Books. Nicol, J. L. (ur.) (2001). *One*

Mind, Two Languages: Bilingual Language Processing. Oxford: Blackwell Publishers. Časopis:

Bilingualism: Language and Cognition.

Bodovna vrijednost predmeta

1,5

Način polaganja ispita

Pismeni ispit.

ISTRAŽIVAČKO USMJERENJE

Modul Stara povijest

Voditelj modula Stara povijest: prof. dr. Bruna Kuntić-Makvić

U sklopu ovoga modula istraživačkoog smjera diplomand produbljuje znanje o izvornoj građi, metodama i problematici koji su svojstveni istraživanju stare povijesti. Upoznaje i prakticira one pomoćne povijesne znanosti koje su nužne za istraživanje stare povijesti, upućuje se u povijest historiografije o staroj povijesti i u recentna znanstvena kretanja i metode na tome području (predmeti Praktikum stare povijesti i Teorijski pristupi i paradigme u historiografiji stare povijesti koji se ne predaju u preddiplomskom dijelu studija povijesti). Obvezatnim dabirom problemskih kolegija iz predmeta Povijest starog Istoka, Povijest Grčke i Rima, Stara povijest hrvatskih zemalja, Historijska antropologija staroga svijeta i Društvene grupe u klasičnom svijetu i antička prozopografija diplomand formira prikladnu podlogu za izradu magistarskog rada, a izborom ponude izvan Katedre za staru povijest dijakrono ili sinkrono, već prema temi i interesu, dopunjuje ovaj temeljni izbor.

Uz modul je ponuđen i izbor predmeta stare povijesti za nastavnički smjer, koji zainteresiranim diplomandima omogućuje da se u posljednje dvije godine studija bave starom poviješću ili pojedinim njenim problemima.

Uvjet: bakalaureat povijesti, arheologije ili klasične filologije; prihvatljivi su i bakalaureati povijesti umjetnosti, komparativne književnosti i drugih struka, ovisno o količini odslušanih kolegija sa sadržajima koji su kompatibilni staroj povijesti.

Određenje unutar znanstveno-nastavnog područja stare povijesti: student u dogovoru s mentorom odabire težišno područje (prapovijest, povijest starog Istoka, grčka i rimska povijest, stara povijest hrvatskih zemalja) i/ili tematiku (kulturna povijest, gospodarska povijest, povijest svakodnevice, vojna povijest, povijest marginalnih društvenih grupa, ekološka povijest i dr. – mogućnosti nije uputno unaprijed ograničavati).

Preporuka za izbor kolegija izvan ponude Katedre za staru povijest: kolegiji ponuđeni na Odsjeku za povijest koji dijakrono obrađuju povijesnu problematiku za koju se student opredijelio; izbor kolegija sinkrono kompatibilnih sa starom poviješću na studijima arheologije, povijesti umjetnosti, klasične filologije, komparativne književnosti, prava, teologije i dr.

Nastavnici i asistenti: prof. dr. Bruna Kuntić-Makvić, doc. dr. Boris Olujić, Jasmina Osterman, prof. dr. Petar Selem (vanjski suradnik)

Modul STARA POVIJEST

	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
7	Praktikum stare povijesti I.	60 (4 sata vježbi tjedno)	6
	Izborni kolegij iz predmeta Povijest starog Istoka	30 (2sata seminarara tjedno)	6
	Izborni kolegij iz predmeta Povijest Grčke i Rima	30 (2 sata seminarara tjedno)	6
	Izborni kolegij iz predmeta Stara povijest hrvatskih zemalja	30 (1 sat pred. + 1 sat sem. tjedno)	6
	Pomoćne povijesne znanosti I.***	30	6***
	Drugi strani jezik I. ili 1. izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	Izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	UKUPNO 7. SEMESTAR		30

*** Studenti s bakalaureatom dvopredmetnog programa povijesti i studenti koji dolaze s drugih grupa, pa u preddiplomskom programu nisu imali pomoćne povijesne znanosti, dužni su slušati ovaj predmet u organizaciji Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodiku nastave povijesti. Zbog toga odabiru jedan izborni kolegij struke manje.

	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
8	Praktikum stare povijesti II.	60 (4 sata vježbi tjedno)	6
	Izborni kolegij iz predmeta Historijska antropologija staroga svijeta	60 (2P +2S tjedno)	6
	Izborni kolegij iz predmeta Društvene grupe u klasičnom svijetu i antička prozopografija	60 (2P +2S tjedno)	6
	Pomoćne povijesne znanosti II.***	30 (2P tjedno)	6***
	Drugi strani jezik II. ili 1. izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	Izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	UKUPNO 8. SEMESTAR		30

***Studenti s bakalaureatom dvopredmetnog programa povijesti i studenti koji dolaze s drugih grupa, pa u preddiplomskom programu nisu imali pomoćne povijesne znanosti, dužni su slušati ovaj predmet u organizaciji Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodiku nastave povijesti. Ostali odabiru više izbornih predmeta izvan ponude Katedre za staru povijest.

	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
9	Teorijski pristupi i paradigme u historiografiji stare povijesti I.	60 (2P+2S tjedno)	7
	Izborni kolegij iz predmeta Povijest starog Istoka*	30 (2sata seminarara tjedno)	5*

	Izborni kolegij iz predmeta Povijest Grčke i Rima*	30 (2 sata seminara tjedno)	5*
	Izborni kolegij iz predmeta Stara povijest hrvatskih zemalja*	30 (1 sat pred. + 1 sat sem. tjedno)	5*
	Magistarska radionica		7
	Drugi strani jezik I. ili 1. izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	Izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	UKUPNO 9. SEMESTAR		30

*Student odabire dva kolegija u skladu sa svojim internim usmjerenjem i interesima.

	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
10	Teorijski pristupi i paradigme u historiografiji stare povijesti II.	60 (2P + 2S tjedno)	6
	Izborni kolegij iz predmeta Historijska antropologija staroga svijeta	60 (2P +2S tjedno)	5
	Izborni kolegij iz predmeta Društvene grupe u klasičnom svijetu i antička prozopografija	60 (2P +2S tjedno)	5
	Magistarska radionica		8
	Drugi strani jezik II. ili 1. izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	Izborni kolegij izvan ponude Katedre za staru povijest		3
	UKUPNO 10. SEMESTAR		30

Kolegiji iz pojedinih predmeta najavljuju se u redu predavanja za svaku akademsku godinu opisom sadržaja i popisom literature.

OPISI PREDMETA NA ISTRAŽIVAČKOM SMJERU MODUL STARA POVIJEST

Diplomski studij

Naziv predmeta: Praktikum stare povijesti

Naziv kolegija: PRAKTIKUM STARE POVIJESTI 1., 2.

ECTS-bodovi:

Jezik: hrvatski

Trajanje: dva semestra

Status: obvezatan na 4. godini studija

Oblik nastave: u modulu stare povijesti 4 sata vježbi tjedno; u izboru stare povijesti za nastavničko usmjerenje 2 sata vježbi tjedno; dio nastave provodi se na terenu

Uvjeti: navedeni za čitav istraživački modul stare povijesti

Ispit: evaluacija prema angažmanu na kolegijima i usmeni ispit na kraju svakog semestra

Sadržaj kolegija: Vježbanje u metodama istraživanja stare povijesti. Dio nastave provodi se na terenu.

1. Latinski i grčki jezik na izvorima za staru povijest hrvatskog povjesnog prostora. Pomoćne povijesne znanosti stare povijesti, pregled i vježbe. Posebno epigrafija, papirologija i sl.

2. Predmetni i slikovni izvori za povijesno istraživanje. Arheološko nalazište kao izvorna cjelina.

Cilj: Uputiti diplomande u praksu istraživanja stare povijesti.

Literatura: odabrani odlomci literarnih izvora, te odabrana poglavlja iz hrvatskih priručnika za PPZ i iz domaće literature o literarnim i predmetnim izvorima i o metodama rada na njima.

Dopunska literatura: po izboru (prema znanju jezika i usmjerenju) neki od uvoda u studij stare povijesti, npr. H. BENGTON, *Einführung in die alte Geschichte*, München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung 1975. (tal. izdanje *Introduzione allo studio della storia antica*, Bologna: Società editrice il Mulino 1989.); P. CABANES, *Introduction à l'histoire de l'Antiquité*, Paris: Armand Colin 1995²; L. CRACCO RUGGINI, *Storia antica: Come leggere le fonti*, Bologna: Il Mulino 1996.; Z. VAŠIČEK, *L'Archéologie, l'histoire, le passé: Chapitres sur la présentation, l'épistémologie et l'ontologie du temps perdu*, Sceaux: Kronos B. Y. Editions 1994. i dr. u dogovoru s mentorom.

Diplomski studij

Naziv predmeta: Teorijski pristupi i paradigme u historiografiji stare povijesti

Naziv kolegija: TEORIJSKI PRISTUPI I PARADIGME U HISTORIOGRAFIJI STARE POVIJESTI 1.,2.

ECTS-bodovi:

Jezik: hrvatski

Trajanje: dva semestra

Status: obvezatan na 5. godini studija

Oblik nastave: u modulu stare povijesti 2 sata pred. + 2 sata sem. tjedno; u izboru predmeta stare povijesti za nastavničko usmjerenje 2 sata predavanja tjedno

Uvjeti: navedeni za čitav istraživački modul stare povijesti

Ispit: evaluacija prema angažmanu na kolegijima i usmeni ispit na kraju svakog semestra

Sadržaj kolegija:

1. Historiografija u antičkom svijetu. Konceptije povijesnog mišljenja na starome Istoku. Grčka i rimska historiografija. Srednjovjekovna i novovjekovna evaluacija antičke historiografije. Srednjovjekovni i novovjekovni pogled na staru povijest. Posebno: rana historiografija o prapovijesti i staroj povijesti hrvatskih zemalja.

2. Otkrića koja su unaprijedila poznavanje stare povijesti i njihova evaluacija u modernoj literaturi. Recentni teorijski pristupi modeli u istraživanju i interpretiranju stare povijesti.

Cilj: Produbljenje obraditi historiografiju staroga svijeta i uputiti diplomande u razvitak historiografije o starome svijetu.

Literatura: odabrana poglavlja iz domaćih i stranih priručnika o povijesti historiografije i povijesti antičke književnosti. Specijalistička djela o antičkoj historiografiji i o modernoj metodologiji stare povijesti. Pregledi značajnih otkrića i prve objave rezultata i teorijskih postavki koji su posebno unaprijedili poznavanje stare povijest. Izbor se dogovara s mentorom prema kandidatovom usmjerenju.

Naziv predmeta: Povijest starog Istoka

Naziv kolegija: u akad. g. 2005/2006. i 2006/7. drže se iz ovog predmeta tri kolegija:

1. POVIJEST RANIH CIVILIZACIJA
2. EGIPATSKA RELIGIJA
3. EGIPATSKA RELIGIJA U HELENISTIČKO–RIMSKOM SVIJETU

ECTS bodovi: 1. u preddiplomskom jednopredmetnom studiju 7, u preddiplomskom dvopredmetnom studiju 4 ili 2; u diplomskom se studiju kolegij ne pohađa;

2. u preddiplomskom jednopredmetnom studiju 3 boda, u preddiplomskom dvopredmetnom studiju 2 boda; pohađa se u kombinaciji s predavanjima iz Povijesti ranih civilizacija, kao alternativa seminaru iz toga predmeta (za jednopredmetaše) ili odabirom između svih ponuđenih seminara stare povijesti (za dvopredmetaše)

3. 2 boda.

Za buduće izborne kolegije u diplomskom dijelu studija bodovna je vrijednost definirana u tablici programa.

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1. i 2. jedan semestar, zimski, prvi semestar studija povijesti

3. jedan semestar, ljetni, drugi semestar studija povijesti

U diplomskom dijelu studija jednosemestralni kolegiji u 7. i 9. semestru.

Status: Predmet je obavezan u preddiplomskom dijelu studija i izboran u diplomskom.

1. je obaveznati pregledni kolegij, stalan dio preddiplomskog studija
2. je kolegij obaveznog izbora, predviđen u preddiplomskome studiju u akad. g. 2005/6. i 2006/7. da bi se mogla organizirati disperzija studenata u grupe prema pedagoškim standardima
3. je izborni kolegij

U diplomskom dijelu studija izborni promjenljivi problemski kolegiji iz ovog predmeta držat će se u 7. i 9. semestru (v. tablicu), a prvostupnici će ih također moći slušati kao izborne.

Oblik nastave: predavanja, seminari i terenski rad, definira se u opisu svakog pojedinog kolegija

Uvjeti: definirani programima preddiplomskog i diplomskog studija

Ispiti: za preddiplomski stupanj definirani u opisu svakog pojedinog kolegija; načelno za buduće kolegije na diplomskom stupnju stalna evaluacija i pismeni ispit

Sadržaj: Pregled razvitka najstarijih civilizacija na prostoru Mezopotamije, Irana, Sirije, Anadolije, Sredozemlja, Egipta i Afrike. U preddiplomskom studiju naglasak je na pregledima te uspostavljanju kronološkog okvira u nastajanju tehnoloških inovacija, kulturnog, gospodarskog i političkog razvitka na ovom prostoru. U diplomskom se studiju problematiziraju pojedini aspekti religijskog, političkog, gospodarskog, društvenog života. Naglasak je na multi i interdisciplinarnom pristupu ukupnosti čovjekove prisutnosti na starome Istoku.

Cilj: Osposobiti studenta za razumijevanje povijesnih procesa, kontinuiteta i diskontinuiteta, osnova terminologije. Jedan je od ciljeva i informirati ga o razvitku suvremene historiografije o povijesti starog Istoka i uključiti ga u njezin rad, te ga osposobiti da može samostalno raditi na raznovrsnim izvorima (multidisciplinarnost, transdisciplinarnost) te promišljati čovjekovo trajanje u određenom prostoru.

Literatura: Literatura predmeta su standardne sinteze, sintezne serije, pregledne serije, enciklopedijska i bibliografska pomagala za povijest starog Istoka. Potpuna bibliografija predmeta bit će dijelom budućih udžbenika. Iz nje su izdvojene bibliografske jedinice za pojedine kolegije koje su dane u njihovim opisima.

Naziv predmeta: Povijest Grčke i Rima

Naziv kolegija: 1. GRČKI I RIMSKI SVIJET

2. POVIJEST GRČKE I RIMA SA STAROM POVIJEŠĆU HRVATSKIH ZEMALJA

U akad. g. 2005/6. ne nude se izborni kolegiji iz ovog predmeta.

ECTS-bodovi: 1. 7 bodova

2. 7 (pred. + sem.) ili 5 (samo pred.)

Za buduće izborne kolegije u diplomskom dijelu studija bodovna je vrijednost definirana u tablici programa.

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1. i 2. jedan semestar, zimski, prvi semestar preddiplomskog studija povijesti

U diplomskom dijelu studija jednosemestralni kolegiji u 7. i 9. semestru.

Status: Predmet je obvezatan u preddiplomskom dijelu studija i izboran u diplomskom.

1. je obvezatan pregledni kolegij, stalan dio preddiplomskog jednopredmetnog studija

2. je obvezatan pregledni kolegij, stalan dio preddiplomskog dvopredmetnog studija

U diplomskom dijelu studija izborni promjenljivi problemski kolegiji iz ovog predmeta držat će se u 7. i 9. semestru (v. tablicu), a prvostupnici će ih također moći slušati kao izborne.

Oblik nastave: predavanja, seminari, terenski rad; definira se u opisu svakog pojedinog kolegija

Uvjeti: za preddiplomske kolegije opći uvjeti za studij povijesti i posebni za stalne kolegije (v. opis); za kolegije na diplomskom stupnju uvjeti modula stare povijesti (v. uvod u opis modula)

Ispiti: za preddiplomski stupanj definirani su u opisu svakog pojedinog kolegija; načelno za buduće kolegije na diplomskom stupnju stalna evaluacija angažiranosti i pisanih radova tijekom četiri studijska semestra, te usmeni ispit

Sadržaj: Pregled europske prapovijesti, protohistorije i antičke povijesti. Tumačenje i istraživanje odabranih problemskih sklopova. Praćenje i evaluacija novih metoda i rezultata u istraživanju antičke povijesti. U kolegiju obvezatnom za dvopredmetaše povezivanje općih procesa i pojava s njihovim specifičnim manifestacijama na hrvatskom povijesnom prostoru.

Cilj: Poučavati antičku povijest s valjanim utemeljenjem u prapovijesti i protohistoriji, prezentirati povijest antike, uvesti u transformacije antičkih tekovina koje pripravlja europsko srednjovjekovlje. Omogućiti prvostupnicima stjecanje korektnoga uvida u gradivo i metode antičke povijesti u širokom smislu, a magistrandima produbljivanje znanja i stjecanje prakse u njenom istraživanju.

Literatura: Literaturu predmeta čine standardne sinteze, sintezne serije, pregledne serije, enciklopedijska i bibliografska pomagala za prapovijest, protohistoriju i antičku povijest, istraživačka stručna i znanstvena literatura za to područje, zatim ispitna literatura za obvezatne stalne pregledne kolegije koja je navedena u njihovome opisu i literatura za promjenljive problemske kolegije koja se također navodi u njihovom opisu. Potpuna bibliografija predmeta prikladnim nuputcima o vrijednosti pojedinih bibliografskih jedinica bit će dio budućih udžbenika.

Naziv predmeta: Stara povijest hrvatskih zemalja

Naziv kolegija: 1. HRVATSKI POVIJESNI PROSTOR U PRAPOVIJESTI I ANTICI
2. POVIJEST GRČKE I RIMA SA STAROM POVIJEŠĆU HRVATSKIH ZEMALJA

U akad. g. 2005/6. ne nude se izborni kolegiji iz ovog predmeta.

ECTS-bodovi: 1. 4 boda

2. 7 (pred. + sem.) ili 5 (samo pred.)

Za buduće izborne kolegije u diplomskom dijelu studija bodovna je vrijednost definirana u tablici programa.

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1. i 2. jedan semestar, zimski, prvi semestar preddiplomskog studija povijesti

U diplomskom dijelu studija jednosemestralni kolegiji u 7. i 9. semestru.

Status: Predmet je obvezatan u preddiplomskom dijelu studija i izboran u diplomskom dijelu.

1. je obvezatan pregledni kolegij, stalan dio preddiplomskog jednopredmetnog studija

2. je obvezatan pregledni kolegij, stalan dio preddiplomskog dvopredmetnog studija

U diplomskom dijelu studija izborni promjenljivi problemski kolegiji iz ovog predmeta držat će se u 7. i 9. semestru (v. tablicu), a prvostupnici će ih također moći slušati kao izborne.

Oblik nastave: predavanja, seminari, terenski rad; definira se u opisu svakog pojedinog kolegija

Uvjeti: za preddiplomske kolegije opći uvjeti za studij povijesti i posebni za stalne kolegije (v. opis); za kolegije na diplomskom stupnju uvjeti modula stare povijesti (v. uvod u opis modula)

Ispiti: za preddiplomski stupanj definirani su u opisu svakog pojedinog kolegija; načelno za buduće kolegije na diplomskom stupnju stalna evaluacija angažiranosti i pisanih radova tijekom četiri studijska semestra, te usmeni ispit.

Sadržaj: Pregled prapovijesti, protohistorije i antičke povijesti hrvatskog povijesnog prostora. Tumačenje i istraživanje odabranih problemskih sklopova. Praćenje i evaluacija novih metoda i rezultata u istraživanju antičke povijesti. U kolegiju obvezatnom za dvopredmetaše povezivanje kontekstualizacija procesa i pojava na hrvatskom povijesnom prostoru u općim povijesnim tijekovima.

Cilj: Poučavati najstariju povijest hrvatskog povijesnog prostora, uvesti u transformacije antičkih tekovina koje su utjecale na oblikovanje hrvatskoga srednjovjekovlja. Omogućiti prvostupnicima stjecanje korektnoga uvida u gradivo i metode stare povijesti na hrvatskome povijesnom prostoru u širokom smislu, a diplomandima produbljivanje znanja i stjecanje prakse u njenom istraživanju.

Literatura: Literaturu predmeta čine istraživačka stručna i znanstvena literatura s područja povijesnih znanosti koje istražuju hrvatski povijesni prostor u prapovijesti, protohistoriji i antici, te pregledi i sinteze koji su utemeljeni na tim istraživanjima i bibliografska pomagala, zatim ispitna literatura za obvezatne stalne pregledne kolegije koja je navedena u njihovome opisu i literatura za promjenljive problemske kolegije koja se također navodi u njihovom opisu. Potpuna bibliografija predmeta prikladnim naputcima o vrijednosti pojedinih bibliografskih jedinica bit će dio budućih udžbenika.

Naziv predmeta: HISTORIJSKA ANTROPOLOGIJA STAROGA SVIJETA

Naziv kolegija: u akad. g. 2005/6. drže se iz ovoga predmeta tri kolegija

1. ČOVJEK I PROSTOR. POVIJEST ŽIVOTA U KRŠU – PRAPOVIJEST I ANTIKA
2. RELIGIJE STAROG ISTOKA
3. O ETNICITETU I ETNIČKOM IDENTITETU NA PROSTORU STAROG ILIRIKA

ECTS-bodovi:

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1. dvosemestralni; 2. i 3. jednosemestralni, u ljetnom semestru

Status: kolegiji iz ovog predmeta izborni su u preddiplomskom studiju i u izboru stare povijesti uz nastavničko usmjerenje na diplomskom studiju, a obvezatni su u istraživačkom modulu stare povijesti

Oblik nastave: predavanja, seminari; dio nastave na terenu

Uvjeti:

Ispit: evaluacija se razlikuje prema kolegijima, što se navodi u opisu konkretnog kolegija za određenu akademsku godinu

Sadržaj: Predmet obuhvaća tematiku antropološkog pristupa staroj povijesti. Na taj se način izlazi iz tradicionalnih okvira povijesnih znanosti i ulazi u transdisciplinarnost i interdisciplinarnost. To je mjesto susreta različitih teorijskih i praktičnih pristupa problemu čitanja poruka koje čovjek svojim trajanjem ostavlja u prostoru. Na konkretnim povijesnim procesima i problemima promišljaju se koncepti i teorijski pristupi koji su tijekom razvitka povijesne znanosti primjenjivani na njih i uspoređuju s interpretacijama drugih znanosti. Predmet upućuje studenta na nužnost suradnje različitih znanstvenih disciplina, u cilju totalnog pristupa istraživanju povijesti. Aktivnost u okviru terenskog rada posebno se evaluira i uključuje u konačnu ocjenu.

Cilj: Predmet upućuje na suradnju među stručnjacima s različitih područja, konceptualizira i razjašnjava procese i probleme stare povijesti, definira terminologiju i polaže temelj razumijevanju analognih problema i procesa u kasnijim razdobljima.

Literatura: Navodi se u opisu konkretnog kolegija za svaku akademsku godinu. Određuje se za pojedine kolegije, a na diplomskom stupnju (usmjerenju) i prema kandidatovom izboru teme za magisterij.

Naziv predmeta: DRUŠTVENE GRUPE U KLASIČNOM SVIJETU I ANTIČKA PROZOPOGRAFIJA

Naziv kolegija: u akad. g. 2005/6. drže se iz ovoga predmeta tri kolegija

1. CAR DIKLECIJAN I NJEGOVO DOBA
2. DIJETE I DJETINJSTVO U GRČKOM I RIMSKOM SVIJETU
3. RIMSKI VOJSKOVOĐA: IDEAL I PRIMJERI ZAPOVJEDNIKA U ILIRIKU

ECTS-bodovi:

Jezik: hrvatski

Trajanje: svu su kolegiji jednosemestralni, 1. u zimskom semestru, 2. i 3. u ljetnom

Status: kolegiji iz ovog predmeta izborni su u preddiplomskom studiju i u predmetim stare povijesti uz nastavničko usmjerenje na diplomskom studiju, a obvezatni su na istraživačkom modulu stare povijesti

Oblik nastave: predavanja, seminari; dio nastave na terenu

Uvjeti:

Ispit: evaluacija se razlikuje prema kolegijima, što se navodi u opisu konkretnog kolegija za određenu akademsku godinu

Sadržaj: Uzimajući termin «društvena grupa» u najširem smislu, može se reći da su neke grupe antičkih društava odavno izdvojen predmet proučavanja, dok su druge to postale razmjerno nedavno. Aplikacija metoda koje se primjenjuju na istraživanje društvenih grupa kasnijih razdoblja dala je i u staroj povijesti izvrsne rezultate, te omogućila da se rekonstruiraju novi, dotada slabije poznati segmenti antičke stvarnosti. S druge strane, pronalaskom novih izvora prozopografija antičkoga doba stalno se upotpunjuje i sređuje, a prozopografija ilirskoga prostora u smislu sustavnoga prikupljanja i sistematizacije podataka je u povojima. Preko užih tema izabranih za pojedine kolegije, predmet upoznaje studente s teorijom, praksom i rezultatima ovih proučavanja i omogućuje im vlastito istraživanje.

Cilj: U alternaciji i međusobnome upotpunjavanju istraživanja društvenih grupa s istraživanjem i konstituiranjem prozopografije otvoriti mogućnost intenzivnoga rada na problemima stare povijesti.

Literatura: Navodi se u opisu konkretnog kolegija za svaku akademsku godinu. Određuje se za pojedine kolegije, a na diplomskom stupnju (usmjerenju) i prema kandidatovom izboru teme za magisterij.

Magistarski rad iz stare povijesti

Priprema za izradu magistarskog rada permanentna je tijekom četiri semestra istraživačkog modula stare povijesti. Ovisno o području interesa koje je pristupnik naznačio, mentor mu pomaže isplanirati koje će kolegije birati. S nastavnicima koji predaju odabrane kolegije magistrand dogovara materiju, literaturu, građu i metode kojima će se u okviru tih kolegija posebno baviti. Njegov rad na odabranim kolegijima vrednuje se unutar dogovorenih parametara. U magistarskoj radionici u posljednja dva semestra studija predradnje za magistarski rad su izravne (sastavljanje bibliografije, utvrđivanje stanja istraženosti, identificiranje, dokumentiranje i sređivanje izvorne građe, pisani radovi koji obrađuju pojedine segmente problematike budućega magistarskog rada, uz permanentnu konzultaciju s mentorom i predmetnim nastavnicima).

ISTRAŽIVAČKO USMJERENJE

Modul Srednjovjekovna povijest

Voditelj modula Srednjovjekovna povijest: prof. dr. Neven Budak

Uvjet: Bakalaureat humanističkog ili društvenog područja, u izuzetnim slučajevima i bakalaureat drugih područja, o čemu će u svakom pojedinom slučaju odlučiti Odsjek za povijest.

Preporuka za izborne kolegije: Student slobodno izabire kolegije iz ponude Odsjeka za povijest, dok ostale odabire u konzultaciji s voditeljem modula ili drugim za to određenim nastavnikom

Opis: Modul Srednji vijek priprema studente istraživačkog usmjerenja na diplomskom studiju povijesti za bavljenje razdobljem od oko 500. do oko 1500. godine. Poznavanje srednjovjekovne povijesti temelj je razumijevanju suvremene Europe, ali i Hrvatske. Zahvaljujući napretku medievistike, proteklih su godina otvorene mnoge nove teme kojih dosad u hrvatskoj povijesnoj znanosti nije bilo, ili su tek marginalno dotaknute. Nastava je koncipirana tako da potakne zanimanje studenata upravo za takva nova područja, ali uz oslanjanje na tradicionalna znanja i vještine medievista. Ponuda kolegija je takva da će oni koji izaberu ovaj modul biti upoznati s osnovama znanstvenog rada u medievistici, ali će steći i znanja o raznim aspektima srednjovjekovlja, što se nadovezuju na medievističke kolegije na preddiplomskom studiju. Jedan od ciljeva modula jest i usvajanje bogate terminologije vezane uz kulturnu baštinu europskog, a napose hrvatskog srednjovjekovlja. Nastojat će se dodatno razviti kritički pristup studenata ne samo prema raspoloživim izvorima, nego i prema ustaljenim historiografskim mišljenjima i teorijama. Naglasak u obradi tema je komparatistički, pa će se u osnovnim kolegijima problemi obrađivati na primjerima iz hrvatske povijesti, smještenima u europski kontekst. Inzistirat će se i na relevantnosti srednjovjekovnih tema za razumijevanje današnjice.

Studenti nastavničkog smjera, koji odaberu kolegije iz usmjerenja *Srednji vijek*, moći će nastaviti studij i na doktorskom studiju, ali će tijekom tog studija morati nadoknaditi neke razlike u odnosu na diplomsko istraživačko usmjerenje. Svi kolegiji otvoreni su i studentima drugih studijskih grupa, zainteresiranima za srednji vijek, s time da je samo upis na neke predmete uvjetovan prethodno položenim drugim predmetima, dok je većini predmeta pristup slobodan.

Nastavnici i asistenti: prof. dr. Neven Budak, prof. dr. Mirjana Matijević-Sokol, prof. dr. Borislav Grgin, dr. Zrinka Nikolić, mr. Hrvoje Gračanin, mr. Trpimir Vedriš, Tomislav Galović, Miroslav Barun

ISTRAŽIVAČKO USMJERENJE
Modul Srednji vijek

Semestar	Predmet	Broj sati	ECTS
7.	Etnogeneze: Hrvatska i Europa	30	6
	Srednjovjekovno plemstvo	30	6
	Rođaci i bližnji: Obiteljske strukture	30	6
	Srednjovjekovni latinski	30	6
	Pomoćne povijesne znanosti II *	30	3
	Izborni kolegij	30	3
	Strani jezik	30	3
	Ukupno		30

* Pomoćne povijesne znanosti II upisuju studenti koji taj predmet nisu odslušali na preddiplomskoj razini. Ostali studenti upisuju Izborni kolegij.

Semestar	Predmet	Broj sati	ECTS
8.	Urbana povijest I	30	4
	Srednjovjekovno seljaštvo	30	4
	Kršćanstvo I	30	4
	Srednjovjekovni latinski II	30	3
	Latinska paleografija	30	3
	Pomoćne povijesne znanosti I*	30	3
	Izborni predmet	30	3
	Strani jezik	30	3
	Terenska nastava	40	6
	Ukupno		30

* Pomoćne povijesne znanosti I upisuju studenti koji taj predmet nisu odslušali na preddiplomskoj razini. Ostali studenti upisuju Izborni kolegij.

Semestar	Predmet (nastavnik)	Broj sati	ECTS
9.	Urbana povijest II	30	6
	Kršćanstvo II	30	6
	Pomoćne povijesne znanosti III	30	3
	Izborni predmet	30	4
	Izborni predmet	30	4
	Magistarski seminar	30	7
	Ukupno		30

Semestar	Predmet	Broj sati	ECTS
10.	Izborni predmet	30	6
	Izborni predmet		6
	Izborni predmet – uz magistarski rad	30	5
	Izborni predmet – uz magistarski rad	30	5
	Magistarska radionica	30	8
	Ukupno		30

OPISI PREDMETA NA USMJERENJU SREDNJOVJEKOVNA POVIJEST

Predmet: Etnogeneze: Hrvatska i Europa

Trajanje: jedan semestar (7.)

ECTS: 6

Status: Obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: Nema

Sadržaj: Pitanje stvaranja etničkih skupina u ranosrednjovjekovnoj Europi jedno je od ključnih pitanja medievistike. Na kojim su se principima ljudi udruživali u zajednice označene nekim etnonimom? Kakva je u tome uloga kulturne identifikacije, a kakva "krvnog srodstva"? U kakvom su odnosu etničke zajednice s političkim tvorevinama? Kakva je uloga društvenog položaja u oblikovanju etničkog identiteta? Jesu li etnogeneze vremenski ograničeni procesi, ili je riječ o nizu stalnih mijena? Što je etnogeneza Hrvata i na koji se način uklapa u poznate obrasce europskih etnogeneza? Je li na hrvatskom prostoru u srednjem vijeku postojao samo jedan etnički identitet, ili više njih? Na koji su način hrvatski povjesničari pristupali proučavanju hrvatske etnogeneze? Kako se problemu etnogeneza pristupalo u euro-američkoj historiografiji? Kako se danas (zlo)upotrebljavaju takva istraživanja u stvaranju suvremenog identiteta? Na ova će se pitanja pokušati odgovoriti uvodnim predavanjima i radom na analizi izvorne građe i literature.

Kompetencije: Studenti će se upoznati s problemima proučavanja etničkog identiteta, razvit će kritički odnos prema različitim interpretacijama, upoznat će se s načinima na koje se danas manipulira s teorijama o podrijetlu naroda u političke svrhe, detaljno će se upoznati s izvornom građom važnom za proučavanje razvoja hrvatskog etničkog/nacionalnog identiteta, kao i teorijama o podrijetlu Hrvata. Također će biti upoznati s važnošću stalnog metodološkog usavršavanja u pristupanju problemima proučavanja srednjega vijeka i povijesti uopće.

Način rada: Nastava će se odvijati kroz dva uvodna predavanja i seminarski rad. Na seminarima će studenti kao zadaću dobiti redovito čitanje sekundarne literature, te obradu jednog ili više izvora na hrvatskom jeziku (u skladu s mogućnostima studenata i na nekom stranom jeziku, odnosno na latinskom).

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Završna ocjena donositi će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na seminaru 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh na ispitu se javno oglašava, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

Obavezna literatura: Neven Budak (ur.), *Etnogeneza Hrvata*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske i Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1995.; Ante Milošević (ur.), *Hrvati i Karolinzi, Rasprave i vrela*, Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, 2000.; Patrick Geary, "Barbarians and ethnicity", u: G. W. Bowersock, Peter Brown i Oleg Grabar (ur.), *Interpreting Late Antiquity, Essays on the Postclassical World*, Harvard University Press: Cambridge – Massachusetts – London, 2001., 107-129; Walter Pohl, "Conceptions of Ethnicity in Early Medieval Studies", u: Lester K. Little i Barbara H. Rosenwein, *Debating the Middle Ages, Issues and Reading*, Blackwell Publishers: Malden, Massachusetts, 1998., 15-24; Peter Štih i Vasko Simoniti, *Slovenska povijest do prosvjetiteljstva*, Zagreb: Matica hrvatska, 2004., 29-51.

Dopunska literatura: Ovisno o jezičnim kompetencijama studenata.

Predmet: Srednjovjekovno plemstvo**ECTS-bodovi:** 6**Jezik:** hrvatski**Trajanje:** jedan semestar (7., zimski)**Status:** obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente**Oblici provođenja nastave:** 30 sati predavanja i seminara**Uvjeti:** nema

Sadržaj: Postanak i razvoj europskog i hrvatskog plemstva. Vazalitet i vazalsko priznavanje podložnosti. "Beneficij" i leno. Pretvaranje lena u vazalovu očevinu. Mnogostruki vazalitet. Odnos vazala i seniora. Vlastelinstvo i kmetstvo. Novi oblici vlasteoskog režima. Plemstvo kao društveni sloj. Način života plemstva. Viteštvo i viteška etika. Razlike među plemićima. Feudalizam ili feudalizmi? Prežici europskog feudalizma. Nastanak i ustrojstvo plemstva u Hrvatskoj. Vlasteoske obitelji u Hrvatskoj. Knezovi Bribirski, Krčki i Babonići. Plemstvo "dvanaestoro plemena Kraljevine Hrvatske". Plemićke općine.

Kompetencije: Objašnjenje nastanka i razvoja društvenog sloja plemstva u srednjem vijeku, komparativno na hrvatskom i europskim primjerima. Uočavanje zajedničkih obilježja, ali i različitosti hrvatskog i europskog plemstva. Razumijevanje terminoloških i sadržajnih kontroverzi pojma "feudalizam". Omogućavanje primjene stečenog znanja na analizu daljnjeg razvoja elitnih društvenih slojeva predmoderne Europe i Hrvatske. Viši stupanj osposobljenosti za razumijevanje ostalih sastavnica razvoja europskih i hrvatskih društava tijekom srednjeg i ranog novog vijeka. Uočavanje i razumijevanje prežitaka plemićke kulture, etike i sustava vrijednosti u našoj suvremenosti.

Način rada: Nastava će se odvijati kroz nekoliko uvodnih predavanja i seminarski rad. Na seminarima će studenti kao zadaću dobiti redovito čitanje sekundarne literature, te obradu jednog ili više izvora na engleskom ili hrvatskom jeziku (u skladu s mogućnostima studenata i na latinskom).

Način polaganja ispita i provjere znanja: Završna ocjena donosit će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na nastavi 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po završetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh na ispitu se javno oglašava, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

Obvezatna literatura:

Elisabeth A. R. Brown, "The Tyranny of a Construct: Feudalism and Historians of Medieval Europe" u: Lester K. Little & Barbara H. Rosenwein (ur.), *Debating the Middle Ages: Issues and Readings*, Blackwell Publishers, Malden, Massachusetts, 1998, str. 148-169.

Marc Bloch, *Feudalno društvo*, Golden marketing, Zagreb 2001, str. 148-335, 419-431.

Tomislav Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje*, Školska knjiga, Zagreb 1997, str. 194-213.

Tomislav Raukar, *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja*, FF press, Zagreb 2002, str. 5-13, 25-51, 53-60.

Nada Klaić, *Povijest Hrvata u srednjem vijeku*, Globus, Zagreb 1990, str. 265-319, 336-340, 359-364.

Dopunska literatura:

Georges Duby, *Trije redi ali imaginarij fevdalizma*, ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana 1985.

Martyn Rady, *Nobility, Land and Service in Medieval Hungary*, Palgrave, Houndmills-New York 2000.

Vjekoslav Klaić, Hrvatska plemena od XII. do XVI. stoljeća, *Rad JAZU* 130, 1897, str. 1-85.

Miho Barada, Postanak hrvatskog plemstva, *Časopis za hrvatsku poviest* I, br. 3, 1943, str. 193-218.

Nada Klaić, Postanak "plemstva dvanaestoro plemena Kraljevine Hrvatske", *Historijski zbornik* XI-XII, 1958-1959, str. 121-163.

Nada Klaić, Uz problem geneze feudalizma u Hrvatskoj, *Jugoslavenski istorijski časopis* 3-4, 1966, str. 55-78.

Ivan Jurković, Turska opasnost i hrvatski velikaši: knez Bernardin Frankapan i njegovo doba, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 17, 1999, str. 61-83.

Ivan Jurković, Raseljena plemićka obitelj za osmanske ugroze: primjer Berislavića de Werhreka de Mala Mlaka: dio prvi – Stjepan Berislavić Vrhrički i Malomlački, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 20, 2002, str. 125-164.

Internet Medieval Sourcebook na web-stranici www.fordham.edu/halsall/sbook1i.html

Predmet: Rođaci i bližnji – obiteljske strukture

ECTS-bodovi: 4

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (7., zimski)

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: nema

Ispit: pismena analiza odabranog dokumenta

Sadržaj: Predmet bi se bavio obiteljskim strukturama i obitelji u Europi u srednjem vijeku s težištem na primjerima s hrvatskih prostora. Razmatrat će se promjene obiteljskih struktura i shvaćanja obitelji tijekom srednjeg vijeka. U okviru toga posebna pažnja će se posvetiti promjenama u načinu obiteljske identifikacije, nastajanju prezimena, imovinskim pravima u obitelji, braku, položaju žena u obitelji, obiteljskoj memoriji. Seminarski dio nastave sadržavat će analizu nekog dokumenta obiteljske problematike (oporuke, dokumenta o podjeli imovine, bračnog ili miraznog ugovora, dijelova kronike, itd.) s hrvatskih prostora.

Ciljevi: Studenti bi na kraju seminara trebali usvojiti osnovna znanja o obitelji u srednjem vijeku i moći interpretirati povijesne izvore koji se bave obitelji.

Literatura:

Janeković-Römer, Zdenka. *Rod i grad: Dubrovačka obitelj od XIII. do XV. stoljeća*. Dubrovnik: HAZU, 1994.

Janeković-Römer, Zdenka. "Rodbinski odnosi u dalmatinskom društvu XIII. i XIV. stoljeća." *Historijski zbornik* 45 (1992): 179-194.

Nikolić, Zrinka. *Rođaci i bližnji: dalmatinsko gradsko plemstvo u ranom srednjem vijeku*. Zagreb: Matica hrvatska, 2003, str.9-88.

Predmet: Srednjovjekovni latinski jezik I
--

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (7., zimski)

ECTS-bodovi: 6

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: predznanje iz latinskog jezika na razini općega gimnazijskog predmeta ili položen tečaj iz latinskog jezika na fakultetu

Ispit: pismeni i usmeni

Opis predmeta: Srednjovjekovni latinski jezik I podrazumjeva teoretsko upoznavanje i praktično svladavanje latinskoga jezika kojim su pisani srednjovjekovni izvori za hrvatsku povijest od IX. do XII. stoljeća. Hrvatski srednjovjekovni latinitet odlikuje se osobitostima i ima određena nacionalna obilježja kao i kod drugih naroda. Jezik je to epigrafičkih spomenika i diplomatske građe. Kroz čitanje, prevođenje i analizu izabranih najvažnijih dokumenata stječe se vještina razumijevanja i korištenja tih povijesnih vrela. Osnovne teme: diplomatska građa (vladarske isprave i kartulari), epigrafički spomenici.

Popis literature potrebne za polaganje ispita: U pripremi su skripta i udžbenik.

TEKAVČIĆ, Pavao, *Uvod u vulgarni latinitet (s izborom tekstova)*, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1970.

Supetarski kartular - Chartulare sancti Petri (Jura sancti Petri de Gomai). Uredio i popratio uvodnim arheološkim, historijsko-topografskim, paleografskim, diplomatskim i hronološkim studijama Viktor NOVAK. Lingvistička analiza Petar SKOK, (Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 43), Zagreb 1952., str. 246-251.

PERIĆ, Olga, Jezični slojevi Trpimirove darovnice, *Živa antika*, god. XXXIV, sv. 1-2, Skopje 1984.

MANTELLO, F. A. C. – RIGG, A. G., *Medieval Latin. An Introduction and Bibliographical Guide*, Washington²1999.

Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Sabrali Jakov Stipišić i Miljen Šamšalović, izd. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, sv. I, Zagreb 1967. (izbor tekstova)

Priručnici:

Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae, sv. I-II, Zagreb 1973-1978.

DU CANGE, Charles du Fresne, *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, Graz 1954. (anastatsko izdanje)

BARTAL, Antonius, *Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae*, In aedibus B. G. Teubneri, Lipsiae-Budapestini 1901.

BELLOSZTENEČZ, Joannis, *Gazophylacium seu Latino-Illyricorum onomatum aerarium*, Typis Joannis Baptistae Weitz, Zagrabiae 1740. (reprint: 1972. i 1998.)

Predmet: Urbana povijest I

Trajanje: jedan semestar (8.)

ECTS: 4

Status: Obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: Nema

Sadržaj: Kontinuitet gradskog života iz antike u srednji vijek: vrste kontinuiteta, načini istraživanja, antička baština u srednjovjekovnim gradovima. Tipovi ranosrednjovjekovnih gradova (Baltik, Britanija, slavenski svijet, europski zapad, Bizant, Hrvatska). Kolonizacija istočne srednje Europe: tipovi njemačkih gradskih prava, slobodni kraljevski gradovi u Ugarskoj i Slavoniji. Mediteranski grad razvijenog srednjeg vijeka na zapadu: komune, aristokratske republike (Italija, Dalmacija/Hrvatska). Grad i okolina. Mali europski gradovi. Europske metropole.

Kompetencije: Studenti će se upoznati s bitnim obilježjima srednjovjekovnih gradskih društava i s različitim tipovima gradova, kako na temelju njihova geografskog smještaja, tako i na temelju vremenskih razdoblja. Proučavanjem raznih tipova gradova naučit će uočavati odnos između društvenih struktura i prostornog oblikovanja. Proučavanjem izvora (statuta, privilegija) upoznat će se s relativnom vrijednosti normativnih izvora. Posebno će se obraditi interakcija između gradskih i seoskih društava, čime će studenti upoznati razloge pojave i razvoja/gašenja srednjovjekovnih gradova. Proučavanje razvoja srednjovjekovne urbanizacije omogućava razumijevanje praćenja nastavka tog procesa u kasnijim razdobljima. Studenti će također dobiti i osnovne obavijesti o metodama istraživanja u nekim drugim strukama (arheologiji, geografiji).

Način rada: Nastava će se odvijati kroz uvodna predavanja i seminarski rad. Na seminarima će studenti kao zadaću dobiti redovito čitanje sekundarne literature, te obradu jednog ili više izvora na hrvatskom jeziku (u skladu s mogućnostima studenata i na nekom stranom jeziku, odnosno na latinskom).

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Završna ocjena donositi će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na seminaru 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh na ispitu se javno oglašava, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

Obvezatna literatura: Izradit će se čitanka s najnovijom literaturom i izvorima za seminarski rad.

Dopunska literatura: Dogovara se prema afinitetima i jezičnim kompetencijama pojedinog studenta.

Predmet: Srednjovjekovno seljaštvo

ECTS-bodovi: 4

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (8., ljetni)

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblici provođenja nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: nema

Sadržaj: Postanak i razvoj sloja srednjovjekovnog seljaštva. Promjene na selu u razvijenom srednjem vijeku. Priroda i okoliš, krčenje i naseljavanje. Kuće i imanje. Odjeća, prehrana i rad u razvijenom srednjem vijeku. Poljoprivredna oruđa, uporaba zemlje i razvoj poljoprivrede. Seljački rad i posjed. Susjedstvo i seoska zajednica. Seoska obitelj i srodstvo. Društveno raslojavanje seoskog stanovništva. Odnosi na vlastelinstvu i pravo. Ovisnost na vlastelinstvu. Seljačka sloboda i neovisne seljačke zajednice. Pobune i otpor. Seljaci i kriza u poljoprivredi kasnog srednjeg vijeka. Hrvatska ranosrednjovjekovna seoska općina. Stvaranje vlastelinstava. Hrvatska seoska društva u razvijenom i kasnom srednjem vijeku. Agrarni odnosi u kasnom srednjem vijeku. Feudalna renta. Počeci specijalizacije u poljoprivrednoj proizvodnji. Položaj hrvatskog seljaka na isteku srednjeg vijeka.

Kompetencije: Objašnjenje nastanka i razvoja društvenog sloja seljaštva u srednjem vijeku, komparativno na hrvatskom i europskim primjerima. Uočavanje zajedničkih obilježja, ali i različitosti hrvatskog i europskog seljaštva. Određivanje vremena i uvjeta za nastanak seljaštva kao relativno homogenog društvenog sloja. Omogućavanje primjene stečenog znanja na analizu daljnjeg

povijesnog razvoja europskog i hrvatskog seljaštva. Viši stupanj osposobljenosti za razumijevanje ostalih sastavnica razvoja europskih i hrvatskih društava tijekom srednjeg i ranog novog vijeka. Uočavanje i razumijevanje prežitaka srednjovjekovnog seljačkog načina života i sustava vrijednosti u našoj suvremenosti.

Način rada: Nastava će se odvijati kroz nekoliko uvodnih predavanja i seminarski rad. Na seminarima će studenti kao zadaću dobiti redovito čitanje sekundarne literature, te obradu jednog ili više izvora na engleskom ili hrvatskom jeziku (u skladu s mogućnostima studenata i na latinskom).

Način polaganja ispita i provjere znanja: Završna ocjena donosit će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na nastavi 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh na ispitu se javno oglašava, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

Obvezatna literatura:

Werner Rösener, *Peasants in the Middle Ages*, Polity Press-Blackwell Publishers Ltd, Cambridge-Oxford 1996, str. 3-316.

Tomislav Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje*, Školska knjiga, Zagreb 1997, str. 198-200, 212-213, 218, 410-411.

Tomislav Raukar, *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja*, FF press, Zagreb 2002, str. 5-25, 51-53.

Tomislav Raukar, *Dalmatinski grad i selo u kasnom srednjem vijeku*, *Jugoslavenski istorijski časopis* 1-2, 1974, str. 41-50.

Josip Adamček, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*, JAZU-Sveučilište u Zagrebu-Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest-Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1980, str. 51-161, 190-225.

Dopunska literatura:

András Kubinyi, "Bäuerlicher Alltag im spätmittelalterlichen Ungarn" u: *König und Volk im spätmittelalterlichen Ungarn*, Verlag Tibor Schäfer, Herne 1999, str. 265-289.

Internet Medieval Sourcebook na web-stranici

www.fordham.edu/halsall/sbook1j.html#Rural%20Life

Predmet: Kršćanstvo u srednjem vijeku I
--

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (8.)

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

ECTS-bodovi: 4

Oblik nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: nema

Opis predmeta: Studenti će se upoznati s razvojem kršćanstva u razdoblju kasne antike i ranoga srednjeg vijeka kroz upoznavanje odabranih tema i problema s ciljem razumijevanja osnovnih procesa, te usvajanja terminologije kao nužnih preduvjeta za razumijevanje srednjovjekovne civilizacije. Smještanje kršćanstva kao povijesnoga fenomena u kulturni i intelektualni kontekst kasnoantičke civilizacije Sredozemlja, te njegova uloga u nastanku srednjovjekovne Europe obraditi će se kroz nekoliko osnovnih tema:

1. Počeci kršćanstva (židovki korijeni, helenistički utjecaji, formiranje biblijskog kanona, antička filozofija i patristika, začeci specifično kršćanskoga svjetonazora).

2. Uklapanje u kulturu kasnoga Rimskog carstva (kršćanstvo kao državna religija, crkvena geografija, počeci historiografije, Crkva kao baštinik Carstva)

3. Oblici kršćanstva (unutarnje podjele i odnos prema drugima, počeci monaštva, liturgija, hagiografija i kult svetaca)
4. Kristijanizacija novih naroda (uloga biskupa i nekadašnje rimske aristokracije u kristijanizaciji, samostanski život i očuvanje klasične kulture, misionarska aktivnost)
5. Univerzalizacija i podjele oko 1000. godine (karolinška renesansa i razvoj liturgije, novi crkveni redovi i dovršenje evangelizacije, ustanovljenje kršćanske Europe)

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Iako koncipiran kronološki, predmet će kroz događajnu razinu povijesti studentima približiti bitne karakteristike i pojave povijesnoga kršćanstva prvenstveno kroz upoznavanje njegovog svjetonazora, klasičnih korijena i oslonca na tradiciju, te promijena u novim povijesnim okolnostima. Osobit naglasak biti će stavljen na razumijevanje i usvajanje terminologije kao preduvjeta razumijevanja misaonog svijeta srednjovjekovlja. Rad u seminaru pratiti će slijed izlaganja na predavanjima, a zamišljen je kao kritičko čitanje odabranih izvora i recentnih znanstvenih radova utjecajnih autora.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Završna ocjena donositi će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na seminaru 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh studenata na ispitu i konačna ocjena javno će se oglašavati. Na kraju svakoga semestra provesti će se evaluacija uspješnosti rada predavača od strane studenata u obliku anonimne pisane ankete.

Obvezatna literatura: Skripta-izbor odabranih tekstova, (u pripremi)

Dopunska literatura:

Hubert Jedin, *Velika povijest Crkve I i II*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1972.

Jacques Marcier, *Povijest Vatikana*, Zagreb: Barbat 2001.

Franjo Šanjek, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata, Srednji vijek*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1988.

Predmet: Srednjovjekovni latinski jezik II

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (8., ljetni)

ECTS-bodovi: 3

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: položen Srednjovjekovni latinski jezik I

Ispit: pismeni i usmeni

Opis predmeta: Srednjovjekovni latinski jezik II podrazumjeva teoretsko upoznavanje i praktično svladavanje latinskoga jezika kojim su pisani srednjovjekovni izvori za hrvatsku povijest od XII. Do XV. stoljeća. Jezik je to diplomatskih, narativnih i pravnih spisa. Kroz čitanje, prevodenje i analizu izabranih najvažnijih dokumenata stječe se vještina razumijevanja i korištenja tih povijesnih vrela. Osnovne teme: diplomatska građa: javne i privatne isprave (loca credibilia, notarijat); narativna vrela; statuti

Popis literature potrebne za polaganje ispita: U pripremi su skripta i udžbenik.

MANTELLO, F. A. C. – RIGG, A. G., *Medieval Latin. An Introduction and Bibliographical Guide*, Washington²1999.

Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Sabrao i uredio T. SMIČIKLAS, izd. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, sv. II-XVIII, Zagreb 1904-1990. (izbor tekstova)

Toma Arhiđakon, *Historia Salonitana. Povijest salonitanskih i splitskih prosvećenika* - Thomae Archidiaconi, *Historia Salonitanorum atque Spalatinorum pontificum.* Predgovor, latinski tekst, kritički aparat i prijevod na hrvatski jezik Olga PERIĆ. Povijesni komentar Mirjana MATIJEVIĆ SOKOL. Studija *Toma Arhiđakon i njegovo djelo* Radoslav KATIČIĆ, Književnik krug, Split 2003. (izbor poglavlja)

Priručnici:

Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae, sv. I-II, Zagreb 1973-1978.

[DU CANGE, Charles du Fresne](#), *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, Graz 1954. (anastatsko izdanje)

BARTAL, Antonius, *Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae*, In aedibus B. G. Teubneri, Lipsiae-Budapestini 1901.

BELLOSZTENECZ, Joannis, *Gazophylacium seu Latino-Illyricorum onomatum aerarium*, Typis Joannis Baptistae Weitz, Zagrabiae 1740. (reprint: 1972. i 1998.)

Predmet: Latinska paleografija

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (8., ljetni)

ECTS-bodovi: 3

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja i vježbi

Uvjeti: položen Srednjovjekovni latinski I

Ispit: pismeni i usmeni

Opis predmeta:

U okviru ovoga predmeta obrađuje se povijest i razvoj latinskoga pisma odnosno latinska paleografija čije poznavanje predstavlja temelj za izučavanje srednjovjekovlja općenito, pa tako i hrvatskoga. U okviru predmeta obrađuju se osnovni pojmovi, naglasak je na samom svladavanju praktičnih vještina što podrazumijeva rad na povijesnim vrelima. Uvod. Pojam, cilj i metoda latinske paleografije. Postanak i razvoj latinske paleografije, osobito u Hrvata. Materija rukopisa, oblik rukopisa. Razvoj latinskog pisma. Klasifikacija i opća periodizacija latinskog pisma. Pisma rimskog razdoblja. Srednjovjekovna pisma. Kratice. Beneventana. Karolina. Gotica. Humanistika.

Popis literature potrebne za polaganje ispita:

STIPIŠIĆ, Jakov, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi: latinska paleografija, opća diplomatika, kronologija, rječnik kratica*, izd. Školska knjiga, Zagreb ³1991. (ili izdanja: iz 1972. i ²1985.)

ŠANJEK, Franjo, *Osnove latinske paleografije hrvatskog srednjovjekovlja*, izd. Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

NOVAK, Viktor, *Latinska paleografija*, Univerzitet u Beogradu, izd. Naučna knjiga, Beograd 1952. (ili druga izdanja 1966., 1980., 1987., 1991.)

NOVAK, Viktor, *Scriptura Beneventana s osobitim obzirom na tip dalmatinske beneventane. Paleografijaska studija*, izd. Tisak Tipografije d.d., Zagreb 1920.

CAPPELLI, Adriano, *Lexicon abbreviatarum. Dizionario di abbreviature latine ed italiane. Usate nelle carte e codici specialmente del medio-evo riprodotte con oltre 14000 segni incisi: con l'aggiunta di uno studio sulla brachigrafia medioevale, un prontuario di Sigle Epigrafiche, l'antica*

numerazione romana ed arabica ed i segni indicanti monete, pesi, misure, etc., izd. Ulrico Hoepli, Milano 1996. (pretpisak izdanja iz 1929. g.)

Predmet: Urbana povijest II

Jezik: Hrvatski/engleski

Trajanje: jedan semestar (8.)

ECTS: 4

Status: Obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: Nema

Sadržaj: Urbana povijest sagledat će se u ovom kolegiju kroz nekoliko fenomena karakterističnih za razna europska urbana društva: sveti prostori u gradu (crkve, samostani, groblja), memorija i grad (liturgija, spomenici, kronike), odnos privatnog i javnog (utjecaj vlasništva na oblikovanje prostora), javna vlast i javnost (načini političkog djelovanja), gradska jezgra i periferija (odnos društvenih i gospodarskih struktura na oblikovanje i funkcioniranje grada), društveni sukobi u gradu. Proučavanjem tih pojava na komparativnim primjerima hrvatskih i europskih gradova, pokazat će se bitna obilježja europskog urbanog razvoja

Kompetencije: Studenti će upoznati razne fenomene bitne za oblikovanje gradskih društava, te će naučiti procjenjivati njihov utjecaj na razvoj gradova. Posebna pažnja posvetit će se kartografiji. Studenti će se također upoznati s nekim pristupima istraživanju bitnima ne samo za srednji vijek (memorija, odnos privatnog i javnog). Analizirajući pisane izvore (kronike, notarijat, statute), studenti će se upoznati s načinima postupanja s tom vrstom građe.

Način rada: Nastava će se odvijati kroz uvodna predavanja i seminarski rad. Na seminarima će studenti kao zadaću dobiti redovito čitanje sekundarne literature, te obradu jednog ili više izvora na hrvatskom jeziku (u skladu s mogućnostima studenata i na nekom stranom jeziku, odnosno na latinskom).

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Završna ocjena donositi će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na seminaru 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh na ispitu se javno oglašava, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

Obvezatna literatura: Za potrebe ovog kolegija bit će napravljena čitanka s najnovijom literaturom, a isto tako i čitanka s izvorima.

Dopunska literatura: dogovara se prema afinitetima pojedinog studenta

Predmet: Kršćanstvo u srednjem vijeku II

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (9.)

ECTS-bodovi: 4

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: Nema

Opis predmeta: Zamišljen kao nastavak predmeta *Kršćanstvo u srednjem vijeku I*, ovaj će predmet obrađivati specifično kršćanske elemente srednjovjekovne kulture kroz odabrane teme. Studenti će se upoznati s fenomenima karakterističnima za kršćanstvo u razvijenome srednjem vijeku, te njihovom ulogom u formiranju društva i mentaliteta. Pristup je u ovome semestru manje kronološki, a više tematski. Teme: Biblija u srednjem vijeku (kanon, prijevodi, rasprostranjenost, utjecaj na umjetnost (ikonografija), književnost (motivi) i intelektualni život); Liturgija (povijest, razvoj i osnovni oblici, terminologija i vrste rukopisa); Teologija i sakramenti (razvoj dogme, crkveni sabori, skolastička filozofija i teologija, pastoraln praksa); Kanonsko pravo; Kultovi svetaca (hagiografija kao književni žanr, mjesto štovanja svetaca u liturgiji, društvenim odnosima i svakodnevnome životu, živi sveci i mistici); Crkveni redovi (stari redovi, samostanski život, reforme, prosjački redovi); Odnos prema drugima (kršćani «heretici i shizmatici», Židovi, Muslimani)

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Predmet će kroz obradu pojedinih tema studentima približiti bitne karakteristike srednjovjekovnog kršćanstva prvenstveno kroz upoznavanje njegovog svjetonazora, institucija, načina života i praksi. Osobit naglasak ponovo će biti stavljen na razumijevanje i usvajanje terminologije kao preduvjeta razumijevanja misaonog svijeta srednjovjekovlja. Rad u seminaru pratit će slijed izlaganja na predavanjima kroz čitanje ključnih izvora (npr. redovnička pravila, odluke koncila, hagiografske legende i sl.)

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Završna ocjena donositi će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (izrada kratke bibliografije na zadanu temu 10%, aktivnost na seminaru 20%, kratko izlaganje 20%) te na temelju ocjene iz testa znanja (50%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh studenata na ispitu i konačna ocjena javno će se oglasavati. Na kraju svakoga semestra provesti će se evaluacija uspješnosti rada predavača od strane studenata u obliku anonimne pisane ankete.

Obvezatna literatura:

Skripta-izbor odabranih tekstova, (u pripremi)

Dopunska literatura:

Hubert Jedin, *Velika povijest Crkve II, III/1 I III/2*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1971.-1993.

Jacques Marcier, *Povijest Vatikana*, Zagreb: Barbat 2001.

Franjo Šanjek, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata, Srednji vijek*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost 1988.

Predmet: Pomoćne povijesne znanosti III
--

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (9., zimski)

ECTS-bodovi: 3

Status: obvezatni za usmjerenje, izborni za ostale studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja i seminara

Uvjeti: položene Pomoćne povijesne znanosti I i II

Ispit: pismeni i usmeni

Opis predmeta: Ovaj predmet obuhvaća tradicionalne pomoćne povijesne znanosti (osim latinske paleografije koja se predaje zasebno) odnosno one koje su neophodne istraživaču srednjovjekovne povijesti jer omogućavaju svladavanje temeljnih vještina za samostalno znanstveno istraživanje, zatim tehnička znanja i postupke, osobito za rad na srednjovjekovnoj izvornoj građi. Epigrafija: naglasak je na hrvatskoj srednjovjekovnoj, ranoj i kasnoj latinskoj epigrafičkoj baštini, ali s osvrtom na najvažnije spomenike pisane i drugim srednjovjekovnim pismima (glagoljicom i ćirilicom). Diplomatika: definicija i povijesni pregled s posebnim obzirom na Hrvatsku. Karakteristike isprave: unutrašnje i vanjske; sudionici isprave; javna isprava; privatna isprava; formulari; tradicija isprave; falsifikati. Egdotika diplomatskih izvora: pravila o izdavanju arhivskoga gradiva. Kronologija: osnovni dijelovi datuma; načini datiranja; svetkovine, ere, stilovi; praktična upotreba kronoloških pomagala (uskrsne tablice i dr.). Heraldika: definicija i osnovni pojmovi te povijesni pregled. Genealogija: osnovni pojmovi. Sfragistika (sigilografija): uvod s povijesnim pregledom, osnovni pojmovi.

Popis literature potrebne za polaganje ispita:

DELONGA, Vedrana, *Latinski epigrafički spomenici u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj*, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika - Split, Split 1996.

FUČIĆ, Branko, *Glagojski natpisi*, Djela JAZU (knjiga 57), izd. Jugoslavenska akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1982.

ZELIĆ-BUČAN, Benedikta, *Bosančica ili hrvatska ćirilica u Srednjoj Dalmaciji*, Državni arhiv u Splitu, Split 2000.

STIPIŠIĆ, Jakov, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi: latinska paleografija, opća diplomatika, kronologija, rječnik kratica*, izd. Školska knjiga, Zagreb ³1991. (ili izdanja: iz 1972. i ²1985.)

ANTOLJAK, Stjepan, *Pomoćne istorijske nauke*, [Biblioteka časopisa «Naša prošlost» - knjiga III.], izd. Istorijski arhiv kraljevo, Kraljevo 1971.

NAGY, Josip, Diplomatika (I. Postanak i razvoj diplomatike, II. Izprave, III. Diplomatika kod Hrvata), u: *Hrvatska Enciklopedija – Encyclopaedia Croatica*, sv. V., izd. Hrvatski izdavački bibliografski zavod, Zagreb 1945., str. 58-65.

CAPPELLI, Adriano, *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo. Dal principio dell' Èra Cristiana ai giorni nostri. Tavole cronologico – sincrone e quadri sinottici per verificare le date storiche*, (seconda edizione interamente rifatta ed ampliata), [Manuali Hoepli], izd. Ulrico Hoepli, Milano 1930. (ristampa anastatica 1952.)

GROTEFEND, Hermann, *Taschenbuch der Zeitrechnung des Deutschen Mittelalters und der Neuzeit*, izd. Hahnsche Buchhandlung, Hannover 1960., 1991.

ZMAJIĆ, Bartol, *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija, rječnik heraldičkog nazivlja*, izd. Golden marketing, Zagreb 1996.

GULIN, Ante, *Hrvatska crkvena srednjovjekovna sfragistika*, izd. Golden marketing, Zagreb 1998.

ISTRAŽIVAČKO USMJERENJE

Modul Ranonovovjekovna povijest

(Europske regije i hrvatska povijest u ranome novom vijeku, cca. 1450.-1800.: habsburška, mletačka i osmanska imperijalna baština u komparativnoj perspektivi)

Voditelj modula: prof. dr. Drago Roksandić

Opis modula

Nastava na ovom modulu istraživačkog usmjerenja izvodi se na hrvatskom jeziku, ali je moguća i na drugim jezicima, ovisno o potrebama studija i napose o potrebama studenata. Uvjeti za upis modula jesu završen preddipomski studij iz društvenih i humanističkih znanosti i funkcionalno znanje najmanje jednog stranog jezika. Studij traje četiri semestra, od sedmog do desetog ili dvije akademske godine, četvrtu i petu. Predmeti i kolegiji studija su obvezatni i izborni, u skladu s nastavnim planom i programom. Nastava se izvodi u obliku predavanja, seminara i praktikuma, s tim što se o obliku nastave na svakom predmetu zasebno odlučuje.

Ovaj modul obrazuje studente za znanstvenoistraživačko bavljenje ranonovovjekovnim europskim civilizacijskim i kulturnim baštinama koje izravno korespondiraju s hrvatskom u istoj epohi, odnosno, u kojima hrvatska baština povijesno na bilo koji način i u bilo kom obliku participira. Pritom je težište na analizi fenomena, struktura i procesa raznovrsnih prožimanja imperijalnih baština - primarno, habsburške, mletačke i osmanske - s regionalnim i lokalnim baštinama kao konstitutivnim odrednicama hrvatske povijesti ranoga novog vijeka. Težište je studija na komparativnohistorijskoj i interkulturnoj perspektivi istraživanja studijskih problematika. Distinktivnim disciplinarnim pristupima osigurava se višeslojni i multiperspektivni, a potom i multi- i interdisciplinarni uvod u studijsku problematiku. U kombinaciji s nastavničkim usmjerenjem ovaj modul osposobljava studente za znanstvenoistraživački pristup povijesnoj problematici i implementaciju spoznaja u nastavnoj praksi (osobito u nastavi zavičajne povijesti), kao i za djelovanje u okviru lokalne zajednice.

Predavanja na svakom predmetu osiguravaju nužan uvid u temeljnu disciplinarnu problematiku u suvremenoj historiografiji, kao i najvažnije disciplinarnе spoznaje, uključujući i recentne, u istraživanjima navedenih istraživačkih baština. U tome je najvažnija odgovornost nastavnika, ali će se velik dio studijskih sadržaja realizirati u interaktivnim formama nastave, napose u seminarima i praktikumima. Od studenata se očekuje optimalan doprinos razvitku dijaloške situacije u nastavi, stalno razvijanje znanja i umijeća pisane komunikacije i napose, znanja i umijeća rada s izvornim gradivom i literaturom potrebnima za uspješan završetak studija, odnosno, uspješno oblikovanje magisterija.

Svi seminarski radovi i svi radovi u praktikumima izvodit će se pod mentorstvom nastavnika-specijalista, dakle, ne nužno onoga koji nastavu izvodi. Još jasnije: Ako je nastavnik-izvođač nastave na jednom od ovih predmeta stručnjak za mletačku povijest, on bi bio mentor za venecijanističke studentske radove, dok bi za habsburgističke i osmanističke mentori bili drugi nastavnici ili vanjski suradnici, t.j., oni koji su specijalisti u pojedinim strukama. Velik dio rada bit će orijentiran na arhive, knjižnice, muzeje i terensku praksu.

Uspješan studij na ovome modulu pretpostavlja dobro funkcionalno poznavanje najmanje dva jezika izvora za hrvatsku povijest ranoga novog vijeka kao i njima primjerenih pomoćnih povijesnih znanosti. Na modulu se organizira praktikume za rad s izvorima pisanim hrvatskim, latinskim, talijanskim, njemačkim, mađarskim i turskim jezikom. Studenti biraju dva jezika, s tim što će izvore na jednom jeziku raditi dva semestra, a potom i izvore na drugom jeziku sljedeća dva semestra. Studenti koji kombiniraju znanstveno i nastavno usmjerenja biraju samo jedan jezik i

slušaju ovu nastavu samo dva semestra. Ukoliko to bude bilo potrebno - zbog studentskih zahtjeva - takvu nastavu će se organizirati i za druge jezike. Ovu nastavu će biti moguće realizirati i na odsjecima gdje se ona matično izvodi, ako se to bude radilo na način prilagođen potrebama studija na ovom modulu.

S pretpostavkom da će studenti teme svojih magistarskih radova definirati najkasnije do kraja sedmog semestra, najkasnije do tada će imati i svoje mentore koji će, barem u načelu, biti odgovorni za sve radove studenata u seminarima i praktikumima do kraja desetog semestra. U tom je smislu sustavan mentorski rad jedna od najvažnijih pretpostavki uspjeha ovako zamišljene specijalizacije. Dakle, temeljna je pretpostavka ove koncepcije usmjerenja da će svi seminari i radovi u praktikumima na neposredan ili posredan način biti povezani s temom magistarskog rada.

Studenti upisuju Magistarsku radionicu I u sedmom semestru, a Magistarsku radionicu II u desetom semestru. Radionice djeluju kao praktikumi. U prvoj radionici težište rada je na razvijanju znanja i umijeća u vezi s formuliranjem teme magisterija, artikuliranjem istraživačke problematike magisterija, identifikacijom izvornog gradiva i literature te formulacijom sinopsisa, napose preliminarnog sadržaja rada, potom na ovladavanju metodama i tehnikama rada s gradivom i literaturom. U drugoj radionici, u desetom semestru, težište rada je na problemima teorijske konceptualizacije, kompozicije magisterija i interpretacije te, na kraju, jezika i stila.

U ovom modulu neće se polagati ispiti iz nastave predmeta "Izvori za ranonovovjekovnu povijest" i "Magistarska radionica", ali će za dobivanje bodova studenti morati udovoljiti propisanim praktičnim obvezama, redovito povezanima s poslovima na izradi magistarskog rada.

Nastavnici i asistenti: prof. dr. Drago Roksandić, prof. dr. Nenad Močanin, prof. dr. Nikša Stančić, dr. Nataša Štefanec, dr. Zrinka Blažević, mr. Kornelija Jurin-Starčević, Hrvoje Petrić, Marko Šarić, Kornelija Milković

ISTRAŽIVAČKO USMJERENJE

Modul Ranonovovjekovna povijest Europske regije i hrvatska povijest u ranome novom vijeku, cca. 1450.-1800.: habsburška, mletačka i osmanska imperijalna baština u komparativnoj perspektivi

7	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
	Izvori za ranonovovjekovnu povijest I	30	5
	Magistarska radionica I	15+15	5
	Ekohistorija	15+15	5
	Ekonomska historija	15+15	5
	Historijska demografija	15+15	5
	Izborni predmet (puna izbornost)	-	5
	UKUPNO 7. SEMESTAR		30
8	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
	Izvori za ranonovovjekovnu povijest II	30	5
	Socijalna historija: raslojavanja i hijerarhije	15+15	5
	Socijalna historija: pravne ustanove i prakse	15+15	5
	Vjerska povijest	15+15	5
	Vojna i vojnokrajiška povijest	15+15	5
	Izborni predmet (puna izbornost)	-	5
	UKUPNO OSMI SEMESTAR		30
9	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
	Izvori za ranonovovjekovnu povijest III	30	5
	Historijska antropologija	15+15	5
	Kulturna povijest	15+15	5
	Politička povijest	15+15	5
	Habsburška Monarhija: imperijalna baština	15+15	5
	Izborni predmet (puna izbornost)	-	5
	UKUPNO DEVETI SEMESTAR		30
10	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
	Izvori za ranonovovjekovnu povijest IV	30	5
	Mletačka Republika: imperijalna baština	15+15	5
	Osmansko Carstvo: imperijalna baština	15+15	5
	Historijska imagologija	15+15	5
	Magistarska radionica II	15+15	10
	UKUPNO DESETI SEMESTAR		30

USMJERENJE

Europske regije i hrvatska povijest u ranome novom vijeku, cca. 1450.-1800.: habsburška, mletačka i osmanska imperijalna baština u komparativnoj perspektivi

OPISI PREDMETA

Izvori za ranonovovjekovnu povijest I-IV

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni u četiri semestra za znanstveno i u dva semestra za nastavničko-znanstveno usmjerenje, izborni za preddiplomski i diplomski studij drugih usmjerenja

Oblik nastave: 2 sata praktikuma tjedno

Sadržaj: Cilj rada u ovom praktikumu je usavršavanje funkcionalnog znanja izabranog jezika izvora za hrvatsku povijest ranoga novog vijeka. To uključuje rad predavača i studenta na jednom odabranom, sadržajno zahtjevnijem izvoru tijekom čitava semestra. Pritom će se uvijek baviti i praktično ovladavanje pomoćnim povijesnim znanostima, na prvom mjestu s paleografijom te umijeće korištenja metoda i tehnika drugih pomoćnih povijesnih znanosti nužnih u radu s izvorima. Nastavu iz pojedinog jezika izvodit će najbolji dostupni stručnjaci-sveučilišni nastavnici iz Hrvatske i/ili inozemstva.

Oblici provođenja nastave: Praktični rad na odabranom izvoru, s težištem na funkcionalnom ovladavanju jezikom izvora te praktična primjena znanja iz paleografije i drugih pomoćnih povijesnih znanosti u radu s izvorom. Za rad u nastavi bit će osiguran izvor s izborom referentnih tekstova iz literature iz pomoćnih povijesnih znanosti.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj predmeta je razviti umijeće kritičkog korištenja izvora za hrvatsku povijest ranoga novog vijeka na temelju funkcionalnog poznavanja jednoga ili dva jezika za koje se nastavu redovito organizira (hrvatski /latinica, glagoljica i ćirilica/, latinski, talijanski, njemački, mađarski i turski).

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Kvaliteta i uspješnost izvedbe ovoga predmeta pratit će se anonimnom studentskom anketom, redovitom mentorskom ili ko-mentorskom evaluacijom praktičnih spoznaja sa studentima te na druge načine.

ECTS-bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje 30 sati nastave donosi 1 bod, izvršavanje nastavnih obveza 2 boda, samostalni praktični rezultati 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Ispit nije predviđen. Dobijanje kredita osigurava se izvršavanjem nastavnih obveza te udovoljavanjem individualnim obvezama.

Popis ispitne literature: Ovisno o potrebama rada s izvorima na izabranom jeziku.

Popis dopunske literature: Ovisno o potrebama rada s izvorima na izabranom jeziku.

Magistarska radionica I-II

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni uz znanstveno usmjerenje

Oblik nastave: 2 sata u praktikumu tjedno

Sadržaj: Studenti upisuju Magistarsku radionicu I u sedmom semestru, a Magistarsku radionicu II u desetom semestru. U prvoj radionici, u sedmom semestru, težište rada je na razvijanju znanja i umijeća u vezi s formuliranjem teme magisterija, artikuliranjem istraživačke problematike magisterija, identifikacijom izvornog gradiva i literature te formulacijom sinopsisa, napose preliminarnog sadržaja rada, potom na ovladavanju metodama i tehnikama rada s gradivom i literaturom. U drugoj radionici, u desetom semestru, težište rada je na problemima teorijske konceptualizacije magisterija, njegove kompozicije, interpretacije problematike te, na kraju, jezika i stila magisterija. Voditelj obje radionice je voditelj istraživačkog usmjerenja, ali u radu obje radionice - pored studenata – prema dogovoru na početku akademske godine sudjeluju i drugi predmetni nastavnici na istraživačkom usmjerenju i suradnici u nastavi na pojedinim predmetima.

Oblici provođenja nastave: Rad će najvećim dijelom biti rasprava o praktičnim problemima rada na pisanju magisterija studenata upisanih u Radionicu, komentirano prakticiranje stečenih spoznaja u radu na pojedinim magisterijima te kritička rasprava o silabusima i izabranim fragmentima studentskih magistarskih radova.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj predmeta je razviti kritički smisao studenata za rad na finalnom formuliranju teksta magisterija.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Kvaliteta i uspješnost izvedbe ovoga predmeta pratit će se anonimnom studentskom anketom, mentorskom i/ili ko-mentorskom evaluacijom stečenih spoznaja zajedno sa studentima te na druge načine.

ECTS-bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje 30 sati nastave donosi 1 bod, individualno izvršavanje nastavnih obveza 2 boda, individualni doprinosi kolektivnim rezultatima rada Magistarske radionice 2 boda. Ostalih 10 bodova za rad.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Ispit nije predviđen. Dobijanje kredita osigurava se izvršavanjem redovitih nastavnih obveza te udovoljavanjem individualnim obvezama.

Popis ispitne literature: Ovisno o potrebama rada s upisanom generacijom studenata.

Popis dopunske literature: Ovisno o potrebama rada s upisanom generacijom studenata.

Ekohistorija

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sata predavanja i 1 sat seminara/praktikuma na tjedan

Sadržaj: Uz općeniti uvod u ekohistoriju i povijest europskog okoliša, ovaj predmet propituje temeljnu problematiku povijesti hrvatskog okoliša ranog novovjekovlja u regionalnim europskim kontekstima (poglavito Habsburške Monarhije, Osmanskog Carstva i Mletačke Republike te njihovog odnosa prema okolišu). Uvodni dio predmeta čini rasprava o pitanjima konceptualne naravi hrvatskog okoliša u regionalnim europskim kontekstima. Problemski dio predmeta sadržava teme o doživljajima okoliša u ranome novome vijeku, «pokoravanju prirode», gospodarima i posjednicima prirode, oslobađanju od prirodnih sila, krajoliku kao izvoru osjećaja, povratku prirodi, okolišu i društvenim pokretima, promjenama prirodnih (klima, tlo, vode itd.), bioloških (vegetacija, šuma, mikroorganizmi, epidemije itd.) i ljudskih čimbenika, o općenitom djelovanju čovjeka na okoliš u ranome novom vijeku, o utjecaju depopulacijskih i kolonizacijskih procesa na okoliš, o razvoju habitata i agrarnih struktura itd. Rasprava o ovim temama sadržava problematiku rada s izvorima i literaturom, obavijesti o najvažnijim historiografskim problemima te terenski rad.

Oblici provođenja nastave: Nastava bi trebala biti organizirana kroz problemska predavanja, rad u sklopu seminara (pisanje kratkih studentskih eseja, tjedna čitanja s analizom), praktikum (praktični rad na prilagođenim izvorima, vježbanje umijeća postavljanja istraživačkog pitanja, vježbanje pisanja stručnog rada) te terenski rad. Za rad u nastavi bit će osigurana čitanka.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj predmeta je razviti kritički smisao u studenata za razumijevanje i objašnjenje temeljnih procesa, struktura i fenomena povijesti hrvatskog okoliša ranoga novog vijeka u njihovim europskim regionalnim kontekstima, napose imperijalnim (Habsburška Monarhija, Mletačka Republika, Osmansko Carstvo). Jedan od ciljeva predmeta je razvijanje svijesti kod studenata o potrebi razumijevanja okoliša, njegove zaštite i održivog razvoja.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Kvaliteta i uspješnost izvedbe ovoga predmeta prati se anonimnom studentskom anketom, mentorskim ili ko-mentorskim radom sa studentima u pisanju diplomskog rada na predmetu srodne teme te na druge načine. Na problemskim predavanjima će se pratiti svi studentski doprinosi nastavi, a svaki pojedinačni doprinos će se uzimati u obzir pri donošenju konačne ocjene. U radu seminara/praktikuma pratiti će se studentski rad s izvorima i literaturom, izradom problemskih bibliografija te izradbe seminarskog odnosno praktičnog rada.

ECTS-bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje 30 sati nastave donosi 1 bod, izvršavanje nastavnih obveza (kratki eseji, prezentacije, analize izvora, bibliografije, izrada bazi podataka) 2 boda, pismeni ispit 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Na kraju nastave predviđena je pismena provjera znanja (40%), a u konačnu ocjenu (60 %) ulaze i individualni studentski doprinosi u problemskoj nastavi te u radu seminara/praktikuma.

Popis ispitne literature

Delort, Robert – Walter, François, Povijest europskog okoliša, Zagreb 2003., str. 53-77, 99-201.

Rogić, Veljko, Regionalna geografija Jugoslavije, Historijsko-geografski razvoj, knj. 1, Zagreb 1990., str. 105-156; **Roksandić, Drago, Mimica, Ivan, Štefanec, Nataša, Glunčić-Bužančić, Vinka,** Triplex Confinium (1500-1800): Ekohistorija, Split/Zagreb 2003., 65-99, 125-153, 227-249, 279-286, 377-394, 403-410.

Popis dopunske literature

Altić, Mirela, Povijesna kartografija, Samobor 2003., str. 177-301; **Blanc, André,** Zapadna Hrvatska, Zagreb 1997., str. 83-327; **Braudel, Fernand,** Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II., knj. 1, Zagreb 1997., str. 25-92; **Crkvenčić, Ivan,** Prigorje planinskog niza Ivančice, Zagreb 1958., str. 35-72; **Kaser, Karl,** Slobodan seljak i vojnik, Zagreb 1997., knj. 1, str. 55-247.

Mendras, Henri, Seljačka društva, Zagreb 1986, str. 27-155; **Roksandić, Drago,** Triplex Confinium ili o granicama i regijama hrvatske povijesti 1500-1800., Zagreb 2003., str. 3-23, 53-114.

Ekonomska historija

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za studente usmjerenja i izborni za studente preddiplomskog i diplomskog studija

Oblik nastave: 1 sata predavanja i 1 sat seminara/praktikuma na tjedan

Sadržaj: Uz općeniti uvod u ekonomsku historiju, ovaj premet propituje temeljnu problematiku hrvatske ekonomske historije ranog novovjekovlja u regionalnim europskim kontekstima, poglavito Habsburške Monarhije, Osmanskog Carstva i Mletačke Republike tj. usporedbu imperijalnih gospodarskih sustava. Uvodni dio predmeta čini rasprava o pitanjima konceptualne naravi gospodarstva hrvatskih zemalja u regionalnim europskim kontekstima. Problemski dio predmeta

sadržava teme o historiji rada, prehrani, stanovanju, izvorima energije, tehničkim revolucijama i zastojima, plemenitim metalima, novcu i cijenama, o mjerama, instrumentima razmjene, strukturi gospodarstva, merkantilizmu, fiziokratizmu, agrarnim odnosima, seljačkim bunama, urbarijalnim regulacijama, komercijalnim institucijama, procesima (proto)urbanizacije, seljačkim privredama itd. Rasprava o ovim temama sadržava problematiku rada s izvorima i literaturom, obavijesti o najvažnijim historiografskim problemima te terenski rad.

Oblici provođenja nastave: Nastava će biti organizirana u obliku problemskih predavanja, rad u sklopu seminara (pisanje kratkih studentskih eseja, tjedna čitanja s analizom), praktikum (praktični rad na prilagođenim izvorima, vježbanje umijeća postavljanja istraživačkog pitanja, vježbanje pisanja stručnog rada) te terenskog rada. Za rad u nastavi biti će osigurana čitanka.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj predmeta je razviti kritički smisao u studenata za razumijevanje i objašnjenje temeljnih procesa, struktura i fenomena ekonomske historije hrvatskih zemalja ranoga novog vijeka u njihovim europskim regionalnim kontekstima, napose imperijalnim (Habsburška Monarhija, Mletačka Republika, Osmansko Carstvo). Jedan od ciljeva predmeta je razvijanje svijesti studenata o radnoj kulturi i kulturi privređivanja.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Kvaliteta i uspješnost izvedbe ovoga predmeta prati se anonimnom studentskom anketom na kraju semestra, mentorskim ili komentorskim radom sa studentima u pisanju diplomskog rada na predmetu srodne teme te na druge načine. Na problemskim predavanjima će se pratiti svi studentski doprinosi nastavi, a svaki pojedinačni doprinos će se uzimati u obzir pri donošenju konačne ocjene. U radu seminara/praktikuma pratiti će se studentski rad s izvorima i literaturom, izradbom problemskih bibliografija te izradba seminarskog odnosno praktičnog rada.

ECTS-bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje 30 sati nastave donosi 1 bod, izvršavanje nastavnih obveza (kratki eseji, prezentacije, analize izvora, bibliografije, izrada bazi podataka) 3 boda, pismeni ispit 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Na kraju nastave predviđena je pismena provjera znanja (40%), a u konačnu ocjenu (60 %) ulaze i individualni studentski doprinosi u problemskoj nastavi te u radu seminara/praktikuma.

Popis ispitne literature

Braudel, Fernand, Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II., Zagreb 1997., sv. 1, str. 446-481; **Gross**, Mirjana (ur.), Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. stoljeća do početka 20. stoljeća, Zagreb 1981., str. 15-39, 59-80, 103-151; **Karaman**, Igor, Privredni život banske Hrvatske od 1700. do 1850., Zagreb 1989., str. 5-15; **Kulischer**, Josef, Opća ekonomska povijest, knj. 2, Zagreb 1957., str. 45-65, 134-157, 311-369; **Močanin**, Nenad, Turska Hrvatska, Zagreb 1999., str. 117-151; **Stulli**, Bernard, Dubrovačka Republika, Enciklopedija Jugoslavije, knj. 3, Zagreb 1984., str. 621-637;

Popis dopunske literature

Bićanić, Rudolf, Doba manufakture u Hrvatskoj i Slavoniji, Zagreb 1951., str. 6-162; **Braudel**, Fernand, Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV. do XVIII stoljeća. Zagreb 1992., knj. 1, str. 479-611, knj. 2, str. 18-117, knj. 3, str. 100-154; **Chaunu**, Pierre, Civilizacija klasične Evrope, Beograd 1977, str. 160-355; **Horvat**, Rudolf, Povijest trgovine obrta i industrije u Hrvatskoj, Zagreb 1994; **Močanin**, Nenad, Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine, Slav. Brod 2001; **Petrović**, Nikola, Plovidba i privreda srednjeg Podunavlja, Beograd 1978., str. 47-356; **Roksandić**, Drago, Vojna Hrvatska: La Croatie militaire, Zagreb 1988, knj. 1, str. 11-95.

Vinaver, Vuk, Pregled istorije novca u jugoslovenskim zemljama (XVI-XVIII. vek), Beograd 1970. (ćir.)

Historijska demografija

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za studente usmjerenja i izborni za studente preddiplomskog i diplomskog studija

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat praktikuma tjedno

Sadržaj: Osim kraćeg uvoda o nastanku i razvoju historijske demografije te predmetu i metodama istraživanja, a sukladno recentnim istraživačkim orijentacijama navedene znanstvenopovijesne discipline, u središtu interesa ovog predmeta bit će čimbenici demografskog razvoja i strukture stanovništva hrvatskog ranonovovjekovnog prostora u europskim regionalnim kontekstima (habsburškom, mletačkom i osmanskim). Težište će napose biti na propitivanju dinamičkog utjecaja prirodnog kretanja (nataliteta i mortaliteta) i prostorne pokretljivosti stanovništva (migracija) na sociodemografske, etnodemografske i konfesionalnodemografske procese u ranom novovjekovlju. Pritom će se pozornost posvetiti uzrocima raspadanja regionalne sociodemografske strukture, imperijalnim sučeljavanjima, ratovima i epidemijama kao regulacijskim faktorima depopulacijskih procesa, repopulacijskim mjerama, kontinuitetima / diskontinuitetima naseljenosti, općim smjerovima migracija, rekonstrukciji dobno-spolne, etničke i vjerske strukture stanovništva te strukture obitelji (prosječna veličina obitelji, ženidbena dob, obiteljske grane...). Rasprava o navedenoj problematici podrazumijeva i rad s različitim vrstama povijesnih vrela koja pružaju relevantne podatke za rekonstrukciju demografske slike stanovništva.

Oblici provođenja nastave: Nastava će biti organizirana u obliku problemskih predavanja i praktikum. Budući da je predmet izrazito istraživački usmjeren, glavni oblik nastave bit će praktični rad s ranonovovjekovnim izvorima pogodnima za povijesnodemografsku analizu (predstatistički i protostatistički popisi, primjerice porezni i vojni popisi, popisi vlastelinstava, matične knjige), kao i s drugim relevantnim izvorima (narativna vrela, vizitacijska izvješća...). U nastavi će se koristiti i građa objavljena na internetu. Ovakav rad zahtijeva računalnu obradu izvora, izradbu seminarskih radova, kratkih power-point prezentacija, specijalnih baza podataka, kartografiranje itd.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Svrha je predmeta razviti u studenata kritički smisao za produbljeno razumijevanje temeljnih procesa i pojava ranoga novovjekovlja koji su utjecali na tijek demografskog kretanja i strukturu stanovništva hrvatskih prostora u europskim regionalnim kontekstima. Cilj praktikumske nastave usmjeren je na razvijanje sposobnosti samostalnog rada s ranonovovjekovnim povijesnodemografskim izvorima, kao i sposobnosti interpretacije, konceptualizacije te adekvatne usmene i pismene prezentacije.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Nastavnik će tijekom semestra kontinuirano pratiti i zasebno vrednovati svaki tip pojedinačnog studentskog doprinosa, kako na predavanjima, tako i na praktikumu. Uspješnost nastavnikove izvedbe provjeravat će se anonimnom anketom koju će ispunjavati studenti na kraju semestra.

ECTS-bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje i izvršavanje nastavnih obveza donosi 3 boda te pismeni ispit 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Od studenata se očekuje redovito pohađanje nastave i aktivno sudjelovanje u svim oblicima nastavnog rada. Na kraju semestra predviđen je pismeni ispit. Konačna ocjena temeljit će se na evaluaciji individualnog rada (60%) te na rezultatima pismenog ispita (40%).

Popis ispitne literature

Bertoša, Miroslav. «Matične knjige – arhivsko vrelo o demografskim previranjima predindustrijske Europe», Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci, 41/42, 1999/2000, 315-352; **Krivošić**, Stjepan. «Izvori za historijsku demografiju: djelomični brojevi i poimenični popisi stanovništva», Arhivski vjesnik, 36, 1993, 159-170; **Kula**, Witold. «Povijesna demografija. Demografija kao pomoćna povijesna

znanost». *Acta historico-oeconomica Iugoslaviae*, vol. 8, Zagreb, 1981, 17-79; **Stipetić**, Vladimir i **Vekarić**, Nenad. *Povijesna demografija Hrvatske*. Zagreb-Dubrovnik, 2004, 9-31; **Wertheimer Baletić**, Alica. *Stanovništvo i razvoj*. Zagreb, 1999, 195-379.

Popis dopunske literature

Bertoša, Slaven. *Život i smrt u Puli*. Pazin, 2002; **Friganović**, Mladen. *Demogeografija. Stanovništvo svijeta*. Zagreb, 1990; **Grandits**, Hannes & **Kaser**, Karl. *Familie und Gesellschaft in der Habsburgischen Militärgrenze: Lika und Krbava zu Beginn des 18. Jahrhunderts*, **Roksandić**, Drago (ed). *Microhistory of the Triplex Confinium*, Budapest, 1998., 27-68; **Hammel**, Eugen A. «Vrednovanje slavonskog popisa stanovništva iz 1698. godine». *Etnološka tribina*, 19, 1996, 109-150; **Kaser**, Karl. *Popis Like i Krbave 1712. godine*. Zagreb, 2003; **Krivošić**, Stjepan. *Zagreb i njegovo stanovništvo od najstarijih vremena do sredine XIX. stoljeća*. Zagreb, 1981; **Krivošić**, Stjepan. *Stanovništvo Dubrovnika*. Dubrovnik, 1990; **Krivošić**, Stjepan. «Promjene u kretanju godišnjeg broja vjenčanja kao znak pojave oskudice hrane i gladi u Hrvatskoj tijekom XVIII. stoljeća», *Rad HAZU*, knj. 30, 1991, 17-58; **Krivošić**, Stjepan. *Stanovništvo i demografske prilike u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u XVIII. i u prvoj polovici XIX. stoljeća*. Varaždin, 1991; **Močanin**, Nenad. *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*. Slavonski Brod, 2001; **Vekarić**, Nenad. *Vrijeme ženidbe i ritam poroda (Dubrovnik i njegova okolica od 17. do 19. stoljeća)*. Zagreb-Dubrovnik, 2000; **Willigan**, J. Dennis i Lynch, Katherine. *Sources and Methode of Historical Demography*, New York, 1982. NB: Ostala dopunska literatura bit će objavljena na web stranicama Odsjeka za povijest.

Socijalna historija: raslojavanja i hijerarhije

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno

Sadržaj: Predmet se bavi hrvatskom novovjekovnom socijalnom poviješću u njezinu regionalnom kontekstu. Budući da je prostor hrvatskih zemalja u tom razdoblju obuhvaćen trima imperijima: Habsburška Monarhija, Mletačka Republika i Osmansko Carstvo, razmatrajući segmentarnu strukturu ranonovovjekovnih društava (plemstvo, građanstvo, seljaštvo, državni dužnosnici, vojnici te socijalni habitus svake od navedenih grupa osvijetljen u sučeljavanju s društvom kao cjelinom) razmatrat će se i njihova uvjetovanost državnim okvirom kojem pripadaju kroz mogućnosti dinamike društvenih prijelaza – društvene propusnosti prema «gore» i prema «dolje», društveni sukobi i krize te marginalne društvene skupine i društva tradicionalnoga tipa. Pristup je primarno komparativistički da bi se naglasile sličnosti/razlike društava (naglasak je na njihovu pluralitetu) u njihovu međusobnu sučeljavanju kao i višeslojni značaj društvenih struktura hrvatskoga ranonovovjekovlja.

Oblici provođenja nastave: Nastava bi se temeljila na problemski usmjerenim predavanjima s aktivnim sudjelovanjem studenata. U nastavi bi se koristila čitanka s izabranim tekstovima za raspravu (historiografski tekstovi, izvori). Cilj pripreme čitanki je omogućiti studentima kontinuirano učenje tijekom semestra i aktivno sudjelovanje u raspravama. Problematika kojom se bave predavanja nadopunjava se temama u okviru seminara čiji izbor ovisi o osobnim istraživačkim sklonostima studenata. U obveze studenata ulazi pisanje i usmeno izlaganje seminarskoga rada.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Namjera predmeta je predočiti slojevitu društvenu stvarnost hrvatskoga ranonovovjekovlja i upozoriti na pluralitet društava u

okvirima triju različitih imperija kao i na njihovu segmentiranost. Težište bi također bilo na osposobljavanju studenata za samostalan rad s povijesnim izvorima.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Tijekom nastave konstantno će se vrednovati rad studenata na temelju njihova sudjelovanja u raspravama i pismenih radova (seminara). Na kraju semestra među studentima će biti provedena anketa o uspješnosti nastave.

ECTS – bodovi: 5. Uspjeh na pismenom ispitu (test znanja) na kraju semestra nosi 1 bod, seminarski rad 2 boda i aktivno sudjelovanje u nastavi 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Na kraju semestra polaže se pismeni ispit (test znanja), a konačna ocjena je prosjek ocjena dobivenih na pismenom ispitu, za seminarski rad i ocjene za sudjelovanje u nastavi.

Popis ispitne literature

Haralambos, M. –Holborn, M. Sociologija. Teme i perspektive. Zagreb, 2002, 33-38, 588-589, 590-594, 601-604, 635-639; **Inaldžik, H.** Osmansko Carstvo. Klasično doba 1300-1600. Zagreb, 2002, 65-149; **Proccaci, G.** Povijest Talijana. Zagreb, 1996, 65-179; **Zöllner, E. – Schüssel, T.** Povijest Austrije. Zagreb, 1997, 136-219.

Popis dopunske literature

Bourdieu, P. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste. Cambridge, 1984; **Elias, N.** O procesu civilizacije. Zagreb, 1996; **Faroqhi, S. – Quataert, D. – Pamuk, S.** An Economic and Social History of the Ottoman Empire, 1300-1914, 1600-1914. Cambridge University Press. 1997; **Faroqhi, S.** Subjects of the Sultan: Culture and Daily Life in the Ottoman Empire. 2000; **Foucault, M.** Nadzor i kazna: rađanje zatvora. Zagreb, 1994; **Kamen, H.** Early Modern European Society. London – New York, 2001.

Klaić, N. Društvena previranja i bune u Hrvatskoj u XVI. i XVII. stoljeću. Beograd, 1976; **Mandras, H.** Seljačka društva. Zagreb, 1986; **Močanin, N.** Turska Hrvatska. Hrvati pod vlašću Osmanskog Carstva do 1791. godine. Preispitivanja. Zagreb, 1999; **Roksandić, D.** Vojna Hrvatska. La Croatie militaire. Sv. I-II. Zagreb, 1988; **Weber, M.** Privreda i društvo. Sv. I-II. Beograd, 1976. NB: Popis ostale dopunske literature biti će dostupan na web-stranici Odsjeka za povijest.

Socijalna historija: pravne ustanove i prakse

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za studente usmjerenja i izborni za studente preddiplomskog i diplomskog studija

Oblik nastave: 1 sata predavanja i 1 sat seminara/praktikuma na tjedan

Ispit: pismeni

Sadržaj: Predmet je osmišljen kao pokušaj da se teorijski osmisli i objasni odnos pravnih poredaka kao otvorenih i dinamičnih sustava i krajnje složene i iznijansirane ranonovovjekovne društvene stvarnosti na područjima Mletačke Republike, Osmanskog Carstva i Habsburške Monarhije. U tom smislu studenti će biti upoznati s najvažnijim aspektima ranonovovjekovne društvene povijesti (strukture i promjene) u korelaciji s pripadajućim normativnim poretcima (mletačka statutarna prava, osmanski pravni korpus, habsburška staleško-privilegijalna prava). Posebna pažnja bit će posvećena sljedećim problemima: porijeklo i razvoj pravnih sustava u Mletačkoj Republici, Osmanskom Carstvu i Habsburškoj Monarhiji; društveni izvori pravnih normi; izvori prava; pravne prakse; imperijalna sučeljavanja i ratovi kao regulacijski faktori društvenog razvoja; vojnokrajiški sustavi; problemi upravljanja i staleških samouprava; predracionalno pravo; stara i nova shvaćanja o državi i društvu na Zapadu; carske reforme, etatizacija i refeudalizacija u Habsburškoj Monarhiji; razvoj državnih magistratura i dugotrajnost medijevalnih struktura «grada-države» u Mletačkoj Republici; kriza društvenog poretka i zloporabe prava u Osmanskom Carstvu.

Oblici provođenja nastave: Problemska predavanja, seminarski rad, power-point prezentacije, rad na objavljenim i neobjavljenim izvorima, izrada problemskih bibliografija. U nastavi će se koristiti i čitanka koja će sadržavati tekstove konceptualno-teorijske naravi i relevantne izvore.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještine): Upoznavanje studenata s najvažnijim pitanjima odnosa i međuovisnosti pravnih i društvenih sustava na prostorima triju ranonovovjekovnih imperijalnih sila: Mletačke Republike, Osmanskog Carstva i Habsburške Monarhije. Razvijanje sposobnosti znanstvenopovijesnog promišljanja i razumijevanja temeljnih sociohistorijskih i historijsko-pravnih procesa, fenomena i struktura.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe nastave: Nastavnik će kontinuirano pratiti i vrednovati rad i zalaganje svakog pojedinog studenta kako na predavanjima tako i na seminaru odnosno praktikumu. Kvaliteta i uspješnost nastave provjeravat će se primjenom anonimnih studentskih anketa.

ECTS bodovi: 5. Aktivno sudjelovanje u nastavi te izvršavanje radnih obveza na seminaru i praktikumu donosi 3 boda, pismeni ispit donosi 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Predviđen je pismeni ispit u formi testa znanja. Konačna ocjena temeljit će se na ocjeni pojedinačnih dopirnosa u nastavi (60%) i na ocjeni iz testa znanja (40%).

Popis ispitne literature

Beuc, Ivan. Povijest institucija državne vlasti Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Zagreb, 1985., 159-230; **Diehl**, Charles. Mletačka republika. Zagreb, 2005. (u tisku), odabrana poglavlja; **Durđev**, Branislav. «Osmansko feudalno uređenje (timarski sistem).» Enciklopedija Jugoslavije. 4., Zagreb, 1986., 133-137; **Grafenauer**, Bogo. «Raspad feudalizma u habsburškim zemljama od XV. do XIX. stoljeća.» Enciklopedija Jugoslavije. 4., Zagreb, 1986., 137-140; **Gurvitch**, Georges. «Problemi sociologije prava.» **Gurvitch**, Georges. (ur.). Sociologija. II., Zagreb, 1966. 185-219; **Inalcik**, Halil. Osmansko carstvo. Klasično doba 1300.-1600. Zagreb, 2002., 65-204; **Noël**, Jean-François. Sveto Rimsko carstvo. Zagreb, 1998., 61-75.

Popis dopunske literature

Begović, Mehmed. «Tragovi našeg srednjovekovnog prava u turskim pravnim spomenicima.» Istorijski časopis. 3, Beograd, 1951.-1952., 67-84. (ćir.); **Begović**, Mehmed. «Pravo u islamu.» Prilozi za orijentalnu filologiju. 24/1974., Sarajevo, 1976., 141-152; **Buzov**, Snježana. «Vlasi i osmanlijski izvori.» Povijesni prilozi. 11, Zagreb, 1992., 41-60; **Katičić**, Natko. More i vlast obalne države; historijski razvoj. Zagreb, 1953., 60-154; **Krkljuš**, Ljubomirka. Pravna istorija srpskog naroda. Novi Sad, 2002. (ćir.), (odabrana poglavlja); NB: Ostala dopunska literatura bit će objaljena na web stranicama Odsjeka za povijest.

Vjerska povijest

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat praktikuma tjedno

Sadržaj: Ovaj kolegij propituje temeljnu problematiku vjerske povijesti hrvatskoga ranog novovjekovlja u regionalnim europskim kontekstima. Uvodni dio kolegija čini rasprava o pitanjima konceptualne naravi o europskoj i hrvatskoj vjerskoj povijesti s težištem na teorijskim, metodskim i istraživačkim inovacijama u socijalno, kulturno i antropološki orijentiranoj vjerskoj povijesti. Težište rada na predavanjima i u praktikumu će biti na problemima konfesionalizacije i interkonfesionalizma na imperijalnim i vjerskim višegranječima (Habsburška Monarhija, Mletačka

Republika, Osmansko Carstvo, odnosno, kršćanstvo, islam i židovstvo) te «vjerskih obnova» u sučeljenim konfesionalnim zajednicama. Posebna pozornost ukazat će se problematici «predziđa», konceptima vjerskih ratova, vjerskih isključivosti, ali i pojava i obrazaca vjerske «represivne tolerancije», vjerskih sinkretizama, integralizama itd. U praktičnom dijelu rad će se temeljiti na upoznavanju s izabranim izvorima za vjersku povijest različite konfesionalne, imperijalne, statusne i kulturološke provenijencije. Na predavanjima i u praktikumu redovito će se otvarati pitanja komparativnohistorijske i interkulturene problematizacije.

Oblici provođenja nastave: Problemska predavanja s interaktivnom komunikacijom profesor-studenti, rad s izvorima i izradba kratkih power-point prezentacija; izradba problemskih bibliografija (uključujući izvore s interneta), uvježbavanje umijeća postavljanja istraživačkog pitanja i kritičkog vrednovanja izvora za vjersku povijest.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj je razviti u studenata kritički smisao za komparativnohistorijsko i interkultureno razumijevanje i objašnjenje temeljnih procesa, struktura i fenomena hrvatske vjerske povijesti ranoga novog vijeka u njihovim distinktivnim europskim regionalnim konfesionalnim i imperijalnim kontekstima.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Kada je riječ o studentima na problemskim predavanjima, pratit će se svi njihovi pojedinačni doprinosi nastavi (sudjelovanje u raspravama, rad s izvorima, izradba kratkih power-point prezentacija), s tim što će svaki pojedinačni doprinos biti ocjenjivan i uzimat će se u obzir pri donošenju konačne ocjene. U praktikumima će biti vrednovani umijeće rada s objavljenim izvorima i literaturom te izradbe problemskih bibliografija (uključujući izvore s interneta). Kada je o nastavniku riječ, na kraju semestra će se provoditi ankete i među studentima na predavanjima i među onima upisanima u seminar.

ECTS-bodovi: Uspjeh na pismenom ispitu (test znanja) na kraju semestra nosi 2 boda, rad u okviru seminara 2 boda i aktivno sudjelovanje u nastavi 1 bod.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Ispit, u formi testa znanja, provodit će se na kraju nastave te ocjenjivati, a završna ocjena će biti izvedena na temelju ocjene pojedinačnih doprinosa u nastavi (ukupno 60%) i na temelju ocjene iz testa znanja (40%).

Popis ispitne literature

Džaja, Srećko. Konfesionalnost i nacionalnost Bosne i Hercegovine. Predemancipacijski period 1463-1804. Sarajevo, 1992; **Mercier**, Jacques. Povijest Vatikana. Zagreb, 2001., str. 212-257; O islamizaciji o osmansko doba: Prilozi za orijentalnu filologiju. br. 41, Sarajevo, 1992; **Roksandić**, Drago. Etnos, konfesija, tolerancija. Zagreb, 2004., str. 55-66, 187-196, 219-266; **Šanjek**, Franjo. Kršćanstvo na hrvatskom prostoru: Pregled religiozne povijesti Hrvata (7.-20. st.). Zagreb, 1996², str. 291-398; **Ware**, Timothy. Pravoslavna Crkva. Zagreb, 2005. (odabrani dijelovi, u tisku)

Popis dopunske literature

Čaušević, Ekrem (ur.). Autobiografija Osman-age temišvarskog. Zagreb, 2004; **Delimo**, Žan /Delumeau, Jean/. Katolicizam između Lutera i Voltera. Novi Sad – Cetinje, 1993; **Džait**, Hišam. Evropa i islam. Sarajevo, 1989²; **Faroqhi**, Suraiya. Approaching Ottoman History. An Introduction to the Sources. Cambridge University Press, 1999; **Goffman**, Daniel. The Ottoman Empire and Early Modern Europe. Cambridge University Press, 2002; **Mirković**, Mirko. Pravni položaj i karakter Srpske crkve pod turskom vlašću (1459-1766). Beograd, 1965. (ćir.); **Mustafić**, Ifet; **Hadži Jovanović**, Olivera; **Ikić**, Niko; **Papo**, Eliezer. Glosar religijskih pojmova. Sarajevo, 1999; **Inaldžik**, Halil. Osmansko Carstvo. Klasično doba 1300-1600. Zagreb, 2002; **Šćibović**, Refik. Uvod u opštu geografiju religije. Niš – Novi Sad – Beograd, 1995; **Weber**, Max. Sociologija religije. Zagreb, 2000.

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar

Status: obvezatni za studente usmjerenja i izborni za studente preddiplomskog i diplomskog studija

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat praktikuma na tjedan

Sadržaj: Uvod u problematiku najvažnijih aspekata europske i hrvatske ranonovovjekovne vojne povijesti. Kritički pristup i analiza koncepta vojne revolucije u kontekstu nastanka i funkcioniranja vojnih krajina kao obrambeno-napadačkih sustava nastalih u srazu kršćanskih kraljevstava jugoistočne i srednje Europe i Mletačke Republike s Osmanskim Carstvom. Problematski okviri: prvo, u ovom prostoru višestoljetnog kontinuiranog imperijalnoga vojnog sučeljavanja samo se u nekim aspektima slijedilo europske ranonovovjekovne vojne inovacije, dok se u brojnijima izrazito zaostajalo. Drugo, za razliku od intraeuropskih ratova, u hrvatskom i susjednim graničnim prostorima sukobi različitog intenziteta nisu prestajali stoljećima te su se u njima razvile posebna ratna subkultura i krajiški mentalitet. Treće, epohalno trajanje vojnokrajiških sustava na imperijalnoj tromeđi uvjetovalo je gospodarstvo ovih prostora ("ratna privreda"), a u 18. stoljeću i zaostajanje u protomodernizacijskim procesima. Četvrto, vojne krajine su na sve tri imperijalne strane razvijane od 15. stoljeća, no za razliku od mletačkih, osmanskih, španjolskih, ugarskih, poljskih i drugih vojnih krajina u Europi samo je na habsburškoj strani do sredine 18. stoljeća Vojna krajina postupno teritorijalizirana kao specifičan vojnoadministrativni sustav na području Hrvatsko-slavonskog Kraljevstva, militariziran sredinom 18. stoljeća i ukinut 1881. godine.

Oblici provođenja nastave: Uvodna problemska predavanja pratiti će praktikumski rad (kompjuterska obrada odabranih izvora, diskusije o tjedno pročitanim tekstovima i njihova primjena pri komentiranju izvora, grupni rad na rješavanju zadanih problema korištenjem interneta i literature).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Stručno usmjeravanje studenata kao potencijalnih istraživača ranonovovjekovne hrvatske povijesti u širim regionalnim, tj. imperijalnim kontekstima. Upućivanje studenata u temelje znanstvenog rada, odnosno, problemskog i analitičkog pristupa vojnoj i vojnokrajiškoj građi habsburške, mletačke i osmanske provenijencije. Produbljeno obrazovanje nastavnika povijesti, kojima će temeljna znanstveno-istraživačka znanja i vještine iz vojne i vojnokrajiške problematike koristiti pri razvijanju inovativnih oblika rada u nastavi i zavičajnom okružju.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Studenti će na kraju semestra vrednovati nastavnikov rad u anonimnoj anketi. Nastavnik će vrednovati studentski rad prateći izvršavanje tjednih zadataka, sudjelovanje u diskusijama te mentorskim ili ko-mentorskim radom sa studentima.

ECTS-bodovi: 5. Pohađanje nastave 1 bod, tjedna čitanja 1 bod, sudjelovanje u diskusijama 1 bod, obrada izvora 1 bod, ispit 1 bod.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Na kraju semestra bit će održan pismeni ispit. Ocjena pismenog ispita tvorit će 20 % ocjene, dok će se 80% ocjene temeljiti na evaluaciji raznih oblika studentske aktivnosti tijekom rada u semestru.

Popis ispitne literature

Ćubrilović, Vasa (ur.). Vojne krajine u jugoslavenskim zemljama u novom veku do Karlovačkog mira 1699. Zbornik radova sa naučnog skupa održanog 24. i 25. aprila 1986. Beograd, 1989. (odabrana poglavlja)

Popis dopunske literature

Black, Jeremy. A Military Revolution? Military Change and European Society 1550-1800. Houndmills-Basingstoke-Hampshire-London, 1991; **Finkel,** Caroline. The Administration of Warfare: the Ottoman Military Campaigns in Hungary, 1593-1606. Wien, 1988; **Kaser,** Karl. Slobodan seljak i vojnik. I - Rana krajiška društva, 1545-1754, II- Povojačeno društvo, 1754-1881. Sv. I-II. Zagreb, 1997; **Kroener,** Bernhard R. & **Pröve,** Ralf (Hrsg.). Krieg und Frieden. Militär und Gesellschaft in der Frühen Neuzeit. Paderborn-München-Wien-Zürich, 1996; **Kruhek,** Milan.

Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog Kraljevstva tijekom 16. stoljeća. Zagreb, 1995; **Močanin**, Nenad. Turska Hrvatska. Hrvati pod vlašću Osmanskog Carstva do 1791. godine. Preispitivanja. Zagreb, 1999; **Parker**, Geoffrey. The Military Revolution. Military Innovation and the Rise of the West, 1500-1800. Cambridge, 1992 (1988); **Pavličević**, Dragutin (ur.). Vojna Krajina. Povijesni pregled-historiografija-rasprave. Zagreb, 1984; **Roksandić**, Drago. Vojna Hrvatska. La Croatie militaire. Krajiško društvo u Francuskom Carstvu, 1809-1813. Vol. 1-2. Zagreb, 1988; **Simoniti**, Vasko. Vojaška organizacija na Slovenskem v 16. stoletju. Ljubljana, 1991.

Historijska antropologija

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno

Sadržaj: Sukladno dominantnim istraživačkim orijentacijama na području historijske antropologije u fokusu ovoga predmeta bit će ranonovovjekovna *conditio humana*, odnosno mnoštvenost ljudskih životnih iskustava (*Lebensformen* i *Lebenswelten*) konceptualiziranih kao socijalne i kulturalne varijable. Izuzev tradicionalnih tema kao što su svakodnevna životna praksa, navike, prehrana, odnos prema tijelu, rituali, ponašanja, oblici socijabilnosti, potrebe, svjetonazor, vjerovanja i sl., analizirat će se i procesi socijalizacije, kulturna konstrukcija roda, autoriteta i identiteta, te dispozicije socijalne, ekonomske, kulturne i rodne moći. Temeljna pretpostavka i polazište historijskoantropološke analize bit će koncept imperijalnog višegraničja kao zone transkulturacije i strukturalne determinante ranonovovjekovnog ljudskog iskustva.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj predmeta je upoznavanje, razumijevanje, kritička interpretacija i historijskoantropološka konceptualizacija modaliteta ranonovovjekovnih ljudskih iskustava i životne prakse te strukturno-funkcionalnih uvjeta ljudske opstojnosti u liminalnom kontekstu imperijalnih višegraničja. Pozornost će se posvetiti razvijanju kritičkih, analitičkih i interpretacijskih umijeća studenata s komparatističkih i inter/trans/kulturalističkih pretpostavki, umijeću problemske konceptualizacije te vještina usmenog i pismenog izražavanja.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja: Predviđen je kombinirani tip nastave u obliku kraćih uvodnih predavanja, grupnih diskusija i individualnih prezentacija. Za potrebe predmeta priredit će se i čitanka s izborom referentnih teorijskih i historiografskih tekstova te primarnih izvora. U nastavi će se koristiti i internetski resursi te izrađivati specijalne baze podataka.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Nastavnik će tijekom semestra kontinuirano pratiti i vrednovati svaki tip pojedinačnog studentskog doprinosa na osnovu čega će formirati zaključnu ocjenu. Uspješnost nastavnikove izvedbe provjeravat će se anonimnom studentskom anketom na kraju semestra.

ECTS bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje 30 sati nastave donosi 1 bod, izvršavanje nastavnih obveza (kratki eseji, prezentacije, analize izvora, bibliografije, izrada bazi podataka) 2 boda, priprema ispita 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Predviđen je pismeni ispit u formi problemskog eseja. Osnova za evaluaciju pojedinačnog studentskog doprinosa bit će individualni i grupni rad, aktivnost na satu (50%) te rezultati pismenog ispita (50%).

Popis ispitne literature

Burgière, André. "Historijska antropologija", Gordogan, 39-40 (1995.), str. 125-145; **Gerc**, Kliford (**Gertz**, Cliford). Tumačenje kultura, Beograd 1998., 9-118; **Gross**, Mirjana. "Susret historije i

antropologije". Narodna umjetnost 33/2 (1996.), 146-163; **Roksandić**, Drago. Triplex confinium, Zagreb 2003., 3-23.

Popis dopunske literature

Dinzelbacher, Peter. Europäische Mentalitätsgeschichte. Stuttgart, 1993; **Dressel**, Gert. Historijska antropologija (u tisku); **Van Dülmen**, Richard. Otkriće individuuma 1500-1800. (u tisku) NB: Iscrpniji popis na web stranici Odsjeka za povijest.

Kulturna povijest

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za studente usmjerenja i izborni za sve ostale studente preddiplomskog i diplomskog studija

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno

Sadržaj: U uvodnim će predavanjima ponajprije biti otvorena pitanja koncepcijske naravi: što je kulturna povijest, a osobito - što je kulturna povijest hrvatskoga ranonovovjekovlja u njezinim regionalnim i konfesionalnim kontekstima, vrednovat će se dotadašnji kulturnohistorijski obrasci i nove interpretacijske mogućnosti. Drugi dio predavanja bit će posvećen konkretnim povijesnim situacijama unutar tematskih krugova: kulturološka raslojavanja utemeljena na razlikama u socijalnom statusu; kulturološke razine opreka svjetovno-duhovno i elitno-pučko i njihova preslojavanja; kulturološke razlike/sličnosti i regionalna/konfesionalna pripadnost; (ne)uvjetovanost kulture njezinim imperijalnim okvirima – socijalno discipliniranje, obrazovanje, «susret» s državom na razini svakodnevnog i administrativnog (Habsburška Monarhija - Mletačka Republika - Osmansko Carstvo); kulturološki značaj mediteranskoga grada i grada u unutrašnjosti; usmena predaja; komunikacijske mogućnosti jezika i kulturni transfer; fenomen višejezičnosti društava – jezik kao sredstvo društvenoga uspona.

Oblici provođenja nastave: Nastava bi se temeljila na problemski usmjerenim predavanjima s aktivnim sudjelovanjem studenata. Sukladno osobnim istraživačkim sklonostima i znanju jezika, studentima bi bio omogućen izbor teme za rad u okviru seminara. Obveza studenata na seminaru je pisanje i usmeno izlaganje kraćih eseja o kulturološkim fenomenima obuhvaćenih predmetom te njihovu raspravu ili eseja s problematikom metodološke i teorijske naravi te analizu izvora za kulturnu povijest. U nastavi bi se koristila čitanka s izabranim tekstovima za raspravu (historiografski tekstovi, izvori).

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Naglasak je na pluralitetu kultura hrvatskoga novovjekovlja te potrebi da ih se razumijeva sa stanovišta njihovih višestrukih uvjetovanja: regionalnih, konfesionalnih, društvenih, imperijalnih te na opstojnosti modela jedinstvenosti različitog ili različitosti jedinstvenog. Studenti bi trebali naučiti raditi s povijesnim izvorima različite provenijencije.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Tijekom nastave konstantno će se vrednovati rad studenata na temelju njihova sudjelovanja u raspravama i pismenih radova (eseja). Na kraju semestra među studentima biti će provedena anketa o uspješnosti nastave.

ECTS – bodovi: 5. Uspjeh na pismenom ispitu (test znanja) na kraju semestra nosi 1 bod, rad u okviru seminara 2 boda i aktivno sudjelovanje u nastavi 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Osim aktivnoga sudjelovanja u nastavi od studenta se očekuje polaganje pismenoga ispita (test znanja) na kraju semestra i pisanje eseja. Konačnu ocjenu čini prosjek ocjena dobivenih iz pismenog ispita i eseja te ocjene dobivene za sudjelovanje u raspravama.

Popis ispitne literature

Burke, P. Junaci, nitkovi i lude. Zagreb, 1991. (str. 260); **Hunt**, L. Nova kulturna historija. Zagreb, 2001, 7-22, 214-240.

Popis dopunske literature

Bahtin, M. M. Stvaralaštvo Fransa i kultura srednjega veka i renesanse. Beograd, 1978; **Burckhardt**, J. Kultura renesanse u Italiji. Zagreb, 1953; **Džait**, H. Evropa i islam. Sarajevo, 1989; **Hocke**, G. R. Svijet kao labirint: manira i manija u evropskoj umjetnosti od 1520. do 1650. i u suvremenosti. Zagreb, 1991; **Elias**, N. O procesu civilizacije. Zagreb, 1996; **Laoust**, H. Raskoli u islamu. Zagreb, 1989; **Ling**, T. Istorija religije Istoka i Zapada. Beograd, 1990; **Loyola**, I de. Načela jezuita. Sveti Ignacije i Družba Isusova. Beograd, 1990; **Proccaci**, G. Povijest Talijana. Zagreb, 1996.

Roksandić, D. Srpska i hrvatska povijest i «nova historija». Stvarnost. Zagreb, 1991, 15-34, 35-49; **Roksandić**, D. Etnos, konfesija, tolerancija. Zagreb, 2004; **Todorova**, M. Imaginarni Balkan. Zemun, 1999. NB: Popis ostale dopunske literature biti će dostupan na web-stranici Odsjeka za povijest.

Politička povijest

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sata predavanja i 1 sata seminara tjedno

Sadržaj: Ovaj kolegij propituje temeljnu problematiku političke povijesti hrvatskoga ranog novovjekovlja u regionalnim europskim kontekstima. Uvodni dio kolegija čini rasprava o pitanjima konceptualne naravi o europskoj i hrvatskoj političkoj povijesti s težištem na teorijskim, metodskim i istraživačkim inovacijama u socijalno, kulturno i antropološki orijentiranoj političkoj povijesti. Težište rada na predavanjima i na seminaru će biti na fenomenima političkoga na imperijalnim višegraničjima (Habsburška Monarhija, Mletačka Republika, Osmansko Carstvo) te konstituiranja protomodernih političkih struktura, obrazaca i praksi u sučeljenim političkim zajednicama, odnosno, državama. Imajući na umu velike razlike u poimanju politike, sinkronijski i dijakronijski, a nerijetko i ništa manje unutar obzorja pojedinih imperijalnih sila, seminar će biti orijentiran prema «case-studies», s ciljem da se studenti podrobnije upoznaju s modalitetima političke legitimacije, simboličko-ideološkijskim te praktičnim aspektima fenomena političkoga na imperijalnim višegraničjima, uvijek vodeći računa o uspoređivanju fenomena hrvatske političke baštine s onima u «susjedstvima».

Oblici provođenja nastave: Problemska predavanja s interaktivnom komunikacijom profesor-studenti, rad s izvorima, pisanje kratkih eseja te izradba kratkih power-point prezentacija; izradba problemskih bibliografija (uključujući izvore s interneta), uvježbavanje umijeća postavljanja istraživačkog pitanja i problemske interpretacije fenomena političke povijesti.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj je razviti u studenata kritički smisao za komparativnohistorijsko i interkulturno razumijevanje i objašnjenje temeljnih procesa, struktura i fenomena hrvatske političke povijesti ranoga novog vijeka u njihovim distinktivnim europskim regionalnim kontekstima.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Kada je riječ o studentima na problemskim predavanjima, pratit će se svi njihovi pojedinačni doprinosi nastavi (sudjelovanje u raspravama, rad s izvorima, pisanje kratkih eseja, izradba kratkih power-point prezentacija), s tim što će svaki pojedinačni doprinos biti ocjenjivan i uzimat će se u obzir pri donošenju konačne ocjene. U seminarima će biti vrednovani umijeće rada s objavljenim izvorima i literaturom te

izradbe raznovrsnih seminarskih radova (uključujući izvore s interneta). Kada je o nastavniku riječ, na kraju semestra će se provoditi ankete i među studentima na predavanjima i među onima upisanima u seminar.

ECTS-bodovi: 5. Uspjeh na pismenom ispitu (test znanja) na kraju semestra nosi 2 boda, rad u okviru seminara 2 boda i aktivno sudjelovanje u nastavi 1 bod.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Ispit, u formi testa znanja, provodit će se na kraju nastave te ocjenjivati, a završna ocjena će biti izvedena na temelju ocjene pojedinačnih doprinosa u nastavi (ukupno 60%) i na temelju ocjene iz testa znanja (40%).

Popis ispitne literature

Diehl, Charles. Mletačka Republika. Zagreb, 2005. (u tisku); **Hanák**, Péter. Povijest Mađarske. Zagreb, 1995., str. 63-109; **Inaldžik**, Halil. Osmansko Carstvo. Klasično doba 1300-1600. Zagreb, 2002; **Noël**, Jean François. Sveto Rimsko Carstvo. Zagreb, 1998., str. 45-100; **Procacci**, Giuliano. Povijest Talijana. Zagreb, 1996., str. 65-181; **Zöllner**, Erich – **Schüssel**, Therese. Povijest Austrije. Zagreb, 1997., 101-219.

Popis dopunske literature

Burke, Peter. «History of Events and the Revival of the Narrative», u: Burke, Peter (ur.). New Perspectives on Historical Writing. The Pennsylvania State University Press, 1991., str. 233-248; **Ćirković**, Sima. The Serbs. Blackwell, 2004, 111-175; **Goffman**, Daniel. The Ottoman Empire and Early Modern Europe. Cambridge University Press, 2002; **Matuz**, Josef. Osmansko Carstvo. Zagreb, 1992., str. 37-129; **Roksandić**, Drago. Uvod u komparativnu historiju. Zagreb, 2004; **Štih**, Peter - **Simoniti**, Vasko. Slovenska povijest do prosvjetiteljstva. Zagreb, 2004; **Tuck**, Richard. «History of Political Thought», u: Burke, Peter (ur.). New Perspectives on Historical Writing. The Pennsylvania State University Press, 1991., str. 193-205; **Živković**, Dragoje. Istorija crnogorskog naroda. II., Cetinje, 1992., (ćir.).

Habsburška monarhija: imperijalna baština

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara na tjedan

Sadržaj: Studenti će u disciplinarnim kolegijima, koje će slušati u ovom usmjerenju steći brojna znanja iz povijesti Habsburške Monarhije. Na ovom predmetu te će spoznaje biti komparativno i interdisciplinarno interpretirane u relevantnim kontekstima. Predmet će problematizirati ranonovovjekovnu regionalnu povijest iz perspektive Habsburške Monarhije kao jedne od triju imperijalnih sila u ranonovovjekovnim pozicioniranjima na hrvatskom povijesnom, ali i širem europskom prostoru. Problematski okvir: hrvatski, kao uostalom i ugarski, povijesni prostor je na početku ranoga novog vijeka za Habsburgovce, dinastiju s primarnim pretenzijama u Svetom Rimskom Carstvu Njemačke Narodnosti, bio periferan i važan - prije svega - kao vojnoobrambeni pojas i tampon-zona spram Osmanlija. Do 18. stoljeća, s pomicanjem njihova interesa iz njemačkih zemalja, Habsburgovci su granična kraljevstva sve više integrirali u Habsburšku Monarhiju. Ovu integraciju olakšavala su razvojna zaostajanja istih kraljevstava, ponekad još od 15. stoljeća spram merkantilistički i dvorskoapsolutistički, a kasnije i prosvjetiteljskoapsolutistički, napose, fiziokratski, odnosno, kameralistički usmjerenih Habsburgovaca.

Oblici provođenja nastave: Kraća problemski usmjerena predavanja bit će praćena seminarskim radom (pisanje pola kartice prikaza zadanih tjednih materijala za čitanje, diskusija o pročitanoj, analiza konteksta, rasprava o stručnoj terminologiji). Predviđeno je korištenje interneta i stručnih

pomagala. Nastavnik će osigurati čitanku s relevantnim tekstovima kao podlogu za rasprave u seminaru. Tematika čitanke će se semestralno mijenjati.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Osposobljavanje studenata za sintetičko i komparativnohistorijsko mišljenje te razvijanje sposobnosti asimiliranja najvažnijih obavijesti i spoznaja, stečenih na disciplinarno usmjerenim predmetima, iz perspektive Habsburške Monarhije, kao jedne od najmoćnijih europskih sila. Usmjeravanje studenata, kao potencijalnih nastavnika i istraživača, za kritičko promišljanje povijesti Habsburške Monarhije iz perspektive njezinoga povijesnog iskustva. Razvijanje smisla za bolje razumijevanje habsburškog konteksta problema hrvatske povijesti ranoga novog vijeka.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Nastavnički rad studenti će moći ocijeniti na kraju svakog semestra anonimnom anketom. Nastavnik će vrednovati studentski rad u nastavi te u mentorskom ili ko-mentorskom radu sa studentima u pisanju radova na predmetu srodne teme.

ECTS-bodovi: 5. Pohadanje nastave 1 bod, tjedni prikazi pročitanog 2 boda, sudjelovanje u diskusiji 1 bod, ispit 1 bod.

Način polaganja ispita i provjere znanja: Pismeni ispit na kraju semestra tvorit će 20 % ocjene, dok će se 80% ocjene bazirati na evaluaciji raznih oblika studentske aktivnosti.

Popis ispitne literature

Hanáč, Péter. Povijest Mađarske. Zagreb, 1995, 63-109; **Noël**, Jean François. Sveto Rimsko Carstvo. Zagreb, 1998, 45-100, 149-194; **Roksandić**, Drago. Triplex Confinium ili o granicama i regijama hrvatske povijesti 1500-1800. Zagreb, 2003, 1-23; **Zöllner**, Erich – **Schüssel**, Therese. Povijest Austrije. Zagreb, 1997, 136-219.

Popis dopunske literature

Duindam, Jeroen. "The Courts of the Austrian Habsburgs, c. 1500-1750." u **Adamson**, John (ur.). The Princely Courts of Europe. Ritual, Politics and Culture Under the Ancien Regime, 1500-1750. Seven Dials, Cassell & Co. London, 2000 (1999), 165-188; **Evans**, R.J.W. (ed.). Crown, Church and Estates. Central European Politics in the Sixteenth and Seventeenth Centuries. London, 1991; **Evans**, R.J.W. The Making of the Habsburg Monarchy. Oxford University Press, Oxford 1979 (Njemačko izdanje: Das Werden der Habsburger Monarchie 1550-1700. Böhlau, Wien-Köln-Graz, 1986); **Ingrao**, Charles. The Habsburg Monarchy 1618-1815. Cambridge University Press, Cambridge, 1994. NB: Ostala dopunska literatura bit će objavljena na web stranicama Odsjeka za povijest.

Mletačka Republika: imperijalna baština

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara/praktikuma tjedno

Sadržaj: Proučavanje mletačke imperijalne baštine nužno je za poznavanje i razumijevanje temeljnih problema policentrično strukturirane ranonovovjekovne povijesti Mediterana i Jugoistočne Europe, kako u regionalnom tako i u nacionalnom kontekstu. Zbog toga će težište znanstvenonastavnog interesa biti podjedanko na središnjim strukturama vlasti i moći Mletačke Republike, kao i na strukturalnim osobitostima njene imperijalne periferije koju čine dvije osnovne cjeline: mletačko kopneno zaleđe (*Terraferma*) i mletački prekomorski posjedi (*Stato da Mar*). U formi multi- i transkulturalnih studija te primjenom komparativnohistorijske metode bit će obuhvaćena sljedeća problematika: odnosi Venecije i njenih posjeda u kontekstu

ranonovovjekovnog opadanja moći Mletačke Republike i prilagodbi novim političkim i ekonomskim okolnostima; civilizacijske i kulturološke interferencije u mletačkim periferijama; kontinuiteti i promjene sociodemografskih i etnokonzesionalnih struktura; imperijalna sučeljavanja i oscilacije u «istočnoj politici» Venecije; kulturno nasljeđe Venecije i njezin utjecaj na domicilne (grčke, albanske, «ilirske») kulture.

Oblici provođenja nastave: Problemska predavanja, seminarski rad, upoznavanje s osnovnim pravilima pisanja i kritike stručnog i znanstvenog članka (seminarskog rada), power-point prezentacije, rad na objavljenim i neobjavljenim izvorima, izrada problemskih bibliografija.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Upoznavanje studenata s recentnim spoznajama iz povijesnih istraživanja mletačke imperijalne baštine. Razvijanje sposobnosti znanstvenopovijesnog promišljanja i razumijevanja temeljnih problema hrvatske povijesti ranoga novog vijeka (fenomeni, strukture, procesi) uklapljenih u šire kontekste regionalne (mediteranske/balkanske) povijesti s težištem na imperijalnom nasljeđu Mletačke Republike.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe nastave: Nastavnik će kontinuirano pratiti i vrednovati rad i zalaganje svakog pojedinog studenta kako na predavanjima tako i na seminaru odnosno praktikumu. Kvaliteta i uspješnost nastave provjeravat će se primjenom anonimnih anketa koje će studenti ispunjavati krajem semestra.

ECTS-bodovi: 5. Aktivno sudjelovanje u nastavi te izvršavanje radnih obveza na seminaru i praktikumu donosi 3 boda, pismeni ispit donosi 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Predviđen je pismeni ispit u formi testa znanja. Konačna ocjena temeljit će se na ocjeni pojedinačnih doprinosa u nastavi (60%) i na ocjeni iz testa znanja (40%).

Popis ispitne literature

Braudel, Fernand. Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II. Zagreb, 1998., 18-117;

Braudel, Fernand. Vrijeme svijeta. Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV. do XVIII. stoljeća. Zagreb, 1992., 130-154; **Diehl**, Charles. Mletačka republika. Zagreb, 2005. (u tisku), odabrana poglavlja;

Proccaci, Giuliano. Povijest Talijana. Zagreb, 1996., 65-181;

Roksandić, Drago. «Dio I. Predmet, pristupi metode.» Triplex Confinium ili o granicama i regijama hrvatske povijesti 1500.-1800. Barbat, 2003., 1-50.

Popis dopunske literature

Bracewell, Catherine Wendy. Senjski uskoci. Piratstvo, razbojništvo i sveti rat na Jadranu u šesnaestom stoljeću. Zagreb, 1997; **Čoralić**, Lovorka. Venecija. Kraljica mora s lagunarnih sprudova. Povijest mletačke republike. Samobor, 2004., 49-159; **Stanojević**, Gligor. Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI.-XVIII. vijeka. Beograd, 1970. (ćir.); NB: Ostala dopunska literatura bit će objavljena na web stranicama Odsjeka za povijest.

Osmansko Carstvo: imperijalna baština

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za znanstveno i nastavničko-znanstveno usmjerenje i izborni za prediplomski i diplomski studij

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno

Sadržaj: Osnovni sadržajni okvir ovoga predmeta problematizirat će regionalnu europsku povijest iz perspektive Osmanskog Carstva kao imperijalne sile koja je imala presudni utjecaj na oblikovanje ranonovovjekovne povijesne stvarnosti. Stoga će ovaj predmet propitivati utjecaj osmanskog čimbenika na razvoj regionalnih sociogospodarskih, sociokulturnih i etnodemografskih struktura i procesa. Imajući u vidu da će studenti u disciplinarnim kolegijima, koje će na ovom

usmjerenju slušati u ranijim semestrima, već steći brojna znanja iz povijesti Osmanskog Carstva, na ovom će predmetu te spoznaje biti komparativno i interdisciplinarno interpretirane u kontekstu osmanske imperijalne periferije. Naglasak će se staviti na slijedeće, uže definirane problemske komplekse: provincijske strukture vlasti, specifičnosti upravnog i sociogospodarskog sustava, kontinuitete i diskontinuitete ruralne i urbane naseljenosti, migracijske tokove, etnokonfesionalne promjene, kulturno i civilizacijsko nasljeđe, regionalne interferencije i komunikacije s drugim imperijalnim silama (Mletačkom Republikom i Habsburškom Monarhijom).

Oblici provođenja nastave: Problemski usmjerena predavanja praćena seminarskim radom (izradba seminarskih radova, kraćih power-point prezentacija, tjedna čitanja, diskusije itd.)

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj je predmeta razviti u studenata smisao za produbljeno razumijevanje uloge osmanskog čimbenika u oblikovanju regionalnih europskih imperijalnih baština i identiteta. Također će se nastojati, uvidom u postignuća suvremene osmanistike, osposobiti studente za kritičko i komparativnohistorijsko promišljanje temeljnih problema hrvatske povijesti, uklopljenih u šire kontekste europske i osmanske povijesti.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Nastavnik će tijekom semestra kontinuirano pratiti i zasebno vrednovati svaki tip pojedinačnog studentskog doprinosa, kako na predavanjima tako i na seminaru (sudjelovanje u diskusijama, kvaliteta seminarskog rada, prezentacije itd.). Uspješnost nastavnikove izvedbe provjeravat će se anonimnom studentskom anketom na kraju semestra.

ECTS-bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje i izvršavanje nastavnih obveza donosi 3 boda te pismeni ispit 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Od studenata se očekuje redovito pohađanje nastave i aktivno sudjelovanje u svim oblicima nastavnog rada. Na kraju semestra predviđen je pismeni ispit esejističkog tipa. Konačna ocjena temeljit će se na evaluaciji individualnog rada (60%) te na rezultatima pismenog ispita (40%).

Popis ispitne literature

Inalcik, Halil. Osmansko Carstvo. Klasično doba 1300-1600. Zagreb, 2002; **Matuz**, Josef. Osmansko Carstvo. Zagreb, 1992., 37-138; **Močanin**, Nenad. Turska Hrvatska. Hrvati pod vlašću Osmanskog Carstva do 1791. godine. Preispitivanja. Zagreb, 1999.

Popis dopunske literature

Handžić, Adem. «Konfesionalni sastav stanovništva u Bosni i Hercegovini u prvim stoljećima osmanske vladavine», Prilozi za orijentalnu filologiju, 42-43/1992-93, Sarajevo, 1995, 119-151; **Bracewell**, Wendy. Senjski uskoci. Piratstvo, razbojništvo i sveti rat na Jadranu u šesnaestom stoljeću. Zagreb, 1997; **David**, Geza-Pal, Fodor (eds.) Ottomans, Hungarians and Habsburgs in Central Europe. The Military Confines in the Era of Ottoman Conquest. The Ottoman Empire and its Heritage. Vol. 20, Brill, Leiden – Boston – Köln, 2000; **Džaja**, Srećko. Konfesionalnost i nacionalnost Bosne i Hercegovine. Predemancipacijski period 1463-1804. Sarajevo, 1992; **Faroqhi**, Suraiya – **McGowan**, Bruce – **Quataert**, Donald – **Pamuk**, Şevket. An Economic and Social History of the Ottoman Empire. Volume two: 1600-1914. Cambridge, 1999-2000; **Goffman**, Daniel. The Ottoman Empire and the Early Modern Europe. Cambridge, 2002; **Inalcik**, Halil. An Economic and Social History of the Ottoman Empire. Volume one: 1300-1600, Cambridge, 1999; **Miović-Perić**, Vesna. Na razmeđu. Osmansko-dubrovačka granica (1667.-1806.), Dubrovnik, 1997; **Močanin**, Nenad. «Upravna podjela hrvatskih zemalja u sklopu Osmanskog Carstva», Hrvatske županije kroz stoljeća. Zagreb, 1996, 39-48; **Močanin**, Nenad. Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine. Slavonski Brod, 2001; **Roksandić**, Drago-**Štefanec**, Nataša (eds). Constructing Border Societies on the Triplex Confinium, Budapest, 2000; **Šabanović**, Hazim. Bosanski pašaluk. Postanak i upravna podjela. Sarajevo, 1982; NB: Ostala dopunska literatura bit će objavljena na web stranicama Odsjeka za povijest.

Historijska imagologija

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: obvezatni za studente usmjerenja i izborni za sve ostale studente preddiplomskog i diplomskog studija

Oblik nastave: 1 sata predavanja i 1 sat seminara tjedno

Uvjeti: upisano odgovarajuće usmjerenje

Sadržaj: Budući da je susjecište triju velikih imperijalnih sustava tijekom ranoga novog vijeka bilo poprištem složenih procesa miješanja i preklapanja, ali i odbacivanja i konflikata, fenomeni konstrukcije i reprezentacije identiteta, alteriteta i alijeniteta nameću se kao važne odrednice hrvatskog ranonovovjekovnog povijesnog iskustva. Stoga će u fokusu predmeta biti interpretativna analiza reprezentacijskih formi te sociopolitičkih funkcija konstruiranja etničkih, konfesionalnih, socijalnih, kulturnih i rodni auto- i heterostereotipa kao važnih identifikacijskih strategija i mehanizma, posebice u inter- i multikulturalnome kontekstu. Pritom će težište biti na implementaciji komparativnohistorijskih metoda i modela istraživanja kao najprimjerenijem analitičkom aparatu za istraživanje procesa kompleksnih kulturalnih interrelacioniranja.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Osnovni cilj predmeta je upoznavanje, razumijevanje i kritička interpretacija fenomena konstruiranja «slike o sebi i/kao drugome» u liminalnoj povijesnoj situaciji imperijalnoga višegraničja. Osobit će naglasak biti na razvijanju analitičkih i interpretacijskih umijeća studenata s komparativističkih pretpostavki, problemske konceptualizacije te vještina usmenog i pismenog izražavanja.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja: Predviđen je kombinirani tip nastave u obliku kraćih uvodnih predavanja, grupnih diskusija i individualnih prezentacija. Za potrebe predmeta priredit će se i čitanka s izborom referentnih teorijskih i historiografskih tekstova te primarnih izvora. U nastavi će se koristiti i internetski resursi te izrađivati specijalne baze podataka.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Nastavnik će tijekom semestra kontinuirano pratiti i vrednovati svaki tip pojedinačnog studentskog doprinosa na osnovu čega će formirati zaključnu ocjenu. Uspješnost nastavnikove izvedbe provjeravat će se anonimnom studentskom anketom na kraju semestra.

ECTS bodovi i obrazloženje: 5. Pohađanje 30 sati nastave donosi 1 bod, izvršavanje nastavnih obveza (kratki eseji, prezentacije, analize izvora, bibliografije, izrada bazi podataka) 2 boda, priprema ispita 2 boda.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Predviđen je pismeni ispit u formi problemskog eseja. Osnova za evaluaciju pojedinačnog studentskog doprinosa bit će individualni i grupni rad, aktivnost na satu (50%) te rezultati pismenog ispita (50%).

Popis literature potrebne za polaganje ispita

Dukić, Davor. Sultanova djeca: predodžbe Turaka u hrvatskoj književnosti ranog novovjekovlja, Zagreb, 2004; **Roksandić**, Drago. Triplex Confinium ili o granicama i regijama hrvatske povijesti 1500-1800. Zagreb, 2003., 173-204; **Todorova**, Marija. Imaginarni Balkan, Beograd, 1999., 113-159.

Popis dopunske literature

Dukić, Davor. Figura protivnika u hrvatskoj povijesnoj epici, Zagreb, 1998; **Heuberger**, Valeria - **Supan**, Arnold - **Vyslonzil**, Elisabeth (ur.). Das Bild vom Anderen. Identitäten, Mentalitäten, Mythen und Stereotypen in multiethnischen europäischen Regionen. Frankfurt am Main, 1998; **Schwoebel**, Robert. The Shadow of the Crescent: The Renaissance image of the Turk (1453-1517), Nieuwkoop, 1967. NB: Iscrpniji popis na web stranici Odsjeka za povijest.

ISTRAŽIVAČKO USMJERENJE

Modul Moderna i suvremena povijest (19-20. stoljeće)

Voditelj: prof. dr. Iskra Iveljić

Uvjet: bakalaureat iz humanističkog ili društvenog područja

Preporuka za izborne kolegije: polaznicima ovoga studija ostavljeno je puno prostora za izbornu nastavu (po tri predmeta tj. 15 ECTS bodova u svakom semestru, što čini čak 50% nastave na usmjerenju). Polaznici slobodno izabiru kolegije Odsjeka za povijest, dok za ostale moraju konzultirati predmetnog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i voditelja usmjerenja.

Opis studija: Modul Moderna i suvremena povijest obuhvaća razdoblje od kraja 18. do početka 21. stoljeća, jer je riječ o razdoblju u kojem započinju i razvijaju se ključni procesi oblikovanja modernoga društva i nacija. Obuhvatni studij 19. i 20. stoljeća svjetske, europske i hrvatske povijesti pruža niz mogućnosti komparativnog istraživanja, napose europske kontekstualizacije hrvatske povijesti. Nadalje, sadržajno modernije organizirana nastava iziskuje da se složeni procesi ne obrađuju i interpretiraju isključivo sa stajališta političke povijesti i s njom povezane periodizacije nego da se sagledavaju i ocjenjuju u razdobljima dugog trajanja (primjerice deagrarizacija, urbanizacija, industrijalizacija, intelektualno stvaralaštvo itd.). Moderna i suvremena povijest također nudi studentima razumijevanje historijskih temelja njihove današnjice. Pritom su posebice značajne mogućnosti istraživanja utjecaja politike na historijsku svijest ali i na historiografiju. Stoga će jedan od bitnih ciljeva nastave biti razvijanje nezavisne i kritičke evaluacije ne samo povijesnih izvora nego i uvriježenih historiografskih stajališta čime će se studente poticati da zakorače u nova istraživanja i otisnu se u promišljanje vlastitih historiografskih obzora.

Nastavnici i asistenti: prof. dr. Nikša Stančić, prof. dr. Petar Korunić, prof. dr. Marijan Matićka, prof. dr. Božena Vranješ-Šoljan, prof. dr. Ivo Goldstein, prof. dr. Iskra Iveljić, prof. dr. Damir Agičić, doc. dr. Mario Strecha, doc. dr. Tvrtko Jakovina, dr. Zvezdana Sikirić, mr. Ivica Šute, Hrvoje Klasić, Ida Ograjšek Gorenjak, Goran Hutinec, Vjeran Kursar, Kristina Milković

Istraživačko usmjerenje

Modul Moderna i suvremena povijest (19.-20. stoljeće)

	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
7	Hrvatska i Europa u 19. stoljeću – komparatističke teme	60 (2+2 tjedno)	6
	Hrvatsko društvo i kultura u 19. stoljeću	60 (2+2 tjedno)	6
	Metode i tehnike istraživanja povijesti 19. stoljeća	30 (2 tjedno)	3
	Izborni predmet 1		6
	Izborni predmet 2 (može biti izvan studija povijesti)		6
	Pomoćne povijesne znanosti II. ili Strani jezik I. (ili izborni predmet)	30 (2 tjedno)	3
UKUPNO 7. SEMESTAR			30
	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
8	Hrvatska i svijet u 20. stoljeću – komparatističke teme	60 (2+2 tjedno)	6
	Hrvatsko društvo i kultura u 20. stoljeću	60 (2+2 tjedno)	6
	Metode i tehnike istraživanja povijesti 20. stoljeća	30 (2 tjedno)	3
	Izborni predmet 3		6
	Izborni predmet 4 (može biti izvan studija povijesti)		6
	Pomoćne povijesne znanosti I. ili Strani jezik II. (ili izborni predmet)	30 (2 tjedno)	3
UKUPNO OSMI SEMESTAR			30
	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
9	Predmet vezan uz magistarski rad 1		4
	Predmet vezan uz magistarski rad 2		4

	Magistarska radionica		7
	UKUPNO SATI / BODOVA		15
	Izborni predmet 5		6
	Izborni predmet 6 (može biti izvan studija povijesti)		6
	Strani jezik III. (ili izborni predmet)		3
	UKUPNO DEVETI SEMESTAR		30
10	NAZIV PREDMETA	SATI	ECTS
	Predmet vezan uz magistarski rad 3		4
	Predmet vezan uz magistarski rad 4 /ili jedan predmet vezan uz magistarski rad koji nosi opterećenje od 7 bodova/		3
	Magistarska radionica		8
	Izborni predmet 7		6
	Izborni predmet 8 (može biti izvan studija povijesti)		6
	Strani jezik IV. (ili izborni predmet)		3
	UKUPNO DESETI SEMESTAR		30

OPISI PREDMETA
Modul Moderna i suvremena povijest (19-20. stoljeće)

Hrvatska i Europa u 19. stoljeću – komparativističke teme

ECTS bodovi: 6

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar

Status: obvezatni

Oblik nastave: 2 sata predavanja i 2 sata seminara tjedno

Ispit: pismeni/usmeni

Uvjet: završen preddiplomski studij

Sadržaj predmeta:

U predmetu će se produbljenije nego na preddiplomskoj razini govoriti o povijesti 19. stoljeća, kao i o položaju hrvatskih zemalja u tadašnjoj Europi i o odnosu hrvatskih političkih, gospodarskih i kulturnih elita prema bitnim pitanjima moderne europske povijesti. Obradivat će se izabrane teme o utjecajima europskih zbivanja na hrvatske zemlje i o međusobnom prožimanju hrvatske i regionalne povijesti, primjerice teme poput: Hrvati i Hrvatska u odnosu prema Francuskoj revoluciji, Napoleonovim ratovima, zbivanjima i reformama u Osmanskom Carstvu (osobito Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori) i Istočnom pitanju, revoluciji 1848-1849., austroslavizmu, panslavizmu i neoslavizmu, industrijalizaciji i modernizacijskim procesima u Habsburškoj Monarhiji (Austro-Ugarskoj), balkanskim krizama, Prvom svjetskom ratu i sl.

Cilj:

Cilj je proširiti znanja studenata na polju poznavanja problematike europske i svjetske povijesti od kraja 18. do početka 20. stoljeća općenito, kao i znanja studenata o položaju Hrvatske u Europi i o odnosima Hrvata s drugim europskim narodima u to doba. Usto, studente će se učiti kako se priprema za istraživačko-znanstveni rad: upoznavanje s problematikom, definiranje istraživačkog pitanja, pronalaženje literature i izvora, analiza sakupljenog materijala i, napokon, pisanje i prezentacija rada.

Obvezatna literatura

A. Briggs – P. Clavin, *Modern Europe 1789-1989*, Longman, London – New York, 1997, str. 1-254
M. Hroch, *Social Preconditions of National Revival in Europe*, Columbia University Press, 2000.

Dopunska literatura

Popis dopunske literature bit će dostupan u dogovoru s nastavnikom.

Hrvatsko društvo i kultura u 19. stoljeću (1790.-1918.)

ECTS bodovi: 6

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar

Status: obvezatni

Oblik nastave: 2 sata predavanja i 2 sata seminara tjedno

Ispit: pismeni/usmeni

Uvjet: završen preddiplomski studij

Sadržaj predmeta:

Elita kasno-staleškoga društva. Staleško građanstvo. Stanje na selu do 1848. Komunalno društvo priobalja Dalmacije. Društvo Dalmatinske Zagore. Društvene promjene u Istri tijekom 19. stoljeća. Društvo Vojne krajine do 1848. Zameci modernog građanstva u vojnim komunitetima. Ekohistorija Vojne krajine. Prilagodba Vojne krajine civilnom ustroju.

Razvoj modernog građanskog društva i kulture u svim hrvatskim zemljama. Raslojavanje seljaštva u 2. polovici 19. stoljeća. Počeci industrijalizacije. Navike, običaji i vjerovanja na selu. Seljačka obitelj u društvenim promjenama. Život u gradu (urbanizacija, komunalna infrastruktura, zabava). Položaj žena. Postignuća u intelektualnom stvaralaštvu.

Cilj:

Na ovom predmetu pruža se produbljeniji studij hrvatskog društva i kulture u 19. stoljeću, pa studenti mogu sagledati društvene promjene u vrlo širokoj perspektivi te se osim temeljnih procesa i činjenica upoznati i sa mikrohistorijskim fenomenima svakodnevnog života svih društvenih slojeva. Prilikom za to nude seminari na kojima i nastavnici ali i studenti mogu održavati vlastite power-point prezentacije o pojedinim temama koristeći se i audio-vizualnim materijalima. Osim poznavanja i kritičke evaluacije izvora i literature (uključujući materijale dostupne na Internetu) studenti na ovoj razini trebaju doseći interpretativnu razinu i sposobnosti kritičke refleksije povijesnih zbivanja i odnosa.

Praćenje kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta:

Aktivnost studenata na nastavi, kvaliteta pisanih radova, uspješnost na ispitu, anonimna studentska anketa

Obvezatna literatura:

Mirjana Gross, ur., Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. do početka 20. stoljeća, Zagreb, 1981.

Mirjana Gross-Agnez Szabo, Prema hrvatskom građanskom društvu, Zagreb, 1992.

Igor Karaman, Hrvatska na pragu modernizacije, Zagreb, 2000.

Dopunska literatura

Popis dopunske literature je promjenjiv (s obzirom da će nastava u seminaru obuhvatiti i mikrohistorijske teme);

Primjeri naslova dopunske literature:

Bidermajer u Hrvatskoj 1815-1848., (Zagreb, 1997.) Historicismizam u Hrvatskoj (2000.); Secesija u Hrvatskoj, Zagreb, 2004. (katalozi izložaba Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, posljednja dva dostupna i na CD-u).

Suzana Leček, Literatura za seljaštvo i njeno prihvaćanje u selima Hrvatske i Slavonije 1870-1900, u Radovi Zavoda za hrvatsku povijest 28, 1995., str. 138-157. Stijepo Obad, Dalmatinsko selo u prošlosti, Split, 1990.

Natalija Rumenjak, Srpski zastupnici u Banskoj Hrvatskoj. Okvir za kolektivnu biografiju 1881.-1892., Zagreb, 2003.

METODE I TEHNIKE U ISTRAŽIVANJU POVIJESTI 19. STOLJEĆA

ECTS bodovi: 3

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar, zimski

Oblik nastave: 2 sata seminara tjedno

Ispit: pismeni/usmeni

Uvjet: završen preddiplomski studij

Status: obvezatni

Sadržaj predmeta:

Nastava na ovom predmetu usmjerava studente na podrobno i temeljito upoznavanje i primjenu metoda i tehnika istraživanja povijesti 19. stoljeća, kako hrvatske tako i europske i svjetske. Naglasak će biti na suvremenim metodama i tehnikama te na komparativnom pristupu i transdisciplinarnosti. Studenti će obrađivati raznoliku arhivsku građu (dokumente, stampata, fotografije, grafike, slike, karte, filmove itd.) a rad na internetu se u ovoj fazi studija podrazumijeva.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija:

Cilj predmeta je da se studenti upoznaju sa metodama i tehnikama primjenjivima u istraživanju povijesti 19. stoljeća. Studenti trebaju s jedne strane učvrstiti osnove «zanata povjesničara», te pokazati da su savladali tehnike rada (primjerice izrade bilbiografija, pisanje kratkih radova,) a s druge da su sposobni raznolike povijesne izvore kritički evaluirati koristeći se širokim rasponom tradicionalnih i postmodernističkih pristupa.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja:

Budući da je nastava seminarskog tipa, polaznici će u njoj aktivno sudjelovati te obrađivati razne vrste izvora za povijest 19. stoljeća. Dio nastave izvodit će se u arhivima, muzejima i Nacionalnoj i sveučilišnoj bilbioteci, a svaki student morat će izvršiti neki od konkretnih zadataka (izrada bibliografije, pisanje kratkog stručnog rada sa znanstvenim aparatom, prezentacija jednog ili nekolicine povijesnih izvora ili tema itd.)

Praćenje kvalitete i uspješnosti nastave:

Pohađanje i aktivnost na nastavi, kvaliteta studentskih prezentacija i radova, uspješnost na ispitu, anonimna studentska anketa.

Obvezatna literatura:

Mirjana Gross, Suvremena historiografija, Zagreb, 1996., str. 237-417.

Mirjana Gross, Mikrohistorija: suprotnost ili dopuna makrohistoriji?, Otium 1-2, 1994., 18-35.

Zdenka Janeković-Roemer, Povijesna spoznaja i metodologija povijesti u postmoderni, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest, 32-33, 2001., 203-220.

Dopunska literatura:

Popis dopunske literature je promjenjiv jer ovisi o osobnim istraživačkim interesima studenata i znanju stranih jezika

Hrvatska i svijet u 20. stoljeću – komparatističke teme

Naziv predmeta: Hrvatska i svijet u 20. stoljeću – komparatističke teme

ECTS-bodovi: 6

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (ljetni)

Status: obvezatni

Oblik nastave: 2 sata predavanja i dva sata seminara tjedno, ukupno 60 sati

Uvjeti: Završen preddiplomski studij, položen ispit iz predmeta Hrvatsko društvo i kultura u 20. stoljeću – komparatističke teme

Ispit: pismeni/usmeni

Sadržaj:

Periodizacija 20. stoljeća. Političke posljedice suparništva između europskih velesila. Uvjeti mira nakon Prvog svjetskog rata. Sukob različitih koncepcija o državi i međunarodnom životu. Pobjeda «nacionalnosti». Uloga SAD u ravnoteži snaga. Posljedice ruska revolucije. Uvjeti političkog, gospodarskog i socijalnog života u međuraću. Intelektualno stvaralaštvo. Drugi svjetski rat i njegove posljedice. Početak sukoba dviju supersila. Kubanska raketna kriza. Vrijeme detanta. Drugi Hladni rat i njegov iznenadni završetak. Dekolonizacija, lokalni ratovi. Berlinska kriza. Zemlje realnog socijalizma. Početak europskih integracija. Bliski istok. Latinska Amerika. Odras Hladnoga rata na spektru različitih fenomena (ideologiju, kulturu, šezdesetosmaški pokret, sport). Rad u seminaru uključuje komparativnu analizu pojedinih tema na temelju istraživanja dokumentarne građe i literature, tiska, fotografija, tonskih ili video zapisa.

Cilj:

Težište nastave je na komparativnoj analizi i tumačenju najznačajnijih fenomena 20. stoljeća. Cilj je stjecanje temeljnih povijesnih znanja i osposobljavanje studenata za znanstvenoistraživačko bavljenje ovom problematikom. Vježbanjem kritičkog mišljenja, suprotstavljanjem različitih pogleda na prošlost, demistifikacijom ukorijenjenih stereotipa studenti će dobiti realnu sliku svijeta u kojemu živimo. Razvijanje znanja i umijeća za služenje izvorima te uspješno pismeno izražavanje studenata bit će jedan od bitnih oblika rada na predmetu.

Obvezatna literatura:

The Times, Atlas svjetske povijesti, Zagreb, 1986.

The Oxford Illustrated History of Modern Europe. Oxford University Press, 1996.

P. Calvocoressi, Svjetska politika nakon 1945. *Globus*, Zagreb, 2003.

H. Kissinger, Diplomacija (izabrana poglavlja), *Golden marketing*, Zagreb, 1999.

Hrvatsko društvo i kultura u 20. stoljeću

Okvirni sadržaj predmeta::

U središtu su proučavanja temeljni problemi položaja i razvitka Hrvatske i hrvatskog naroda u sljedećim razdobljima: od sloma Austro-Ugarske i stvaranja prve jugoslavenske države 1918. do propasti Kraljevine Jugoslavije 1941.; Drugi svjetski rat (1941.-1945.), NDH i antifašistički pokret; kao i stvaranje druge jugoslavenske države; Težište je na međudnosu unutarnjih i međunarodnih okolnosti koje su presudno utjecale na razvoj hrvatskog društva u višenacionalnoj državnoj zajednici, s posebnim obzirom na politički, društveni i kulturni razvoj.

Ključne teme::

Nastanak i organizacija prve jugoslavenske države, centralizam i unitarizam te gubljenje državnopravnog identiteta, suprotstavljenost različitih gledišta u rješavanju nacionalnog pitanja i državnog uređenja, političke stranke i njihovi programi. Temeljni problemi gospodarskog i društvenog razvitka Hrvatske, teritorijalna rasprostranjenost hrvatskog naroda (Hrvatska i druga područja jugoslavenske države), veze s hrvatskim iseljeništvom, seljačko pitanje u međuratnoj Hrvatskoj, razvitak urbanih središta i kulturni razvoj hrvatskog naroda, položaj i djelovanje Crkve (katoličke, pravoslavne). Utjecaj međunarodnih čimbenika na položaj hrvatskog naroda i Hrvatske te aktivnosti istaknutih pojedinaca (Trumbić, Radić). Političko organiziranje Srba u Hrvatskoj, položaj nacionalnih manjina (talijanska, njemačka, češka, židovska).

Slom prve jugoslavenske države, utjecaj međunarodnih faktora (Njemačka, Italija) na stvaranje Nezavisne Države Hrvatske, organizacija i funkcioniranje NDH, stvaranje sustava terora. Analiza uloge i djelovanja antifašističkog pokreta, materijalne i demografske posljedice rata, stvaranje druge Jugoslavije na novim državnim, nacionalnim i društvenim osnovama, položaj Hrvatske i hrvatskog naroda u njoj.

Oblici provođenja nastave i način provjere znanja:

Nastava se realizira pomoću predavanja i seminara. Seminarski rad predviđa aktivno sudjelovanje studenata na analizi izvorne građe i literature. Tijekom rada na seminaru studenti izrađuju manje pisane radove te analiziraju temeljne probleme vezane uz promatranu problematiku. – 2 sata predavanja i 2 sata seminara na tjedan

Jezik: hrvatski

Status: obvezatni predmet

ECTS bodovi: 6

Način polaganja ispita: ispit se sastoji od pisanog i usmenog dijela.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita:

Lj. Boban, Hrvatske granice 1918.-1992., Zagreb, 1993.

I. Goldstein, Hrvatska povijest, Zagreb, 2003., str. 227-446.

H. Matković, Povijest Jugoslavije (1918.-1991.). Hrvatski pogled, Zagreb, 1998.

Dodatna literatura:

Lj. Boban, Maček i politika HSS, knj. I-II., Zagreb, 1974.

D. Bilandžić, Hrvatska moderna povijest, Zagreb, 1999.

I. Goldstein, Holokaust u Zagreb, Zagreb, 2001.

M. Maticka, Agrarna reforma i kolonizacija u Hrvatskoj 1945.-1948., Zagreb, 1990.

METODE I TEHNIKE U ISTRAŽIVANJU POVIJESTI 20. STOLJEĆA

Sadržaj predmeta:

U okviru predmeta posebna će se pažnja posvetiti upoznavanju studenata sa specifičnim metodama i tehnikama u istraživanju povijesti 20. stoljeća. Pomoću korištenja i analize standardnih izvora (arhivsko gradivo, novine, fotografije, film, magnetofonske vrpce,) zahtijevat će se poseban način kritike izvora. U metodskom smislu studenti će se upoznati s metodama ostalih društvenih znanosti (socijologija, povijest umjetnosti, povijest književnosti, pravo, ekonomija itd.). U sklopu nastave posjetiti će se arhivi, biblioteke, muzeji itd.

Cilj predmeta:

Cilj nastave je stjecanje osnovnih informacija i znanja o suvremenim metodama i tehnikama u istraživanju povijesti 20. stoljeća te osposobljavanje studenata za kritički pristup u korištenju izvora.

Oblik provođenja nastave i način provjere znanja:

Nastava se ostvaruje kroz seminare. Seminarski rad podrazumijeva aktivno sudjelovanje studenata na obradi raznih tipova izvornih gradiva. Na osnovu rada u arhivima, muzejima i sveučilišnoj biblioteci studenti izrađuju seminarske radove što omogućuje njihovo svladavanje predviđenog programa.

ECTS:

Način polaganja ispita:

Ispit se polaže u pisanom obliku.

Popis literature:

Vlatka Lemić, Arhivi i internet – nove mogućnosti dostupnosti i korištenja arhivskog gradiva, Arhivski vjesnik, Zagreb, 45/2002., 207-219.

Filmovi u Hrvatskoj kinoteci pri Hrvatskom državnom arhivu (1904.-1940.), Zagreb 2003.

Način polaganja kvalitete i uspješnosti izvedbe:

Kontinuirano se prate rezultati ispita te se anketiraju polaznici o opsegu realizacije programa, načinima realizacije, kao i mogućnosti polaznika da utječu na realizaciju.

ZAJEDNIČKI STUDIJ POVIJEST – GEOGRAFIJA
Filozofski fakultet i Prirodoslovno-matematički fakultet

Voditelj studija: prof. dr. Damir Agičić
Zamjenik voditelja: Dunja Modrić-Blivajs

PREDDIPLOMSKI DVOPREDMETNI STUDIJ

I. GODINA - preddiplomski studij

I. SEMESTAR

OBVEZATNI PREDMETI	Predavanje (P) Seminar (S)	Bodovi
1. Historiografski praktikum	P + S + V = 60 (4 tjedno)	6
2. Povijest ranih civilizacija	P + S* = 60 (4 tjedno)	4 /ili/ 2
3. Povijest Grčke i Rima sa starom poviješću hrvatskih zemalja	P + S* = 75 (5 tjedno)	5 /ili/ 7
4. Statistika i GGM	60 (4 tjedno)	7
5. Klimatologija	45 (3 tjedno)	4
6. Hidrogeografija	45 (3 tjedno)	4
JEZICI Strani jezik I - uvjet za završetak preddiplomskog studija je poznavanje stranog jezika struke na razini razumijevanja teksta i govorenja – studenti su dužni položiti ispit koji će biti dogovoren s nastavnicima Centra za strane jezike Filozofskog fakulteta; nastavu pohađaju prema slobodnom izboru u petom i šestom semestru, ali ukoliko je izaberu, postaje obvezna		
ZAJEDNO SATI I BODOVA	345 (23 tjedno)	30

II. SEMESTAR

OBVEZATNI PREDMETI	Predavanje (P) Seminar (S)	Bodovi
1. Europska i svjetska povijest srednjeg vijeka	P (4) + S (2)* = 90 (6 tjedno)	7 /ili/ 5
2. Hrvatska povijest srednjeg vijeka	P (4) + S (2)* = 90 (6 tjedno)	5 /ili/ 7
3. Europske regije i hrvatska povijest srednjeg vijeka	P = 30 (2 tjedno)	3
	* studenti biraju jedan seminar	
4. Kartografija	60 (4 tjedno)	5
5. Demogeografija	45 (3 tjedno)	4
6. Izborni sistematski kolegij 1 – geografija	45 (3 tjedno)	3
7. Terenska nastava – geografija	30 sati godišnje	3
ZAJEDNO SATI I BODOVA	360 (24 tjedno)	30

II. GODINA - preddiplomski studij**III. SEMESTAR**

OBVEZATNI PREDMETI	Predavanje (P) Seminar (S)	Bodovi
1. Europska i svjetska povijest ranoga novog vijeka	P + S* = 60 (4 tjedno)	6 /ili/ 3
2. Hrvatska povijest ranoga novog vijeka	P + S = 60 (4 tjedno)	6
3. Europske regije i hrvatska povijest ranoga novog vijeka	P + S* = 60 (4 tjedno)	3 /ili/ 6
	* studenti jedan biraju seminar	
4. Ekonomska geografija	60 (4 tjedno)	5
5. Urbana geografija	45 (3 tjedno)	5
6. Opća geologija	45 (3 tjedno)	5
ZAJEDNO SATI I BODOVA	330 (22 tjedno)	30

IV. SEMESTAR

OBVEZATNI PREDMETI	Predavanje (P) Seminar (S)	Bodovi
1. Europska i svjetska povijest 19. stoljeća	P + S* = 60 (4 tjedno)	6 /ili/ 3
2. Hrvatska povijest 19. stoljeća	P + S = 60 (4 tjedno)	6
3. Europske regije i hrvatska povijest 19. stoljeća	P + S* = 60 (4 tjedno)	3 /ili/ 6
	* studenti jedan biraju seminar	
4. Geomorfologija	60 (4 tjedno)	6
5. Izborni sistematski kolegij 2 – geografija	45 (3 tjedno)	3
6. Izborni sistematski kolegij 3 – geografija	45 (3 tjedno)	3
7. Terenska nastava	30 sati godišnje	3
ZAJEDNO SATI I BODOVA	330 (22 tjedno) terenska ne ide u satnicu, već samo u ECTS	30

III. GODINA - preddiplomski studij**V. SEMESTAR**

OBVEZATNI PREDMETI	Predavanje (P) Seminar (S)	Bodovi
1. Europska i svjetska povijest 1918-1945.	P + S = 60 (4 tjedno)	6
2. Hrvatska povijest 1918-1945.	P + S = 60 (4 tjedno)	6
3. Povijest historiografije	P = 30 (2 tjedno)	3
4. Strani jezik I. (ili izborni predmet)	30 (2 tjedno)	2
5. Ruralna geografija	45 (3 tjedno)	5

6. Historijska geografija	45 (3 tjedno)	5
7. Izborni regionalni kolegij 1 - geografija	45 (3 tjedno)	3
ZAJEDNO SATI I BODOVA	275 (19 tjedno)	30

VI. SEMESTAR

OBVEZATNI PREDMETI	Predavanje (P) Seminar (S)	Bodovi
1. Europska i svjetska povijest nakon 1945. godine	P + S = 60 (4 tjedno)	6
2. Hrvatska povijest nakon 1945. godine	P + S = 60 (4 tjedno)	6
3. Suвременa historiografija – teorije i metode	P = 30 (2 tjedno)	3
4. Strani jezik II. (ili izborni predmet)	30 (2 tjedno)	2
5. Geografija Hrvatske	60 (4 tjedno)	6
6. Izborni regionalni kolegij 2 - geografija	45 (3 tjedno)	4
7. Terenska nastava	30 sati godišnje	3
ZAJEDNO SATI I BODOVA	315 (21 tjedno)	15

DIPLOMSKI STUDIJ NASTAVNIČKO USMJERENJE POVIJEST - GEOGRAFIJA

ZAJEDNIČKI KOLEGIJI ZA NASTAVNIČKU KOMPETENCIJU

Psihološki modul	Pedagoški modul	Didaktički modul	Sociološki modul	Filozofski modul	Informatički modul	Komunikacijski modul
Obvezatni (4 ECTS)	Obvezatni (3)	Obvezatni (3)	Obvezatni (2)	Obvezatni (2)	Obvezatni (3)	Obvezatni (3/5)
Izborni (2)	Izborni (2)	Izborni (2)	-	-	Izborni (2)	Izborni (2)

Ukupno – 30 ECTS bodova

Studenti su dužni odslušati navedene zajedničke kolegije tijekom diplomskog studija.

UKUPNO 40 ECTS BODOVA STUDENT DOBIVA U DIDAKTIČKOM BLOKU NASTAVA POVIJESTI I NASTAVA GEOGRAFIJE (Didaktika povijesti - 15, Radionica kreativne nastave povijesti - 5, Praksa u školi povijest – 5; Metodika nastave geografije – 10, Praksa u školi geografija - 5)

Student je dužan prikupiti ukupno još 35 ECTS bodova, od toga polovicu na studiju povijesti i polovicu na studiju geografije, te 15 ECTS bodova za završni rad (magistarska radionica).

Ukupno: 120 ECTS bodova

Na studiju povijesti student je obvezan odsluđati nastavu iz predmeta Pomoćne povijesne znanosti I. i Pomoćne povijesne znanosti II. (ako to nije odsluđao u preddiplomskom studiju). Ostali su predmeti/kolegiji izborni.

Na studiju geografije duđni su odsluđati sljedeće obvezne predmete:

Geoekologija	45 sati (3 tjedno)	4 ETCS
Turistićka geografija	45 sati (3 tjedno)	5 ETCS
Geografija Europe	45 sati (3 tjedno)	3 ETCS
TERENSKA NASTAVA – geografija / izvodi se u osmom semestru	30 sati godišnje	3 ETCS
Geografske osnove globalizacije	45 sati (3 tjedno)	3 ETCS
Izborni Geografija – regionalni 3	45 sati (3 tjedno)	3 ETCS

**IZBORNI PREDMETI / KOLEGIJI NA STUDIJU POVIJESTI
PREDDIPLOMSKI I DIPLOMSKI STUDIJ**

OPĆI PREDMETI / KOLEGIJI

MR. SC. MLADEN TOMORAD

Primjena informacijskih tehnologija u povijesnim znanostima

ECTS bodovi: 2

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (zimski)

Status: izborni

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat vježbi na tjedan; P+V=30 sati (1+1 - 1x2^h)

Uvjeti: nema

Ispiti: pismeni radovi

Sadržaj:

Predmet je jednosemestralni (30 sati) rad sa studentima povijesnih znanosti.

Sastoji se od predavanja i vježbi. Jedna radna grupa sastoji se od najviše 25 studenata koliko ih može stati u računalnu učionicu (A-202).

U sklopu predmeta studenti će se praktično upoznati s osnovnim primjenama informacijskih tehnologija u povijesnim znanostima. Težište rada je računalna obrada teksta, izrada tabličnih izračuna, baza podataka, rad sa slikovnim i audio-vizualnim izvorima i Internetom. Posebna pažnja posvetit će se izradi raznih znanstvenih radova (bilješka, prikaza, recenzija, članaka, seminarskih i diplomskih radnji) i znanstvenog aparata uz pomoć računala (bilješke, bibliografije, izvori ...). Na kraju svake nastavne cjeline pismeno će se provjeravati stečena znanja uz uporabu računala.

Ciljevi:

Predmet je osmišljen na način da studente upozna s primjenom informacijskih znanosti i tehnologija u njihovom budućem radu u raznim strukama povijesnih znanosti, medijima i školama.

Danas poznavanje rada s računalom omogućuje uporabu raznih analitičkih metoda čime se znatno olakšava rad i istraživanja u povijesnim znanostima.

Studenti po apsolviranju predmeta stječu slijedeća znanja i vještine: obučenosť za pisanjem raznih oblika znanstvenih radova; spoznaje o različitim sistemima pisanja bilješki; osnovna znanja potrebna za računalnu obradu teksta i tablične izračune neophodne za različita buduća zanimanja; rad i primjenu digitalnih slikovnih i audio-vizualnih izvora; rad s povijesnim izvorima na Internetu; znanja o primjeni informacijskih tehnologija u nastavi povijesti.

Teme:

- znanstveni radovi na računalu (bilješke, prikazi, recenzije, članci, knjige, diplomski radovi)
- prezentacije povijesnih sadržaja uz pomoć PowerPointa
- pisanje bilješki (razni sistemi)
- načini izrade popisa literature i izvora (razni načini)
- uporaba Interneta u istraživačkom radu: kako otkriti i upotrijebiti primarne i sekundarne izvore?
- povijesne baze podataka
- izrada web stranica s povijesnim sadržajima
- primjena računalnih tehnika u nastavi (razni primjeri)
- kvantitativne metode uz pomoć računala
- digitalna fotografija - slikovni izvori

- o multimedija - audio-vizualni izvori

IDA OGRAJŠEK GORENJAK

Uvod u povijest žena

ECTS-bodovi: 2 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (zimski)

Status: izborni

Uvjeti: dobro poznavanje engleskog jezika

Oblik nastave: 2 sata predavanja

Sadržaj:

Razvoj povijesti žena i roda kao zasebne historiografske grane. Glavni predstavnici/e, temeljni pojmovi i metode istraživanja povijesti žena (roda). Rod i seksualnost. Separatne sfere. Rod i religija. Rod i politika. Rod i rad. Rod i kultura. Zastupljenost povijesti žena u hrvatskoj historiografiji. Počeci ženskog pokreta i feminizma-prvi pokušaji pisanja o povijesti žena u Hrvatskoj. Neofeminizam i pojava suvremenih povjesničarki povijesti žena: Lydia Sklevicky. Temeljni problemi povijesti žena u Hrvatskoj: pravni položaj, društveni položaj, obrazovanje, žene u glavnim političkim pokretima, zaposlene žene, žene i rat, žene i ideologija. Primjena istraživanja povijesti žena (roda) u nastavi povijesti.

Cilj:

Cilj ovog predmeta je upoznavanje studenata/ica s osnovnim pojmovima, problemima i metodama istraživanja povijesti žena te otvaranje pitanja vezanih uz specifičnosti položaja i uloge žena u društvenim, političkim, ekonomskim i kulturnim aspektima nacionalne povijesti. Nastava će se temeljiti na grupnom i individualnom radu na reprezentativnim tekstovima pri čemu će se studneti/ice poticati na diskusiju i analizu tekstova i razvijanje povijesnog mišljenja.

Način praćenja uspješnosti nastave:

Sudjelovanje u raspravama, pisanje eseja, prezentiranje obrađenih tema, individualno konzultiranje tijekom semestra, redovito pohađanje nastave.

Obvezatna literatura

1. *Gender&history in western Europe*, «Arnold», 1998., 25-42, 85-107
2. Mirjana Gross, *Suvremena historiografija*. Korijeni, postignuća, traganja, «Novi liber», 2001., 343-349
3. Andrea Feldman, *Posljednjih tisuću godina: Povijest žena-ženska povijest-kulturna povijest*, *Otium* 7-8 (1999.-2000.), 30-37
4. Lydia Sklevicky, *Konji žene i ratovi itd.:Problem utemeljenja historije žena u Jugoslaviji*, U: *Konji žene i ratovi*, «Druga», 1996., 13-25, 163-171
5. Joan Wallach Scott, *Rod i politika povijesti*, «Ženska infoteka», 2003., 29-77

Izborna literatura:

- detaljan popis izborne literature bit će objavljen naknadno

DR. SC. MIRELA ALTIĆ, vanjski suradnik**Uvod u čitanje starih karata****Jezik:** Hrvatski**Trajanje:** 1 semestar**Status:** izborni predmet**Oblik nastave:** 2 sata predavanja tjedno**Sadržaj:**

Karte su vjerodostojan dokument prostora i vremena u kojem su nastale, te kao takve čine važan izvor podataka za različite povijesno-geografske analize. Kartografski izvori osobito su važni u proučavanju čovjeka u njegovoj prirodnoj sredini, odnosno međuovisnosti povijesnih zbivanja na stanje i transformaciju prirodnog i kulturnog pejzaža, stavljajući naglasak na dinamičku kategoriju prostora.

Kolegij daje osnovni pregled načina prikazivanja pojedinih elemenata na starim kartama te razvoja kartografskog predočavanja hrvatskih zemalja od starog vijeka do ranog novog vijeka. Posebno će se analizirati osobine pojedinih nacionalnih kartografija koje su se bavile predočavanjem hrvatskog prostora (mletačka, osmanska, habsburška, francuska, njemačka). Sučeljavanjem habsburških, osmanskih i kartografskih izvora, omogućena je identifikacija transformacije prirodnog i kulturnog pejzaža kao interakcije čovjek – priroda u specifičnim povijesnim uvjetima, te uočavanje različitosti u viđenju istog problema (“mi” i “oni”). Na taj način, kolegij će ukazati na značaj komparativne analize starih karata, kao vjerodostojnog izvora za proučavanje hrvatske povijesti.

Oblici provođenja nastave:

Nastava će se odvijati u obliku predavanja pomoću Power Point prezentacija s aktivnim sudjelovanjem studenata u raspravama.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina):

Cilj kolegija je studentima predstaviti osnovne osobine starih zemljopisnih karata, te mogućnosti njihova korištenja kao izvor za hrvatsku povijest. Analizom kartografskih izvora, studenti će razvijati vještinu čitanja starih karata kao i pravilno razumijevanje njihova sadržaja.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta:

Pratit će se i ocjenjivati pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje u nastavi (rasprave). Po završetku semestra studenti će polagati usmeni ispit.

ECTS bodovi: 3 boda**Način polaganja ispita i način provjere znanja:**

Usmeni ispit provodit će se po završetku semestra te ocjenjivati. Završna ocjena bit će izvedena na temelju ocjene pojedinačnih doprinosa u nastavi (50%) te na temelju ocjene usmenog ispita (50%).

Popis obvezne literature:

Slukan Altić, Mirela (2003): Povijesna kartografija: kartografski izvori u povijesnim znanostima. Izdavačka kuća “Meridijani”, Samobor.

Izborna literatura:

Lovrić, Paško (1982): Opća kartografija. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.

Lago, Luciano (1996): Stare karte Jadrana. Izdavačka kuća C.A.S.H, Pula
 Pandžić, Ankica (1988): Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske. Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb.
 Black, Jeremy (2000): Maps and History: Construction Images of the Past. Yale University Press, New Haven and London.

DR. SC. MIRELA ALTIC, vanjski suradnik

Kartografski izvori za hrvatsku povijest

Jezik: Hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni predmet

Oblik nastave: 2 sata predavanja tjedno

Sadržaj:

Svaki kartografski izvor nikada nije samo slika geografske stvarnosti, već i jasan odraz povijesnih, političkih i kulturnih konteksta u kojima je nastajala. Pri vrednovanju i analizi kartografskih izvora, u povijesnim disciplinama oba spomenuta aspekta imaju podjednaku vrijednost. Takva analiza i interpretacija navedenih kartografskih izvora, omogućuje nam nove spoznaje o prostornom razvoju hrvatskih zemalja kao i sagledavanje njihova razvoja u europskom kontekstu.

Kolegij na primjeru komparativne analize općih i tematskih karata, prikazuje mogućnost njihova korištenja kao izvora za hrvatsku povijest. Analiza spomenutih kartografskih izvora omogućuje praćenje utjecaja čovjeka na formiranje prirodnog i kulturnog pejzaža, uočavanje procesa kao što su urbanizacija, derualizacija, industrijalizacija i sl., omogućivši na taj način detaljan uvid u povijest prostora u kontekstu povijesnih procesa koji su utjecali na njegovo oblikovanje.

Na temelju analize pojedinih karata prezentirat će se promjene u osobinama šumskog pokrova na primjeru kontinentalne i primorske velebitske padine, utjecaji hidrografske mreže na regionalni razvoj te razvoj i izgradnju naselja, povijest hrvatskih granica, povijest upravno-teritorijalnog ustroja hrvatskih zemalja, razvoj prometnih komunikacija, te osobine razvoja i izgradnje hrvatskih gradova i utvrda. Posebno težište bit će stavljeno na povijest katastra (mletačkog i habsburškog) i njegovu važnost kao izvora za hrvatsku povijest.

Oblici provedena nastave:

Nastava će se odvijati u obliku predavanja pomoću Power Point prezentacija s aktivnim sudjelovanjem studenata u raspravama.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina):

Cilj predloženog kolegija jest interpretacijom odabranih kartografskih izvora, unaprijediti dosadašnje spoznaje o historijsko-geografskom razvoju hrvatskih zemalja.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta:

Pratit će se i ocjenjivati pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje u nastavi (rasprave). Po završetku semestra studenti će polagati usmeni ispit.

ECTS bodovi: 3 boda

Način polaganja ispita i način provjere znanja:

Usmeni ispit provodit će se po završetku semestra te ocjenjivati. Završna ocjena bit će izvedena na temelju ocjene pojedinačnih doprinosa u nastavi (50%) te na temelju ocjene usmenog ispita (50%).

Popis obvezne literature:

Slukan Altić, Mirela (2003): Povijesna kartografija: kartografski izvori u povijesnim znanostima. Izdavačka kuća “Meridijani”, Samobor.

Izborna literatura:

Black, Jeremy (2000): Maps and History: Construction Images of the Past. Yale University Press, New Haven and London.

Monmonier, Mark (1996): How to Lie with Maps. The University of Chicago Press, Chicago and London.

STARA POVIJEST

PROF. DR. BRUNA KUNTIĆ-MAKVIĆ

Car Dioklecijan i njegovo doba

ECTS-bodovi: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar, neparni (zimski) u akad. g. 2005/6.

Status: Izborni

Oblik nastave: 1 sata predavanja i 1 sat seminara tjedno. U okviru satnice dio nastave na terenu.

Uvjeti: srednjoškolsko predznanje latinskog jezika ili upisan latinski jezik kao pomoćni predmet u organizaciji Odsjeka za klasičnu filologiju

Evaluacija: alternativno ili kombinirano tijekom seminara evaluacija pisanog rada, pripreme i prezentacije u kabinetu i na terenu i završni razgovor s kandidatom

Sadržaj kolegija:

Značajke predaje i historiografije o istaknutoj antičkoj povijesnoj ličnosti na primjeru vladara-reformatora. Prilike u kasnome Rimskom carstvu, posebno na hrvatskom povijesnom prostoru.

Cilj: Uvid u problematiku povijesti kasnoga Carstva na primjeru posebno vezanom uz hrvatski povijesni prostor, te uvid u interpretacijsku evoluciju historiografije o kasnome Carstvu.

Literatura: F. BULIĆ, Car Dioklecijan, njegovo ime, domovina, gdje se rodio, kada, gdje i kako je umro, *VHAD* n. s. XIV, 3- 90 = F. Bulić, *Izabrani spisi*, ur. V. GLIGO, Split: Književni krug 1984.; N. CAMBI, Diocletian (the Person and the Personality) and his Palace, Zagreb – Split: Croatian P.E.N. Centre 1997.; T. MARASOVIĆ, *Dioklecijanova palača*, Zagreb – Split : Naklada Dominović – Buvina 1994.; *Edictum Diocletiani et collegarum de pretiis rerum venalium*, *CIL* III, Suppl. 1, 1902., 1911 – 1953.

Dopunska literatura: A. DEMANDT, *Die Spätantike*, München: Beck 1989, odabrana poglavlja; B. RÉMY, *Dioclétien et la tétrarchie*, Paris: PUF 1998.; S. WILLIAMS, *Diocletian and the roman Recovery*, New York – London: Routledge 1997²; Nenad CAMBI, Marginalije uz *Edictum Diocletiani et collegarum de pretiis rerum venalium* (35, 1- 107), *Radovi FF u Zadru* 39/2000., *Razdio povijesnih znanosti* 26, Zadar 2002., 49 – 59; Dioklecijanova i Konstantinova «politika» odabira imena, *Rad HAZU* 485, Društvene znanosti knj. XL, Zagreb 2002., 31 – 55; Dioklecijanova žena Prisca i kćerka Valeria, *Rad HAZU* 489, Društvene znanosti knj. XLII, Zagreb 2002., 1 – 18; Diocletian und die Tetrarchie: Aspekte einer Zeitenwende, Hg. A. DEMANDT – A. GLOTZ – H. SCHLANGE-SCHÖNINGEN [Millenium-Studien Bl.1], Berlin – New York: Walter de Gruyter 2004.

PROF. DR. BRUNA KUNTIĆ-MAKVIĆ

Dijete i djetinjstvo u grčkom i rimskom svijetu

ECTS-bodovi: 4 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar, parni (ljetni) u akad. g. 2005/6.

Status: Izborni

Oblik nastave: 2 sata predavanja i 2 sata seminara tjedno. U okviru satnice dio nastave na terenu.

Uvjeti: srednjoškolsko predznanje latinskog jezika ili upisan latinski jezik kao pomoćni predmet u organizaciji Odsjeka za klasičnu filologiju

Evaluacija: alternativno ili kombinirano tijekom seminara evaluacija pisanog rada, pripreme i prezentacije u kabinetu i na terenu i završni razgovor s kandidatom

Sadržaj kolegija:

Dijete – izdanak obitelji. Dječak nasljednik u homerskoj predaji i u dramski oblikovanoj mitskoj predaji. Djetinjstvo, mladenaštvo i zrelost u antici. Položaj djeteta u arhaiskoj i klasičnoj Grčkoj. Položaj, odgoj i dužnosti dječaka i djevojčica. Dijete kao dio literarne idile i antička civilizacijska stvarnost. Teret obitelji, seksualni objekt, radna snaga. Djeca različitih društvenih slojeva. U ratnome i razbojničkom plijenu. Rimski sinovi i kćeri: Augustov poziv na demografsku obnovu. Djeca u visokoj politici: sudbine vladarskih nasljednika i kraljevni-udavača. Djeca među vjerništvom i u obredima različitih kultova. Kršćanstvo i djeca. Bolesti i smrtnost. Epigrafski, slikovni i predmetni spomenici djece s hrvatskog povijesnog prostora. Dio nastave u Arheološkim muzejima u Zagrebu i Splitu, te na lokalitetu u Saloni.

Cilj: Upoznavanje s metodama istraživanja povijesti društvene grupe u antici.

Literatura: izbor relevantnih mjesta iz djela starih pisaca, iz zbornika specijalističkih radova i monografija o povijesti i položaju žena i djece, o privatnom životu, te o odgoju i obrazovanju u antici

PROF. DR. BRUNA KUNTIĆ-MAKVIĆ

Rimski vojskovođa: ideal i primjeri zapovjednika u Iliriku

ECTS-bodovi: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar, parni (ljetni) u akad. g. 2005/6.

Status: Izborni

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno. U okviru satnice dio nastave na terenu.

Uvjeti: srednjoškolsko predznanje latinskog jezika ili upisan latinski jezik kao pomoćni predmet u organizaciji Odsjeka za klasičnu filologiju

Evaluacija: alternativno ili kombinirano tijekom seminara evaluacija pisanog rada, pripreme i prezentacije u kabinetu i na terenu i završni razgovor s kandidatom

Sadržaj kolegija:

Rimski standard idealnog vojskovođe i tipska odstupanja prema pisanim i predmetnim izvorima. Konkretni primjeri rimskih zapovjednika u ratovima za osvajanje i pacifikaciju Ilirika. Dio nastave u Arheološkim muzejima u Zadru i Puli i na lokalitetima foruma i augusteja u Ninu, Zadru, Puli i Nezakciju.

Cilj:

Temeljem tipičnih antičkih izvora demonstrirati neke karakteristične crte rimskoga mentaliteta, prikazati odabrane istaknute ličnosti rimske povijesti i preko zapovjednika u Iliriku izložiti ključne momente rimskoga vojevanja za hrvatski povijesni prostor.

Literatura: prozopografski priručnici za rano i kasno Rimsko carstvo, muzejski vodiči s opisom spomenika i literatura o okolnostima njihova nalaza i istraživanja, povijesno-umjetničke evaluacije ikonografskih shema vojskovođe, izbor iz literature i izvora o rimskim osvajanjima u Iliriku i o umijeću ratovanja.

DR. SC. BORIS OLUJIĆ

Čovjek i prostor. Povijest života u kršu – prapovijest i antika

ECTS-bodovi: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 2 semestra (zimski, ljetni)

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata seminara na tjedan (u okviru ove satnice dio nastave obavlja se na terenu)

Uvjeti:

Ispit: permanentna evaluacija, seminarski rad s ocjenom

Sadržaj:

Ovaj je kolegij mjesto susreta različitih teorijskih i praktičnih pristupa problemu čitanja poruka koje čovjek svojim trajanjem ostavlja u prostoru. Prostor je ovdje ujedno artefakt, objekt stalnog čovjekovog djelovanja, ali i subjekt interakcije. Interakciji čovjek – okoliš, u različitim razdobljima povijesnog trajanja, bit će posvećena najveća pažnja. Kolegij upućuje studenta na nužnost suradnje različitih znanstvenih disciplina, u cilju totalnog pristupa istraživanju povijesti. Kolegij je namijenjen, osim studentima povijesti i studentima antropologije, kao prilika za upoznavanje s povijesnim istraživanjem, ali i studentima najrazličitijih grupa, poput geografije, arheologije, klasične filologije, povijesti umjetnosti, etnologije, sociologije i drugih. Naravno, kolegij je otvoren i studentima drugih fakulteta, u okviru što boljeg povezivanja u okvirima Sveučilišta u Zagrebu. Kolegijem se studenti uključuju i u praktičan znanstveni rad, u okviru znanstvenog projekta "Naselja i komunikacije u kontekstu veza jadranskog priobalja i unutrašnjosti", a kolegij bi permanentno trajao i tijekom trogodišnjeg i dvogodišnjeg studija povijesti. Sudjelovanje u kolegiju uključuje i redovitu terensku nastavu. Aktivnost u okviru terenskog rada posebno se evaluira i uključuje u konačnu ocjenu.

Cilj:

Cilj je kolegija da stvara atmosferu ekipnog rada te suradnje među budućim stručnjacima različitih znanstvenih disciplina. Uključenost u konkretan istraživački projekt studentima omogućuje susret s problemima znanstvenog istraživanja, ali i priliku da svojim radom doprinesu ostvarenju samog projekta. Studenti će, osim toga, imati priliku i sami osmišljavati projekte zaštite kulturnih krajolika.

Literatura: Budući da je glavni naglasak na praktičnom radu te da su teme vrlo raznolike i individualne, svaki će polaznik osobno dogovarati literaturu, u skladu s postojećim parametrima u zadavanju obvezne i dopunske literature.

DR. SC. BORIS OLUJIĆ

O etnicitetu i etničkom identitetu na prostoru starog Ilirika

ECTS-bodovi: 2 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (ljetni)

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata predavanja

Uvjeti:

Ispit: usmeni

Sadržaj:

Kolegijem se pokušava potaknuti promišljanje koncepata i pristupa etnicitetu i etničkom identitetu, kao jednom od temeljnih problema istraživanja stare povijesti hrvatskih zemalja. Kolegij inzistira na multidisciplinarnom pristupu istraživanju etničkih identiteta. Pojedini etnički individualiteti, poput Japoda, Histra, Delmata i drugih, služe kao istraživački poligoni u postavljanju problema istraživanja pojedinih etničkih skupina.

Cilj:

Cilj je kolegija da konceptualizira i razjasni problem etničkog identiteta. Razjašnjavanjem terminologije pomaže se i razumijevanje etniciteta tijekom kasnijih razdoblja.

Literatura: M. Mann, *The Sources of social power I*, Cambridge 1994, Cambridge University Press; *Etničnost i povijest*, ur. E. Heršak, Zagreb 1999, Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo; S. Jones, *The Archaeology of Ethnicity. Constructing Identities in the Past and present*, London-New York 1998, Routledge

DR. SC. BORIS OLUJIĆ

Religije starog Istoka

ECTS-bodovi: 3 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (ljetni)

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata seminara

Uvjeti:

Ispit: seminarski rad s ocjenom

Sadržaj:

Na kolegiju se prakticira istraživanje religijskog svijeta Mezopotamije, Sirije, Anadolije, Irana i istočnog Sredozemlja. Posebna se pažnja pridaje simbolici, religijskoj praksi, pogrebnim obredima.

Cilj: Cilj je kolegija da upozna polaznike s religijskim svijetom starog Istoka, ali i da promišlja postojanje univerzalnih simboličkih poruka u različitim religijskim sustavima.

Literatura: *Sumerian mythology: a study of spiritual and literary achievement in the third millenium B. C.*, S. N. Kramer, Philadelphia, University of Pennsylvania; Pregled referentnih izdanja u Nacionalnoj i Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (sastavili S. Martinović i B. Olujić) – Bibliografsko pomagalo za seminarski rad, Zagreb 2004; Mozaik knjiga; B. Kuntić-Makvić, B. Olujić, *Mali pojmovnik stare povijesti*, Zagreb 2004, FF Press,

Dopunska literatura: *The Larousse Encyclopaedia of Myythology*, London, Chancellor Press 1997; *Povijest svjetske književnosti sv. I. i II.*, Zagreb 1982, Mladost, 35-92

PROF. DR. PETAR SELEM, vanjski suradnik

Egipatska religija u helenističko-rimskom svijetu

ECTS-bodovi: 2 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar (ljetni) u akad. g. 2005/6.

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata predavanja

Uvjeti:

Ispit: usmeni

Sadržaj:

Disperzija izvorno egipatskih kultova, transformiranih helenističkim i drugim prinosima, diljem rimske države. Društvene grupe širitelja i sljedbenika. Povijesni kontekst širenja i recepcije, duhovno ozračje, literarna i materijalna svjedočanstva. Izloženo uz poseban oslonac na građu s hrvatskog povijesnog prostora.

Cilj: Uvesti pohađače kolegija u povijest mentaliteta staroga svijeta preko internacionalnog duhovnog fenomena u kojemu su povezani i u kasnoj antici srasli njegov istočni i zapadni dio.

Literatura:

P. SELEM, *Izidin trag: Egipatski kulturni spomenici u rimskom Iliriku* [Biblioteka znanstvenih djela 96], Split: Književni krug 1997., str. 9 - 43
Apulej, Zlatni magarac, A. Vilhar – J. Vrkić, Zagreb: Stvarnost 1969.

SREDNJI VIJEK

DR. SC. BORISLAV GRGIN, izv. profesor

Rumunjske zemlje u srednjem i ranom novom vijeku

ECTS-bodovi: 2

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (zimski)

Status: izborna nastava

Oblici provođenja nastave: 2 sata predavanja tjedno, ukupno 30 sati

Uvjeti: nema

Sadržaj: Temeljne povijesne pojave, strukture i procesi rumunjske srednjovjekovne i ranonovovjekovne povijesti. Geneza političkih i državnih tvorevina na rumunjskom prostoru te proces njihova postupnog okrupnjavanja. Razdoblje postojanja kneževina u Transilvaniji, Vlaškoj i Moldaviji. Vjerska povijest rumunjskih zemalja. Kristijanizacija navedenog prostora. Stvaranje srednjovjekovne crkvene organizacije i crkveni raskol. Osamostaljenje pravoslavnih crkava u navedenim zemljama i pojava Reformacije u Transilvaniji. Kulturna povijest rumunjskih zemalja. Uloga i djelovanje manastira kao središta pismenosti i kulture. Promjene u ranonovovjekovnom razdoblju. Začeci rumunjskih nacionalno-integracijskih pokreta i ideologija te nacionalne svijesti. Počeci procesa modernizacije društva u Vlaškoj i Moldaviji tijekom 18. stoljeća, za vrijeme takozvanog fanariotskog režima.

Kompetenje: Upoznavanje studenata s prostorom rumunjskih zemalja u srednjem i ranom novom vijeku kao tipičnim perifernim prostorom na jugoistoku Europe. Stjecanje znanja o rumunjskoj povijesti do kraja 18. stoljeća, o njenim temeljnim pojavnostima, društvenim strukturama i procesima. Bolje poznavanje povijesti jugoistočne Europe kao širega konteksta hrvatske srednjovjekovne i ranonovovjekovne povijesti. Osposobljenost u većoj mjeri za komparativni pristup povijesti Hrvatske i zemalja u okruženju u razdoblju do kraja 18. stoljeća. Poticaj razvoja kulture povijesnog mišljenja te uklanjanju mogućih stereotipa, neutemeljenih predodžbi ili mitskog gledanja na povijest nama nedovoljno poznatih dijelova regionalnog okruženja.

Način rada: Nastava će se odvijati kroz predavanja. Studenti će povremeno kao zadaću dobiti čitanje sekundarne literature s Interneta te njenu prezentaciju na satu.

Način polaganja ispita i provjere znanja: Završna ocjena donosit će se na temelju pojedinačnoga sudjelovanja u nastavi (aktivnost na nastavi 10%, prezentacija 30%) te na temelju ocjene iz pismenoga ispita (60%) koji će se provesti po zavšetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Uspjeh na ispitu se javno oglašava, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

Obvezatna literatura:

Peter F. Sugar, *Southeastern Europe under Ottoman Rule, 1354-1804*, University of Washington Press, Seattle-London 1993, str. 113-167.

Dopunska literatura:

Jean W. Sedlar, *East Central Europe in the Middle Ages 1000-1500*, University of Washington Press, Seattle-London 1994, passim (vidjeti *index* na str. 528-556).

Kurt W. Treptow (ur.), *A History of Romania*, The Center for Romanian Studies, The Romanian Cultural Foundation, Iași 1996, str. 51-227.

<http://vlib.iue.it/hist-romania/ancient.html#Medieval-History>

<http://vlib.iue.it/hist-romania/modern.html#Modern-History>

MR. SC. HRVOJE GRAČANIN, ASISTENT
Povijest Bizanta

ECTS-bodovi: 2

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (sedmi, zimski)

Status: izborni za sve studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja

Uvjeti: nema

Sadržaj: Pregled povijesti Bizantskoga Carstva. Segmenti društvene, kulturne, političke, vojne, institucionalne i crkvene povijesti.

Kompetencije: Upoznavanje glavnih povijesnih tijekova i pojava koji su presudno utjecali na oblikovanje bizantske civilizacije. Razvijanje širih i slojevitijih pogleda na povijesne procese s osobitim obzirom na raščlambu složenih političkih, gospodarskih i kulturnih mijena i kontinuiteta. Stvaranje predodžaba o prilikama u Bizantu u kontekstu europske povijesti srednjega vijeka. Upoznavanje s relevantnom izvornom građom i literaturom.

Način rada: Nastava će se odvijati u obliku predavanja.

Obvezatna literatura:

L. Brehier, *Vizantijska civilizacija*, Beograd 1976.

G. Ostrogorski, *Istorija Vizantije*, Beograd 1959. ili isti, *Povijest Bizanta 324-1453*, Zagreb 2002. uz obvezno korištenje H. Gračanin, Komu trebaju ovakva izdanja? (recenzija hrvatskoga izdanja *Povijesti Bizanta* G. Ostrogorskoga), *Historijski zbornik* 55 (2002.), 252-261

Dopunska literatura:

I. Đurić, *Sumrak Vizantije. Vreme Jovana VIII Paleologa 1394-1448*, Zagreb 1989.

H. Jedin (ur.), *Velika povijest Crkve* II, Zagreb 1995., 5-125, 176-189, 207-210, 212-220, 265-268, 277-292, 327-359, 379-402, 407-493

H. Jedin (ur.), *Velika povijest Crkve* III/1, Zagreb 1971., 31-59, 194-213, 452-473

H. Jedin (ur.), *Velika povijest Crkve* III/2, Zagreb 1993., 135-156, 551-583

D. Obolensky, *The Byzantine Commonwealth. Eastern Europe, 500-1453*, London² 2000.

Prokopije iz Cezareje, *Tajna povijest*, Zagreb 1992.

R. Radić, *Strah u poznoj Vizantiji 1180-1453* I-II, Beograd 2000.

Ch. Schug-Wille, *Bizant i njegov svijet*, Rijeka 1970.

Ph. Sherrard, *Bizant*, Zagreb 1972.

Steven Runciman, *Vizantijska civilizacija*, Beograd 1964.

Internet Medieval Sourcebook – Full Text Sources – Byzantium:

<http://www.fordham.edu/halsall/sbook2.html#byz2>

A. E. Laiou (ur.), *The Economic History of Byzantium. From the Seventh through the Fifteenth Century*, Washington 2002., dostupno na: <http://www.doaks.org/EHB.html>

Način polaganja ispita: Ispit je usmeni i može se polagati odmah po završetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Provjera znanja u obliku kolokvija, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

MR. SC. HRVOJE GRAČANIN, ASISTENT
Ilirik u doba velike seobe naroda

ECTS-bodovi: 2

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar (osmi, ljetni)

Status: izborni za sve studente

Oblik nastave: 30 sati predavanja

Uvjeti: nema

Sadržaj: Pregled povijesti Iliričke prefektore (Istočni Ilirik) i Panonske dijeceze (Zapadni Ilirik) u kasnoj antici i ranome srednjovjekovlju s težištem na širi hrvatski povijesni prostor. Društvene, kulturne, političke i vojne prilike. Kretanja stanovništva i etničke promjene. Naseobinska povijest prostora. Pitanja kontinuiteta i diskontinuiteta.

Kompetencije: Upoznavanje glavnih povijesnih tijekova i pojava na prostoru Ilirika, osobito na području Dalmacije i Panonije, u zadanome kronološkom okviru. Razvijanje širih i slojevitijih pogleda na povijesne procese s naglaskom na interdisciplinarnost. Stvaranje predodžaba o prilikama u Iliriku u prijelaznome razdoblju od rasapa kasnoantičkoga društvenog sklopa do doseobe Slavena i Hrvata. Upoznavanje s relevantnom izvornom građom i literaturom.

Način rada: Nastava će se odvijati u obliku predavanja.

Obvezatna literatura:

S. Andrić, Južna Panonija u doba velike seobe narodâ, *Scrinia Slavonica* 2 (2002.), 117-167

B. Kuntić-Makvić, Grčka i rimska starina, u: *Hrvatska i Europa. Kultura, znanost i umjetnost* I, ur. I. Supićić, Zagreb 1997., 80-87

B. Kuntić-Makvić, Područje rimskog Ilirika uoči dolaska Hrvata, u: *Povijest Hrvata I: Srednji vijek*, Zagreb 2003, 5-38

I. Goldstein, *Hrvatski rani srednji vijek*, Zagreb 1995., 55-87

F. Šišić, *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, Zagreb 1925., 154-174, 203-235

Dopunska literatura:

R. Bratož, Razvoj organizacije zgodnjekršćanske crkve na ozemlju Jugoslavije od 3. do 6. stoljeća, *Zgodovinski časopis* 40 (1986.), 363 - 395

F. Bulić, O godini razorenja Solina, u: *Izabrani spisi*, Split 1984., 291 - 331

Nenad Cambi, L'Âge de Justinien en Dalmatie et en Istrie, u: *L'Époque de Justinien*, Nenad Cambi - Emilio Marin, Split 1994., 933 - 958

B. Ferjančić, *Vizantija i Južni Sloveni*, Beograd 1966.

I. Goldstein, *Bizant na Jadranu. Bizant na Jadranu od Justinijana I. do Bazilija I.*, Zagreb 1992., 17-111

I. Goldstein, *Hrvati, hrvatske zemlje i Bizant*, Zagreb 2003., 9-22

J. Kovačević, *Varvarska kolonizacija južnoslovenskih oblasti od IV do početka VII veka*, Novi Sad 1960.

M. Križma, *Antička svjedočanstva o Istri*, Pula - Rijeka 1979.

P. Lemerle, Invasions et migrations dans les Balkans depuis la fin de l'époque romaine jusqu'au VIIIe siècle, *Revue historique* 211 (1954.), 265-308

A. Lengley - G. T. B. Radan (ur.), *The Archaeology of Roman Pannonia*, Lexington - Budapest 1980.

Lj. Maksimović, Severni Ilirik u VI veku, *Zbornik radova Vizantološkog instituta* 19 (1980.), 17-53

A. Mócsy, *Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*, London - Boston 1974.

V. Posavec, Pogled na prošlost Dalmacije u prvoj polovici V. stoljeća, *Historijski zbornik* 50 (1997.), 9-20

R. Rogošić, *Veliki Ilirik i njegova konačna dioba (284-437)*, Zagreb 1962.

V. Sokol, Panonija Savija u Justinijanovo doba, u: *L'Époque de Justinien*, Nenad Cambi - Emilio Marin, Split 1994., 1131-1143

M. Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb 1976., 227-262 (novo izdanje Zagreb 2003.)

M. Suić, Kontinuitet urbane kulture, u: *Hrvatska i Europa. Kultura, znanost i umjetnost* I, ur. I. Supićić, Zagreb 1997., 100-111

J. J. Wilkes, *Dalmatia*, London 1969.

F. E. Wozniak, East Rome, Ravenna and Western Illyricum: 454 - 536 A.D., *Historia* 30 (1981.), 351-382

N. Zečević, *Vizantija i Goti na Balkanu u IV i V veku*, Beograd 2002.

Način polaganja ispita: Ispit je usmeni i može se polagati odmah po završetku nastave.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Provjera znanja u obliku kolokvija, a na kraju ispitnog roka provodi se evaluacija od strane studenata.

RANI NOVI VIJEK

DR. SC. NATAŠA ŠTEFANEC
MR. SC. SANJA LAZANIN

Uvod u njemačku paleografiju

Jezik: hrvatski

Trajanje: dva semestra

Status: izborni predmet za preddiplomski i diplomski studij

Oblik nastave: praktikum (2 sata nastave na tjedan)

Sadržaj: Njemački pisani izvori za hrvatsku povijest čine jednu od najvažnijih grupa izvora za proučavanje hrvatske, regionalne i europske povijesti ranoga novog vijeka. U prvom semestru, nakon uvodnog predavanja, prijeći će se na praktičan rad s njemački pisanim izvorima za hrvatsku povijest, pod stalnim nadzorom nastavnika: analiza tiskanih i pisanih njemačkih (gotičkih) slova od 16. do 19. stoljeća, individualna ili grupna čitanja različitih tipova izvora, počevši od lakših devetnaestostoljetnih tekstova do leksički i sintakski težih šesnaesto- i sedamnaestostoljetnih, postupno uvođenje studenata u razrješavanje kratica (kontrakcija i suspenzija), stalno simultano transkribiranje tekstova uz korištenje pravila za objavljivanje i kritičku transkripciju izvora, konstantno upućivanje studenata na specifičnosti leksike, pisma i sintakse. U drugom semestru raditi će se na transkripciji, prijevodu i kritičkom objavljivanju odabranog neobjavljenog izvora, značajnog za hrvatsku povijest. To će uključivati preciznu transkripciju dokumenta, rasprave o načinima funkcionalnog prevođenja leksički i sintakski zahtjevnog njemačkog ranonovovjekovnog izvora, rasprave o terminološkim pitanjima, izradu terminološkog rječnika, upućivanje u metode kritičke objave izvora. Uz rad na izvoru, simultano će se raditi i na terminološkoj i tematskoj analizi historiografskih tekstova na relevantnu temu.

Oblici provođenja nastave: Praktikum. Rad na konkretnim tematski i dijakronijski odabranim izvorima, uz stalno posredovanje nastavnika i interakciju svih studenata i nastavnika uključenih u nastavu. Konstantno korištenje računalne opreme. Tjedni domaći zadaci i provjera učinjenog na satu. Osim priručnika, za rad u nastavi od semestra do semestra izrađivati će se čitanka s kopijama neobjavljenih izvora iz arhiva u Grazu, Beču i Budimpešti.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Osposobljavanje za čitanje tiskanih i pisanih njemačkih (gotičkih) slova u rasponu od 16. do 19. stoljeća. Usavršavanje u funkcionalnom znanju njemačkog jezika i osposobljavanje za funkcionalno prevođenje i kritički rad s povijesnim izvorima ranoga novog vijeka. Usavršavanje terminoloških i prevodilačkih znanja uopće, kroz čitanje historiografskih tekstova i rad s pomagalima. Razvoj komparativnog načina mišljenja, sposobnosti rješavanja historiografsko-terminoloških problema. Osposobljavanje za uspješnu nadogradnju stečenih znanja u samostalnom radu u budućnosti.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: S obzirom na način rada, odnosno na stalnu uključenost svih studenata u čitanje i analizu izvora, nastavnici će stalno moći pratiti studentsko napredovanje. S druge strane studenti će moći ocijeniti nastavnički rad kroz anonimnu anketu koja će se među studentima provesti na kraju svakog semestra.

ECTS-bodovi: 5 bodova po semestru (I. pohađanje nastave 1 bod, tjedne transkripcije 1 bod, svladavanje čitanja tiskane gotice 1 bod, svladavanje čitanje pisane gotice 2 boda; II. pohađanje nastave 1 bod, transkripcija dodijeljenog teksta 1 bod, prijevod teksta 1 bod, doprinos terminološkom rječniku 1 bod, izrada bilježaka 1 bod)

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Zbog stalne visoke razine studentske aktivnosti koju zahtijeva rad na ovom predmetu, završni ispit nije predviđen. Ocjena će se temeljiti na evaluaciji studentskog rada te će uključivati vrednovanje svih elemenata navedenih u obrazloženju ECTS bodovanja.

Popis literature:

Lazanin, Sanja. *Priručnik iz njemačke paleografije*. Tipex d.o.o. Zagreb, 2004.
Čitanka s kopijama neobjavljenih izvora

19. I 20. STOLJEĆE

KRISTINA MILKOVIĆ

Jezici i grafije u procesima protomodernizacije u hrvatskim zemljama 1750.-1835.

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat praktikuma tjedno (ukupno 30 sati)

Sadržaj: Pokrajinska i administrativno-politička partikularnost hrvatskih zemalja kao i njihova različita povijesna «sudbina» u drugoj polovici 18. stoljeća ostavila je dubokoga traga na sve segmente društvene zbilje pa tako i na jezik. U pojedinim hrvatskim zemljama postojali su zasebni književni jezici s vlastitim grafijama i leksikom. Osim procesa imanentnih samim prostorima u kojima nastaju, u sklopu ovoga predmeta bi se također proučavali i utjecaji političkih središta (npr. bečkoga dvora) na proces razvoja i standardizacije jezika; uloga jezika u procesu socijalnoga discipliniranja i modernizacije «odozgo»; odnosi jezične standardizacije i (proto)modernizacije; fenomen metajezika (latinski kao jezik političkoga života; njemački, talijanski kao jezici gradskih sredina i posredovanja civilizacijskih vrijednosti); promjena odnosa političke i intelektualne elite prema jeziku nakon 1790.

Oblici provođenja nastave: Budući da je predmetom obuhvaćen kraći vremenski period s užim tematskim krugom, predavanja su zamišljena kao pregledna. Problematika predavanja dodatno bi se produbljivala studentskim radom u okviru praktikuma. Praktikum bi obuhvaćao rad na izvorima različite provenijencije (književni tekstovi, vladarski proglašaji, uredbi, zakoni, rječnici, gramatike i sl.), jezičnu analizu i analizu grafije i njihove usporedbe. Osnovno pomagalo bila bi čitanka s izabranim tekstovima koji bi studente uveli u osnovu jezičnu i povijesnu problematiku spomenutoga perioda. Od studenata bi se očekivalo aktivno sudjelovanje u nastavi te pismeno i usmeno izlaganje rezultata rada na praktikumima.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Namjera predmeta je osvijetliti ovu problematiku i s jezičnoga i s povijesnoga stanovišta te upoznati studente s kontinuitetima standardizacije jezika i prije razdoblja preporoda te upozoriti na potrebu interdisciplinarnoga pristupa pitanju jezika i grafije. Studente bi se uvodilo u samostalan rad s povijesnim izvorima kao i korištenje računalne obrade teksta za analizu izvora.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Tijekom nastave konstantno će se vrednovati rad studenata na temelju njihova sudjelovanja u raspravama i pismenih radova. Na kraju semestra među studentima će biti provedena anketa o uspješnosti nastave.

ECTS – bodovi: 2 boda

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Uspjeh se provjerava pismenim ispitom u formi eseja na kraju semestra, a konačnu ocjenu čini prosjek ocjene dobivene na ispitu, ocjene za rad u okviru praktikuma i za sudjelovanje u nastavi.

Popis literature potrebne za polaganje ispita:

Vince, Z. *Putovima hrvatskoga književnog jezika*. (Treće, dop. izd.) Zagreb, 2002, 26-205.

Samardžija, M. *Iz triju stoljeća hrvatskoga standardnog jezika*. (Drugo, prošireno izd.) Zagreb, 2004, 48-70.

Stančić, N. «Hrvatski narodni preporod 1790-1848.» u: Stančić, N. (ur.). *Hrvatski narodni preporod 1790-1848. Hrvatska u vrijeme ilirskog pokreta*. Zagreb, 1985, 1-30.

Popis dopunske literature:

Brlek, M. *Leksikograf Joakim Stulli (1730-1817)*. JAZU. Zagreb, 1987.

Čosić, S. «Luko Stulli i dubrovačka književna baština». u *Anali*. Sv. XLI. Zagreb-Dubrovnik, 2003, 259-285.

Istorija srpskog naroda u šest knjiga. Srbi u XVIII veku. IV-2. Beograd, 1986.

Kostić, M. «Pokušaji Bečke vlade oko uvođenja narodnog jezika i pravopisa u srpske, hrvatske i slovenačke škole krajem 18. veka.» iz *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*. Knj. XVII. Beograd, 1937, 253-267.

Moguš, M. – Vončina, J. «*Salo debeloga jera libo azbukoprotres*» *Save Mrkalja*. Zagreb, 1983.

Znika, M. «O standardnosti jezika u urbaru za Slavoniju iz 1737. godine.» iz *Filologija*. 7. Zagreb, 1973, 239-245.

Popis ostale dopunske literature biti će dostupan na web-stranici Odsjeka za povijest.

DR. SC. ZVJEZDANA SIKIRIĆ ASSOULINE

Učenje i obrazovanje u Hrvatskoj 19. stoljeća

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni predmet

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno (ukupno 30 sati)

Sadržaj: Predavanja i seminar iz intelektualne povijesti. Definiira se pojam «učenja» i «znanja» u društveno-povijesnom kontekstu hrvatske protomodernizacije i modernizacije, na što se logično nadovezuje pojam «obrazovanja» kao društveno-institucionaliziranog učenja, a također i za 19. stoljeće još vrlo važan pojam «samoobrazovanja». Navedeni pojmovi promatraju se zatim kroz prizmu društvenih slojeva i staleža – kome je što u ono vrijeme «potrebno znati» te kako se ta slika mijenjala – kao i na relaciji, što je potrebno za muškarca, a što za ženu sličnog društvenog statusa. Pažnja se nadalje koncentrira na obrazovane slojeve društva – učenje jezika, glazbe, odlaske u inozemstvo, beletristiku i ozbiljnu literaturu, kulturne reference i utjecaje u njihovom pisanju i djelovanju, pri čemu se kroz studentske referate daje i paralela/kontrast s onim što u to vrijeme nastaje izvan Hrvatske, na književnom, filozofskom, likovnom, tehničkom (itd.) planu. Posebna tema u okviru predmeta je, dakako, sam obrazovni sistem (od 1777. nadalje) – školske reforme, pučke škole, školski predmeti, što se i kako uči, s konkretnim primjerima, više školovanje, gimnazije te zagrebačka Akademija, čija se uloga naglašava, ne samo u stvaranju korpusa hrvatske inteligencije, nego i u političkom životu toga doba.

Oblici provođenja nastave: Nastava se odvija kroz tematski zaokružena predavanja, ilustrirana primjerima iz izvora, u čijoj analizi i komentiranju aktivno sudjeluju svi studenti. Nadalje, studenti drže referate o manjim tematskim cjelinama, pripremljenima na temelju literature i prorađenima s nastavnikom na konzultacijama.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina): Cilj predmeta je produbljivanje i rafiniranje znanja iz povijesti 19. stoljeća, sagledavanje društva «iznutra». Kroz bavljenje izabranim temama iz intelektualne povijesti izoštrava se osjećaj budućih povjesničara za dublje strukture, koje često ostaju u sjeni političkih zbivanja. Rad na literaturi i odabranim izvorima uvodi studente u samostalan stručni i znanstveni rad.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta: Tokom trajanja semestra prati se redovitost pohađanja nastave i aktivnost na satu. Što se tiče izvedbe referata/seminarskih radova, prati se temeljitost u pronalaženju literature i analizi izvora, zatim dolaženje na konzultacije te završna prezentacija.

ECTS – bodovi: 4.

Način polaganja ispita i način provjere znanja: Pismeni ispit u obliku eseja na dva od tri predložena pitanja, na kraju semestra. U konačnu ocjenu ulazi i uspješnost na satu održanog i zatim u pismenom obliku predanog referata.

Popis literature potrebne za polaganje ispita:

Goldstein, I. *Hrvatska povijest*. Zagreb, 2003., str.154-226 (poglavlje Stvaranje građanskog društva)

Stančić, N. «Hrvatski narodni preporod 1790-1848.» u: Stančić, N. (ur.). *Hrvatski narodni preporod 1790-1848. Hrvatska u vrijeme ilirskog pokreta*. Zagreb, 1985., str. 1-30.

Durbešić, R. «Školstvo u Hrvatskoj u prvoj polovici 19. stoljeća» u: Stančić, N. (ur.). *Hrvatski narodni preporod 1790-1848. Hrvatska u vrijeme ilirskog pokreta*. Zagreb, 1985., str. 149-158.

Cuvaj, A. *Građa za povijest školstva Kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*. Svezak III, Zagreb 1910., odabrani ulomci o pučkim školama, djevojačkim školama i gimnazijama.

Popis dopunske literature: u dogovoru s nastavnikom, prema temi seminarskog rada

PROF. DR. DAMIR AGIČIĆ

Poljska u 19. i 20. stoljeću

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni predmet

Oblik nastave: 1 sat predavanja i 1 sat seminara tjedno

Sadržaj:

Posljednja dva stoljeća donijela su niz promjena u poljskoj povijesti – od podjela, ustanaka, ponovne uspostave države 1918. i njena okupiranja i nestanka 1939, uvođenja socijalizma i njegove propasti 1989, do suvremenog doba tranzicije i ulaska Poljske u Europsku Uniju. Te promjene nisu bile samo promjene granica ili političke promjene; radi se i o demografskim, gospodarskim, vjerskim, kulturnim i drugim promjenama.

U predavanjima će se dati osnovni pregled političke povijesti Poljske od razdoblja podjela potkraj 18. stoljeća do suvremenog doba. Ukazat će se na nastojanja Poljaka da se tijekom 19. stoljeća oslobode vlasti djelatelja, na postanak modernih političkih stranaka i na najvažnije aktere tih zbivanja. Analizirat će se kratko razdoblje samostalne Poljske između dvaju svjetskih ratova, stradanja stanovništva u Drugom svjetskom ratu te položaj Poljske u socijalističkom bloku u drugoj polovici 20. stoljeća. Ukazat će se i na osnovna obilježja tranzicijske Poljske. U nastavi će se ukazivati i na mjesto Poljske u regionalnim i širim okvirima, kao i na bitne elemente hrvatsko-poljskih odnosa.

Oblici provođenja nastave:

Predavanja s komunikacijom profesor-studenti, pisanje kratkih studentskih radova i izrada kratkih PowerPoint prezentacija.

Razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina):

Cilj je predstaviti studentima glavna obilježja povijesnog razvoja Poljske u 19. i 20. stoljeću i proširiti njihova znanja o određenim dijelovima poljske povijesti za koje pokazuju veći interes.

Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta:

Pratit će se i ocjenjivati pohađanje nastave, sudjelovanje u nastavi (u diskusijama, izrada radova i prezentacija), a na kraju će studenti polagati pismeni ispit.

ECTS-bodovi: 3 boda

Način polaganja ispita i način provjere znanja:

Pismeni ispit provodit će se na kraju nastave te ocjenjivati. Završna ocjena bit će izvedena na temelju ocjene pojedinačnih doprinosa u nastavi (ukupno 50%) i na temelju ocjene iz testa znanja (50%).

Popis obvezne literature:

M. Tymowski, *Kratka povijest Poljske*, Matica hrvatska, Zagreb 1999., str. 81-163

D. Agičić, *Podijeljena Poljska 1772.-1918.*, Srednja Europa, Zagreb 2004.

Popis dopunske literature

Paczkowski, *Pola stoljeća povijesti Poljske 1939.-1989.*, Profil / Srednja Europa, Zagreb 2001.

D. Nałęcz – T. Nałęcz, *Józef Piłsudski – vojskovođa i državnik nezavisne Poljske*, [1998]

- detaljniji popis dodatne literature u dogovoru s nastavnikom

MR. SC. MLADEN TOMORAD

Sjedinjene Američke Države - lokalni sukobi 1830.-1890.

ECTS-bodovi: 2 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1 semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sat predavanja tjedno; P=30 sati

Uvjeti: nema

Ispit: Vrednovanje prisutnosti i stečenih znanja tijekom pohađanja nastave: pismeni ispit.

Sadržaj:

Povijest Sjedinjenih Američkih Država od početaka sukoba s Meksikom (1830. početak rata u Teksasu) do završetka rekonstrukcije država Juga nakon građanskog rata.

Rat u Teksasu (1830.-1836.). Rat s Meksikom (1846.-1848.). Pristupanje novih država. Zlatna groznica. Ropstvo. Abolicionisti. Uzroci građanskog rata. Građanski rat (1861.-1865.): tijek i posljedice. Rekonstrukcija Juga (1865.-1880.). "Divlji zapad" i ratovi s Indijancima nakon građanskog rata. Američki mitovi i legende te stvarni događaji.

Ciljevi:

Upoznavanje studenata s poviješću SAD u razdoblju od 1830. do 1890. godine važnih za razumijevanje temelja moći Sjedinjenih Američkih Država tijekom 20. stoljeća.

Literatura:

Američka povijest - kratki prikaz

Sellers C., Henryja May H. & McMillena N., *Povijest Sjedinjenih Država*, Barbat, Zagreb 2002.

Izbor vodiča i slikovnog materijala raznih američkih muzeja i lokaliteta 19. stoljeća (npr. brojnih bojišta američkog građanskog rata; životopisnih gradova Juga; gradova duhova "Divljeg zapada" itd.).

HRVOJE KLASIĆ, ASISTENT

Hrvatska i svijet 1960. – 1990.

ECTS-bodovi: 2 boda

Jezik: hrvatski

Trajanje: 2 semestra

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata predavanja tjedno

Uvjeti: -

Ispit: usmeni

Sadržaj:

- 1. Hrvatska u socijalističkoj Jugoslaviji – društveno-politički kontekst**
  - a. *Ključni politički i gospodarski događaji (privredna reforma, Deklaracija o jeziku, «Hrvatsko proljeće», Titova smrt i raspad Jugoslavije...)*
  - b. *Istaknute hrvatske ličnosti (političari, kulturni djelatnici, sportaši...)*
- 2. Hrvatska i svjetske političke krize – percepcija događaja u hrvatskoj javnosti**
  - a. *Europa (Čehoslovačka, Poljska, pad Berlinskog zida...)*
  - b. *Afrika (Kongo, Uganda, Alžir, Kenija, Rodezija...)*
  - c. *Azija (bliskoistočne krize – Arapsko-izraelski ratovi, Vijetnam, Kambodža...)*
  - d. *Južna Amerika (Kuba, Argentina, Čile...)*
  - e. *Stvaranje pokreta «Nesvrstanih»*
- 3. Hrvatska i prodor «zapadnih utjecaja» - utjecaj na svakodnevni život**
  - a. *Kultura*
  - b. *Film*
  - c. *Sport*
  - d. *Glazba*
  - e. *TV i radio*
- 4. Istaknute svjetske ličnosti u Hrvatskoj**
  - a. *Političke delegacije (Modibo Keita, Nixon, «Nesvrstani»...)*
  - b. *Posjeti i gostovanja kulturnih i sportskih djelatnika (glumci, pjevači, književnici...)*

Cilj:

Cilj izbornog kolegija *Hrvatska i svijet 1960. – 1990.* je upoznavanje studenata s temeljnim društveno – političkim procesima, kroz koje je Hrvatska prolazila, kao jedna od socijalističkih republika SFRJ. U spomenutom periodu, Jugoslaviju i Hrvatsku zahvatile su velike promjene na unutarnjem i vanjsko-političkom planu, čije su se posljedice osjećale i nakon raspada Jugoslavije i stvaranja neovisne Hrvatske.

Pozitivni gospodarski trendovi svrstali su Jugoslaviju 60.-tih godina 20. stoljeća u rang najprogresivnijih zemalja u svijetu. Paralelno s gospodarskim prosperitetom, promjene su se osjećale i na području politike, kulture, sporta, životnog standarda, svakodnevice itd.

Na vanjskopolitičkom planu, zahvaljujući prije svega državničkom umijeću predsjednika SFRJ Josipa Broza Tita, Jugoslavija je postala nezaobilazan međunarodni čimbenik. Odnosilo se to prije svega na ulogu Tita i Jugoslavije u stvaranju pokreta nesvrstanih, kao svojevrsne protuteže blokovskoj politici u vrijeme Hladnog rata.

Unatoč siromaštvu prirodnih resursa (kao što su nafta, rude, obojeni metali i sl.), te maloj površini i malom broju stanovnika, zbog svih navedenih promjena, Jugoslavija je u drugoj polovici 20. stoljeća postala jedna od najzanimljivijih i najkontroverznijih svjetskih zemalja.

Sa spomenutim razdobljem studenti će se upoznati uz pomoć arhivske građe, tiska, audio i video zapisa, kao i razgovorima s aktivnim sudionicima iz društveno – političkog, gospodarskog, kulturno – zabavnog i sportskog života. Na taj način kod studenata se razvija znanstveno – istraživački duh, kritičko razmišljanje, kontekstualizacija i povezivanje povijesnih činjenica.

Upoznavanje sa svim relevantnim procesima, događajima i ličnostima iz razdoblja 1960. – 1990., studentima bi trebalo poslužiti kao nadopuna i poveznica između predmeta *Hrvatska povijest 20. stoljeća* i *Svjetska povijest 20. stoljeća*. Osim toga, znanje stečeno na ovom kolegiju omogućit će studentima lakše praćenje i razumijevanje aktualnih društveno – političkih događanja, u Hrvatskoj i svijetu, na prijelazu 20. u 21. stoljeće.

IZBORNI KOLEGIJI – DISLOCIRANI STUDIJ NA ODJELU ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI SVEUČILIŠTA U SPLITU

dr. sc. Nataša Bajić-Žarko

Osnove pristupa arhivskom gradivu

Jezik: hrvatski
Trajanje: 1 semestar
Status:
Uvjeti:
Oblik nastave:
Ispit: usmeni

Sadržaj predmeta:

Arhivistika i znanost o spisima. Arhivi - pojam i uloga arhiva, vrsta arhiva, organizacija arhivske službe i zadaća arhiva, arhivi i informatika. Mreža arhivskih ustanova u Hrvatskoj (matični arhivi i državni arhivi). Državni arhiv u Splitu - povijesni razvoj i ustroj ustanove. Ustrojbeni odjeli i njihove zadaće: Arhiv mapa za Istru i Dalmaciju, Laboratorij za konzervaciju, restauraciju i knjigovežnicu, Odjel nadzora gradiva izvan arhiva, Odjel za sređivanje gradiva, Filmska zbirka, Knjižnica i Čitaonica. Fundus koji čuva splitski arhiv - značenje toga gradiva za lokalnu i nacionalnu povijest te za znanstvena istraživanja. Jezici i pisma kojim je gradivo pisano. Značenje gradiva pisanog na glagoljici i bosančici. Metode i načela zaštite arhivskoga gradiva. Dostupnost arhivskoga gradiva javnosti i mogućnost njegova korištenja. Arhivi u drugim ustanovama kulture te važnost i vrijednost gradiva u privatnom i crkvenom posjedu.

Cilj:

Cilj predmeta je upoznati studente s važnosti arhivskih ustanova, bogatstvom pisane baštine koju čuvaju, te upoznati ih s načinima korištenja arhivskih izvora u znanstvene i straživačke svrhe.

Obvezatna literatura:

Priručnik iz arhivistike, SDARJ, Zagreb 1977.

B. Stulli, *Arhivistika i arhivska služba, studije i prilozi*, Hrvatski državni arhiv Zagreb, Zagreb 1998.

L. Duranti, *Arhivski zapisi*, Hrvatski državni arhiv Zagreb 2000.

Dopunska literatura:

J. Stipišić, *Pomoćno povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Školska knjiga, Zagreb 1972.

CH. M. Dollar, *Arhivistika i informacijske tehnologije-utjecaj informacijske tehnologije na arhivsku teoriju i praksu*, Hrvatski državni arhiv Zagreb, Zagreb 1999.

V. Dadić-E. Sarić, *Osnove zaštite bibliotečne građe*, Hrvatsko bibliotekarsko društvo Zagreb, Zagreb 1973.

dr.sc. Jasna Jeličić-Radonić

Opis predmeta: **SPOMENIČKA BAŠTINA KAO POVIJESNI IZVOR**

Jezik: hrvatski

Trajanje:

Status: izborni predmet

Uvjeti:

Oblik nastave: Predavanja i seminar uz terensku nastavu

Ispit: pismeni

Sadržaj predmeta:

Nakon kratkog povijesnog pregleda i pregleda vrsta spomenika koji prenose podatke o prošlosti kroz stručne obilaske pojedinih spomeničkih kompleksa i pratećih zbirki, praktičan rad na spomeničkoj građi iz stare povijesti i povijesti srednjeg vijeka i upoznavanje s temeljnim principima zaštite spomenika. Spomenička baština na području Splitsko-dalmatinske županije izuzetno je bogata i prvorazredan je izvor za poznavanje povijesnih razdoblja, osobito antičkih, koji su temelj europske i cjelokupne zapadne civilizacije.

Cilj:

Studenti će kroz stručne obilaske pojedinih spomeničkih cjelina i muzejskih zbirki, kroz predavanja s projekcijama i seminarsko proučavanje odabranih spomenika te praktičan rad na spomeničkoj građi i njejoj dokumentaciji poduprijeti znanje sto ga u glavnim predmetima stječu iz stare povijesti i povijesti srednjeg vijeka i razviti odnos prema predmetnim povijesnim izvorima.

Obvezatna literatura:

Antička Salona, Zbornik radova, Split 1991.

F. Bulić, Po ruševinama stare Salone, Split 1986.

Pharos - Antički Stari Grad, Zagreb 1995.

J. Belamarić, R. Buzančić, D. Domančić, J. Jeličić-Radonić, V. Kovačić, Ranokršćanski spomenici otoka Brača, Split 1994.

Dopunska literatura:

J. Brunšimid, Natpisi i novac grčkih gradova u Dalmaciji, Split 1998.

M. Suić, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 2003.

E. Dyggve, Povijest salonitanskog kršćanstva, Split 1996.

PROF. DR. JOŠKO BOŽANIĆ

Naziv predmeta	Hrvatska maritimna kulturna baština		
Kod	naknadno		
Vrsta	Predavanja/Seminari		
Razina	Predmet specijalističke razine		
Godina	1.	Semestar	I.
ECTS (uz odgovarajuće obrazloženje)	3 ECTS Kontakt sati 30 sati (predavanja i seminari 22 sata + 5 sati konzultacije + 3 sata on-line kontakt), 10 sati terenski rad, 20 sati pisanja seminarskih radova, 30 sati čitanje literature = 90 sati.		

Nastavnik	Dr. sc. Joško Božanić, izv. prof.
Kompetencije koje se stječu	Predmet omogućuje studentima da postanu dobri poznavatelji maritimne kulturne baštine, a ta kompetencija osobito im može poslužiti u turizmu za poslove turističkih vodiča, interpretatora kulturnog i prirodnog okruženja hrvatskog maritimnog prostora, voditelja projekata u turizmu, animatora turista i slično.
Preduvjeti za upis	Ovaj predmet po svojoj je naravi interdisciplinaran te će ga nužno biti povezivati s drugim područjima: povijest, brodogradnja, ribarstvo, arheologija, etnomuzikologija, lingvistika, književnost, etnologija, sociologija, muzeologija itd.
Sadržaj	<p>Uvod: Hrvatska kao maritimna zemlja, pojam maritimne kulturne baštine, položaj hrvatske maritimne kulturne baštine u reprezentativnoj nacionalnoj kulturi, mediteranstvo u kulturi hrvatskog naroda.</p> <p>Brod: Brod kao spomenik graditeljske baštine, arhetipsko značenje broda, antropomorfnost broda, odnos brod – čovjek – okolina, problematika istraživanja brodograđevnoga naslijeđa i osnivanje povijesnog broda, izvori podataka: materijalna kulturna ostavština (artefakti, ikonografija, pisani dokumenti) i nematerijalna – duhovna ostavština: znanja i umijeća, pamćenje još živih sudionika tradicionalne maritimne kulture; evolucijski karakter dizajna u brodogradnji; tipologija tradicionalnih brodova, evolucija malih brodica Jadrana, liburnijska serilija, starohrvatska kondura, neretvanska lađa kao živi fosil brodogradnje, brodovi ravna dna: ladva, neretvanska trupa, batana, sandul, sandula, top, batel, bragoc; varijacije pojedinih lokalnih jadranskih konstrukcijskih rješenja, nazivlja, načini korištenja itd. prema lokalitetima; jadranske brodice okruglih bokova: leut, gajeta, gajeta falkuša, guc, pasara, bracara, trabakul, pelig, stela, loger, kuter, škuna; evolucija brodica obalne plovidbe: karaka, galijun, karavela, marsiljana, patač, kekja, grip, pulaka, brigantina, galija; jedrenjaci oceanske plovidbe: bark, brik, škunabark, nava, škuna, kuter; pregled tipologije jadranskih plovila, evolucije konstruktivnih rješenja, snasti, tehnologije gradnje itd. u usporedbi sa širom sredozemnom, europskom i svjetskom tradicijom.</p> <p>Kontekst broda: Brod kao okosnica sustava maritimne kulture okuplja razna područja ljudskog djelovanja, znanja, umijeća, običaja: navigacija, ribolov, tumačenje znakova koji predskazuju vrijeme, poznavanje ribe i pripremanje riblje hrane, fenomen insularnosti, običaj žrtvovanja broda, vjerovanja pomoraca, ex voto; svetišta pomoraca, mediteranska prehrana.</p> <p>Gajeta falkuša: Projekt Ars halieutica, svjetska promocija hrvatske maritimne baštine.</p> <p>Maritimni jezik: ihtionimija; maritimizmi u hrvatskoj leksikografiji, komparativna nomenklatura broda, fenomen <i>lingua franca</i>.</p> <p>Čitanje mediteranskog prirodnog i kulturnog pejzaža: Dalmacija – Terra nauta; čovjekov odnos prema biodiverzitetu mora – fenomen sredozemne medvjedice; fenomen insularnosti; kulturni znakovi u arhitekturi mediteranskog oikosa; more u umjetnosti.</p>
Preporučena literatura	<p>Božanić, J. (1998). Komiška gajeta falkuša – znak jednoga dovršenog vremena. <i>Brodogradnja</i>, 1, 56-57.</p> <p>Božanić, J. (2001). Halieuticon – starogrčki ep o ribarenju. <i>Treći program Hrvatskog radija</i>, 59, 15-103.</p> <p>Matvejević, P. (1990). <i>Mediteranski brevijar</i>. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.</p> <p>Salamon, V. (ur.). (2001). <i>Iskustvo broda. Baština drvene brodogradnje u Hrvatskoj</i>. Dubrovnik: Pomorski muzej, Komiža: Ars halieutica, Zagreb: Durieux.</p>

	Vidović, R. (2004). <i>Život pod jedrima</i> . Split: Književni krug.
Dopunska literatura	Božanić, J. (2003). Memento baštinicima hrvatskog arhipelaga. U M. Majnarić (ur.). <i>Hrvatsko podmorje. Biseri Jadrana</i> . (29-135). Zagreb: Fabra. Božanić, J. (1999). Ribarska aristokracija, <i>Cicero</i> , 2, 39-42. Božanić, J., Salamon, V. (1998). Poiesis iskustva življenja s morem u maritimnoj kulturi hrvatskog arhipelagosa. U Cambi, N. (ur.). <i>Knjiga Mediterana 1997</i> . Split: Književni krug. Božanić, J. (1997). <i>Lingua franca</i> . Split: Književni krug. Carić, J. (1925, 1926). <i>Slike iz pomorskoga života</i> . Sarajevo: Državna štamparija. Luetić, J. (1959). <i>O pomorstvu Dubrovačke Republike</i> . Dubrovnik: Pomorski muzej, Zagreb: JAZU.
Oblici provođenja nastave	Nastava se realizira kroz predavanja, seminarske radove i kroz radionicu u kojoj studenti imaju prilike sudjelovati u istraživanju materijalne baštine te iskusiti tradicionalan brod u njegovu prirodnom maritimnom okružju. Pored voditelja ovog kolegija u njegovu će se realizaciju uključivati i drugi eksperti: prof. dr. sc. Velimir Salamon i mr. sc. Miro Kučić.
Način provjere znanja i polaganja ispita	Znanje će se provjeravati kontinuirano kroz ocjenjivanje sudjelovanja studenata u radu; ocjena seminarskog rada i ocjena sudjelovanja u radionici.
Jezik poduke i mogućnosti praćenja na drugim jezicima	Hrvatski i engleski jezik
Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe svakog predmeta i /ili modula	Anonimno anketiranje studenata, konzultacije sa studentima, razmjena iskustava unutar i izvan Odjela.